

АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ

БИЛТЕН

судске праксе

**КРАГУЈЕВАЦ – година II
бр. 2/2011**

**Intermex
Software & Communication
Београд**

Билтен судске праксе Апелационог суда у Крагујевцу

За Апелациони суд у Крагујевцу: Весна Петровић, *вф председника суда*

ИЗДАВАЧ: Intermex, Београд, Булевар Војводе Мишића 37/II
За издавача: Љиљана Миленковић-Васовић, *директор*

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Весна Петровић, *вф председника суда*

Заменици главног и одговорног уредника:

- за кривичну материју: Александар Блануша, *судија*
- за грађанску материју: Божидар Вујичић, *судија*

РЕДАКЦИЈА:

СУДИЈЕ: Милунка Цветковић, Оливера Бојовић, Љубинко Ћетеновић,
Радоман Спарих, Обрен Јездић, Симонида Милорадовић,
Смиљана Ристић, Милорад Јанићијевић

СЕКРЕТАРИ

РЕДАКЦИЈЕ: - за кривичну материју, Ивана Пламенац,
судијски помоћник
- за грађанску материју, Марија Лекић,
судијски помоћник

ТЕХНИЧКИ

СЕКРЕТАР: Славица Јовановић

САДРЖАЈ

Весна Петровић

Годишњи распоред послова
Апелационог суда у Крагујевцу за 2012. годину.....4

Александар Блануша

Историјски приказ настанка и развоја правосуђа у Србији..... 18

Кривично право

Закључак, усвојен на седници кривичног одељења Апелационог суда у
Крагујевцу, дана 17.10.2011. године.....29

Весна Петровић

Нова решења у Законику о кривичном поступку Републике Србије.....30

Оливера Бојовић

Условна осуда са заштитним надзором (чл.71 КЗ) и мера безбедности обавезног
лечења наркомана (чл.83 КЗ).....46

Драган Лековић

Алтернативне санкције у кривичном законодавству Републике Србије..... 49

СУДСКА ПРАКСА

Сентенце из одлука судова.....66

Материјално право.....66

Процесно право.....91

Грађанско право

Правни **закључци и ставови** грађанског одељења
Апелационог суда у Крагујевцу..... 115

Божидар Вујичић

Дозвољеност тужбе за утврђење у споровима
о испоруци електричне енергије116

Обрен Јездић

Дозвољеност декларативних тужби у споровима поводом испоруке
електричне енергије.....125

Правно схватање усвојено на седници Грађанског одељења
Апелационог суда у Крагујевцу, од 07.11.2011. године.....129

Сентенце из одлука судова	130
Парнични поступак	130
Облигационо право.....	132
Стварно-правни односи	140
Породично право.....	145
Радно право.....	150
Рехабилитација	156

**ГОДИШЊИ РАСПОРЕД ПОСЛОВА
АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ
ЗА 2012. ГОДИНУ**

I

СЕДИШТЕ СУДА

Седиште Апелационог суда у Крагујевцу налази се у судској згради у Крагујевцу, у Ул. Трг војводе Радомира Путника бр. 4.

Поједине судске радње могу се предузимати и у другим зградама на подручју суда које се налазе изван седишта Апелационог суда у Крагујевцу.

Распоред судија и судског особља који ће користити за рад просторије које се налазе изван седишта суда уређује се овим распоредом.

Радно време Апелационог суда у Крагујевцу је од 7,30 до 15,30 часова.

II

СУДСКА УПРАВА

Пословима судске управе руководи вршилац функције председника Апелационог суда у Крагујевцу, судија Весна Петровић.

За заменике вршиоца функције председника суда одређују се:

1. судија Милунка Цветковић
2. судија Зоран Хацић
3. судија Мирољуб Томић

Заменицима в.ф. председника суда, поред општих послова, поверавају се **посебне обавезе**, овлашћења и одговорности и то:

- **Судији Милунки Цветковић** – у одсуству в.ф. председника суда за доношење и потписивање аката судске управе у његовом одсуству, а које нису у искључивој -непреносивој надлежности председника суда, за поступање по притужбама и захтевима за изузеће и искључење судија у кривичним стварима, за вршење надзора у финансијском пословању суда, за спровођење програма решавања старих предмета.
- **Судији Зорану Хацићу** – за поступање по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, за пријем странака, за поступање по притужбама и захтевима за изузеће и искључење судија у грађанским стварима, за вршење надзора судске писарнице у области грађанске материје, за обављање стручних послова у вези са

остваривањем права и одговорности судског особља у суду, за праћење евиденције и стручно усавршавање судијских помоћника у грађанском и одељењу за радне спорове, као и за спровођење програма решавања старих предмета, старање о вођењу статистике и изради извештаја.

- **Судији Миролубу Томићу** - за вршење надзора у раду судске писарнице у области кривичне материје, за праћење евиденције и стручно усавршавање судијских помоћника у кривичној материји, као и за спровођење програма решавања старих предмета.

Заменици в.ф. председника суда дужни су да в.ф. председника суда достављају месечне извештаје о свом раду у вези са посебним овлашћењима, обавезама и одговорностима.

Посебне обавезе у складу са чл.74 Судског пословника поверавају се:

- **судији Соњи Павловић** - за евиденцију и праћење рада судијских помоћника за кривичну материју
- **судији Јасмини Симовић** за евиденцију и праћење рада судијских помоћника за грађанску материју

Послове секретара суда обављаће судијски помоћник Марија Чампаревић.

Послове координатора за медије, поступање по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја и уређење web site-а суда обављаће судијски помоћник Зорица Јовановић, која ће уједно и бити заменик секретара суда у његовом одсуству.

III

СУДСКА ОДЕЉЕЊА

Судије се распоређују ради обављања послова у кривичном одељењу, у одељењу за кривичне поступке против малолетника, у грађанском одељењу, у одељењу за радне спорове, у одељењу судске праксе и припремном одељењу и ради обављања ових послова оснивају се следећа одељења:

- **Кривично одељење**
- **Одељење за кривичне поступке против малолетника**
- **Грађанско одељење**
- **Одељење за радне спорове**
- **Одељење судске праксе**
- **Припремно одељење**

У Апелационом суду у Крагујевцу су изабране 53 судије, док је в.ф. председника суда, као судија Апелационог суда у Београду, постављен одлуком Високог савета судства.

IV

ПРЕДСЕДНИЦИ СУДСКИХ ОДЕЉЕЊА

Судија Александар Блануша поставља се за председника Кривичног одељења.

Судија Дубравка Дамјановић поставља се за председника одељења за кривичне поступке против малолетника.

Судија Обрен Јездичић поставља се за председника Грађанског одељења.

Судија Изет Суловић поставља се за председника Грађанског одељења за радне спорове.

Судија Весна Петровић поставља се за председника одељења судске праксе.

Председници одељења стараће се да се послови обављају законито, тачно, једнообразно, уредно и благовремено.

V

ЗАМЕНИЦИ ПРЕДСЕДНИКА СУДСКИХ ОДЕЉЕЊА

Ради ефикаснијег поступања, као и у случају спречености или одсутности, председнике одељења замењиваће:

- **Судија Соња Павловић**, која се поставља за заменика председника кривичног одељења
- **Судија Марина Илић**, која се поставља за заменика председника одељења за кривичне поступке против малолетника
- **Судија Смиљана Ристић**, који се поставља за заменика председника грађанског одељења
- **Судија Мирјана Симић**, који се поставља за заменика председника грађанског одељења за радне спорове
- **Судија Божидар Вујичић** који се поставља за заменика председника одељења судске праксе

VI

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

У кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу распоређују се 22 судије.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у кривичном поступку формирају се следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Милунка Цветковић – председник већа
2. судија Даница Маринковић – члан већа
3. судија Драган Лековић – члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Мирољуб Томић – председник већа
2. судија Александар Блануша – члан већа
3. судија Злата Несторовић – члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Соња Павловић – председник већа
2. судија Милевка Миленковић – члан већа
3. судија Бранислав Станић – члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Радослав Петровић – председник већа
2. судија Радоман Спарић – члан већа
3. судија Драгиша Радисављевић – члан већа

5. ВЕЋЕ

1. судија Милош Павловић – председник већа
2. судија Оливера Бојовић – члан већа и председник већа
3. судија Олга Пековић – члан већа
4. судија Богољуб Пауновић – члан већа

Распоред чланова 5. већа кривичног одељења одређује се тако да се у предметима који се по реду распореде у рад судији Милошу Павловићу и судији Олги Пековић за председника већа одређује се судија Милош Павловић, за првог члана већа судија Олга Пековић, а за другог члана већа судија Оливера Бојовић.

У предметима који се по реду распореде у рад судији Оливери Бојовић, као и судији Богољубу Пауновићу, за председника већа одређује се судија Оливера Бојовић, за првог члана већа судија Богољуб Пауновић, а за другог члана већа судија Олга Пековић.

6. ВЕЋЕ

1. судија Весна Димитријевић – председник већа
2. судија Татјана Мишић – члан већа
3. судија Љубодраг Вуковић – члан већа

7. ВЕЋЕ

1. судија Љубинко Тетеновић – председник већа

2. судија Ружица Ђурђевић – члан већа
3. судија Катарина Бошковић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава а који ће месечно сачињавати председник кривичног одељења.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија, попуна чланова већа у кривичном одељењу вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа у том одељењу.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у кривичном одељењу вршиће се наизменичним члановима следећег већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник кривичног одељења.

VII

ОДЕЉЕЊЕ ЗА КРИВИЧНЕ ПОСТУПКЕ ПРОТИВ МАЛОЛЕТНИКА

Ради одлучивања у другом степену по жалбама против одлука првостепеног суда у кривичним поступцима против малолетника формира се следеће веће:

1. судија Дубравка Дамјановић – председник већа
2. судија Марина Илић – члан већа
3. судија Мирјана Војиновић – члан већа

Ово веће ће у зависности од броја предмета поступати и као веће у саставу кривичног одељења у смислу чл.23 Закона о судијама („Сл. гласник РС“, бр.116/08, 58/09, 104/09 и 101/10).

Председника већа замењује први члан из тог већа.

Чланови већа Одељења за кривичне поступке против малолетника у случају одсутности или спречености попуњаваће се по потреби са судијама из већа кривичног одељења које поседују сертификат о посебним знањима из области права детета и преступништва младих, у складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица.

VIII

Веће надлежно за одлучивање по жалбама у трећем степену

Ради одлучивања по жалбама изјављеним против пресуда другостепеног суда, у **трећем степену** формира се следеће већа:

1. судија Соња Павловић – председник већа
2. судија Љубинко Ћетеновић – члан већа
3. судија Оливера Бојовић – члан већа
4. судија Александар Блануша – члан већа
5. судија Радоман Спарић – члан већа

Председника већа замењује први члан већа, односно судија известилац.

У време годишњег одмора и друге оправдане одсутности судија постојећег већа у трећем степену, чланове већа замењују судије: Мирољуб Томић, Милевка Миленковић, Дубравка Дамјановић, Весна Димитријевић, Радослав Петровић, Љубодраг Вуковић и Марина Илић.

IX

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

У грађанско одељење распоређује се 18 судија.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у грађанско правним споровима формирају се следећа већа:

1.ВЕЋЕ

- 1.судија Зоран Хацић – председник већа
- 2.судија Драгица Петровић –члан већа
- 3.судија Сузана Видановић –члан већа

2.ВЕЋЕ

- 1.судија Милорад Јанићијевић – председник већа
- 2.судија Драгијана Дробњак – члан већа
- 3.судија Роса Терзић – члан већа

3.ВЕЋЕ

- 1.судија Обрен Јездић – председник већа
- 2.судија Снежана Ковачевић – члан већа
- 3.судија Надежда Видић – члан већа

4.ВЕЋЕ

- 1.судија Божидар Вујичић – председник већа
- 2.судија Радмила Радуловић – члан већа
- 3.судија Мирјана Поповић – члан већа

5.ВЕЋЕ

1. судија Смиљана Ристић – председник већа
2. судија Драгана Сретовић – члан већа
3. Други члан већа попуњава се из реда председника већа грађанског одељења по редоследу већа утврђеним овим распоредом, до повратка судије Биљане Николић.

Председника већа као другог члана 5. већа грађанског одељења замењује први члан већа из ког председник већа долази.

6.ВЕЋЕ

- 1.судија Јасмина Симовић – председник већа
- 2.судија Весна Цветковић – члан већа
- 3.судија Живанка Божић– члан већа

У грађанском одељењу специјализована већа за поступање у породичноправним споровима су: 1, 4. и 5. веће

4. веће Грађанског одељења поступа и као веће у саставу одељења за радне спорове, у смислу чл.23 Закона о судијама („Сл. гласник РС“, бр.116/08, 58/09, 104/09 и 101/10).

Председника већа замењује први члан истог већа.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће месечно сачињавати председник грађанског одељења.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија попуна чланова већа у грађанском одељењу вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа у том одељењу.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у породичним споровима, попуна судских већа у грађанском одељењу вршиће се са судијама које поседују сертификат о посебним знањима из области права детета у складу са чл.203 Породичног закона.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у грађанском одељењу вршиће се наизменичним члановима следећег већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник грађанског одељења.

Сва већа грађанског одељења ће зависно од броја предмета поступати и као већа у саставу Одељења за радне спорове, у смислу чл.23 Закона о судијама („Сл. гласник РС“, бр.116/08, 58/09, 104/09 и 101/10).

X

ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ

У грађанско одељење за радне спорове распоређује се 10 судија.

1.ВЕЋЕ

- 1.судија Изет Суљовић – председник већа
- 2.судија Јасминка Вукановић – члан већа
- 3.судија Душан Дражовић – члан већа
4. судија Драгица Костић - члан већа

2.ВЕЋЕ

- 1.судија Мирјана Симић – председник већа
- 2.судија Радованка Николић – члан већа
- 3.судија Маријана Ђорђевић – члан већа

3.ВЕЋЕ

- 1.судија Есад Вељовић – председник већа
- 2.судија Симонида Милорадовић – члан већа
- 3.судија Светлана Бранковић – члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће месечно сачињавати председник грађанског одељења за радне спорове.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности судија, допуна чланова већа у грађанском одељењу за радне спорове, вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећег већа у том одељењу.

У случају дуже одсутности судије, допуна чланова већа у грађанском одељењу за радне спорове вршиће се наизменичним члановима следећег већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник грађанског одељења за радне спорове.

Сва већа Одељења за радне спорове ће зависно од броја предмета поступати и као већа у саставу грађанског одељења, у смислу чл.23 Закона о судијама („Сл. гласник РС“, бр.116/08, 58/09, 104/09 и 101/10).

XI

Веће надлежно за поступање у предметима рехабилитације

По жалбама против одлука виших судова којима се одбија предлог за рехабилитацију одлучиваће веће које чине судије:

1. судија Милорад Јанићијевић председник већа
2. судија Драгијана Дробњак, члан већа
3. судија Роса Терзић, члан већа
4. судија Дубравка Дамјановић, члан већа
5. судија Злата Несторовић, члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњег одмора и у случају друге оправдане одсутности судија попуна чланова већа вршиће се судијама Оливером Бојовић, Милевком Миленковић, Обреном Јездићем и Јасмином Симовић.

XII

ОДЕЉЕЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Одељење судске праксе сачињавају: В.ф. председника суда и његови заменици, сви председници судских одељења и њихови заменици, руководиоци судске праксе по судским одељењима и председници већа.

За руководиоца судске праксе по судским одељењима одређују се:

1. судија Љубинко Тетеновић, за руководиоца судске праксе у кривичном одељењу, коме ће помагати судија Оливера Бојовић
2. судија Дубравка Дамјановић, за руководиоца судске праксе у одељењу за кривичне поступке против малолетника
3. судија Божидар Вујичић, за руководиоца судске праксе у грађанском одељењу
4. судија Есад Вељовић, за руководиоца судске праксе у грађанском одељењу за радне спорове

Одељење судске праксе своје задатке извршава на седници одељења, као и у кривичној и грађанској секцији одељења, које сачињавају судије из одељења судске праксе који поступају у кривичној, односно грађанској материји.

Секције одељења судске праксе помажу председнику кривичног, односно грађанског одељења у припреми седница одељења на којима се разматрају питања из судске праксе, као и руководиоцима судске праксе у кривичној и грађанској материји у обављању послова на уједначавању судске праксе и подизању квалитета рада суда уопште.

Руководиоцима судске праксе у судским одељењима помагаће председници већа и судијски помоћници из њихових већа према редоследу већа одређеним овим распоредом и смењиваће се редом сваке недеље по распореду који ће месечно унапред сачињавати заменик в.ф председника суда, судија Милунка Цветковић.

Редакцијски одбор Билтена судске праксе Апелационог суда у Крагујевцу сачињавају:

Председник одељења судске праксе, судија Весна Петровић, која је уједно и главни и одговорни уредник Билтена судске праксе.

Заменици главног и одговорног уредника су судија Александар Блануша из кривичног одељења и судија Божидар Вујичић из грађанског одељења.

Чланови редакције:

- судија Оливера Бојовић, судија Љубинко Ћетеновић, судија Смиљана Ристић, судија Александар Блануша, судија Обрен Јездић, судија Милунка Цветковић, судија Симонида Милорадовић, судија Милевка Миленковић и судија Радоман Спарић, као и сви чланови одељења судске праксе.

Одељење судске праксе ће најмање једанпут у шест месеци вршити анализу судске праксе по судским одељењима.

XIII

ПРИПРЕМНО ОДЕЉЕЊЕ

У припремном одељењу обављаће се послови предвиђени одредбом чл.33 ст.1 и 2 Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку и чл.16 Судског пословника.

У припремном одељењу ће се испитивати испуњеност процесних претпоставки за вођење поступка и одлучивања о правним лековима и на погодан начин означаваати дозвољеност, благовременост и уредност жалбе, означаваати датум иницијалног акта и датум изјављивања жалбе. Тако ће се већ приликом завођења предмета знати да ли се ради о старом предмету и да ли предмет треба означити и увести у програм решавања старих предмета. У кривичним предметима ће се поред испитивања напред наведених процесних претпоставки означити и рок застарелости кривичног гоњења.

За надзорне судије у овом одељењу одређују се председници кривичног и грађанског одељења и њихови заменици.

XIV

РАСПОРЕЂИВАЊЕ ПРЕДМЕТА

Распоређивање предметима у судским одељењима вршиће се у складу са Судским пословником, тако да се обезбеди равномерна оптерећеност судија предметима, водећи рачуна о хитности, старим предметима, времену подношења иницијалног акта и другим околностима од значаја за распоређивање предмета.

Предмети се једнако распоређују судијама уз умањење задужења свим председницима већа за 20%, председнику кривичног одељења Александру Блануши за 30%, председнику грађанског одељења Обрену Јездићу и руководиоцима судске праксе у кривичном, грађанском и одељењу за радне спорове за додатних 20% и судији Оливери Бојовић за додатних 10%.

До доношења новог, примењиваће се Програм решавања старих предмета из 2011. године под бројем СУ I -1-15/11 од 10. 3. 2011. године.

Поједине судске радње могу се предузимати и у другим судским зградама на подручју суда који се налазе изван седишта Апелационог суда. Судије ван седишта Апелационог суда могу одржавати нејавне седнице већа, вршити израду одлука и припремати предмете за већање док се јавне седнице, претреси пред другостепеним судом и рочишта могу обављати само у седишту Апелационог суда у Крагујевцу, где ће се евидентирати предмети, судска пракса и вршити пријем и експедиција предмета.

До усељења у нову судску зграду поједине судије петог већа кривичног одељења, веће за малолетнике и судије четвртог и петог грађанског већа за рад ће користити просторије Вишег суда у Краљеву. Поједине судије већа за радне спорове за рад ће користити просторије Вишег суда у Новом Пазару. Поједине судије четвртог и петог кривичног већа и другог грађанског већа за рад ће користити просторије Вишег суда у Чачку, судије шестог кривичног већа и четвртог грађанског већа просторије Вишег суда у Крушевцу, а судије првог грађанског већа просторије Вишег суда у Јагодини. Судије осталих већа настањени у местима изван седишта суда могу за рад користити и просторије у зградама суда најближим њиховом месту пребивалишта.

Овај годишњи распоред биће објављен на седници свих судија 12. 12. 2011. године.

Годишњи распоред послова за 2012. годину, по објављивању на седници свих судија, биће истог дана истакнут на огласној табли суда.

**В.Ф. ПРЕДСЕДНИКА СУДА
Весна Петровић**

**ГОДИШЊИ РАСПОРЕД ПОСЛОВА
СУДИЈСКИХ ПОМОЋНИКА
У АПЕЛАЦИОНОМ СУДУ У КРАГУЈЕВЦУ
ЗА 2012. ГОДИНУ**

**Чл. 74
Судског пословника**

СУДИЈСКИ ПОМОЋНИК

Судијски помоћник проучава предмете које му додели судија и припрема их за суђења, обавља поверене послове у припремном одељењу, сачињава записник о састанцима, седницама већа и одељења, припрема стручне извештаје, анализе и обавештења по налогу судије, узима изјаве странака на записник, обрађује притужбе грађана и обавља друге послове утврђене годишњим распоредом послова и актом о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у суду.

Судијском помоћнику може се поверити и обављање других послова под надзором судије, као што су: израда нацрта одлуке која се односи на испитивање процесних претпоставки за вођење поступка, нацрт судске одлуке, нацрт одлуке о дозвољености правног лека, припремање реферата за судију известиоца, одређивање висине судске таксе, разврставање предмета и сл.

I

СУДСКА УПРАВА

Послове секретара суда обавља судијски помоћник МАРИЈА ЧАМПАРЕВИЋ.

Послове координатора за медије и заменика секретара суда обавља судијски помоћник ЗОРИЦА ЈОВАНОВИЋ.

Послове судијског помоћника у судској управи обављају МАРИЈА ЛЕКИЋ и ИВАН ПИРКОВИЋ.

II

**КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ И
ОДЕЉЕЊЕ ЗА КРИВИЧНЕ ПОСТУПКЕ ПРОТИВ МАЛОЛЕТНИКА**

1. МАРИЈА КАРАКЛИЋ
2. ИЛИЈА ЂОРОВИЋ
3. МАРИЈА МАРКОВИЋ

4. ДРАГАНА МАКСИМОВИЋ
5. ЈЕЛИЦА МАРШЕВИЋ
6. МАРИНА СЛАВКОВИЋ
7. МАРИЈА РАДИВОЈЕВИЋ
8. НАТАША ЈАНКОВИЋ
9. ЈЕЛЕНА ЈОВАНОВИЋ
10. АНА ПАРЕЗАНОВИЋ
11. ДАЛИБОР ЈАБЛАНОВИЋ
12. ДРАГОСЛАВ МАРИНКОВИЋ
13. ГОРДАНА СТРИКОВИЋ
14. АЛЕКСАНДРА РАДОИЧИЋ
15. АНЂЕЛА ПЕТРОВИЋ
16. ДЕЈАН МИЛОШЕВИЋ
17. ТИНА ФИЛИПОВИЋ
18. СНЕЖАНА БОЖАНИЋ
19. ЈЕЛЕНА МИЛИЋ
20. ДАНИЈЕЛА ВРАНИЋ
21. БОШКО РАДОШЕВИЋ
22. МИРЕЛА ТОШИЋ
23. ЈЕЛЕНА РИТОПЕЧКИ ПЕРИЋ
24. ВИКТОРИЈА СТЕФАНОВИЋ

III

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

1. САЊА РАДУНОВИЋ
2. ЈЕЛЕНА ТРИПКОВИЋ
3. СОЊА НЕСТОРОВИЋ
4. ЗОРИЦА ВЕЉОВИЋ
5. ЈЕЛЕНА МЛАДЕНОВИЋ
6. ЈЕЛЕНА ПАВЛОВИЋ
7. ТАТЈАНА ЈЕРЕМИЋ
8. БИЉАНА БОЖОВИЋ
9. ПАВЛЕ СМИЉАНИЋ
10. НЕНАД ЖИВОЛИНОВИЋ
11. ИВАН ДРОБЊАК

IV

ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ

1. МАРИНА МИЛИКИЋ

2. ДРАГАНА ТАНАСКОВИЋ
3. ОЛИВЕРА ПАВЛОВИЋ
4. ДРАГАНА ХАЦИЋ
5. МИЛЕНА АНДРИЈЕВИЋ
6. МАРИЈА ЦИМЕША ФУРТУЛА
7. СНЕЖАНА ЦАРЕВИЋ
8. МАРКО РАЛОВИЋ

V

ОДЕЉЕЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ

1. ИВАНА ПЛАМЕНАЦ
2. ИВАН ПИРКОВИЋ
3. ТАЊА БРЕЖЊАК МИЛОШЕВИЋ
4. КАТАРИНА ГАВРИЛОВИЋ
5. МАРИЈА ЛЕКИЋ
6. ПАВЛЕ СМИЉАНИЋ
7. ОЛИВЕРА ПАВЛОВИЋ
8. МАРИЈА ЦИМЕША ФУРТУЛА

У Одељење судске праксе распоређиваће се и судијски помоћници из појединих већа према распореду који ће месечно унапред за сваку недељу сачињавати заменик в.ф. председника суда судија Милунка Цветковић зависно од дежурног председника већа који је те недеље распоређен у Одељење судске праксе.

VI

ПРИПРЕМНО ОДЕЉЕЊЕ

1. Саветник за послове малолетничке деликвенције ЗОРИЦА СЛАВКОВИЋ.

Судијски помоћници у овом одељењу одређују се према распореду који сачињавају председници одељења – кривичног и грађанског месечно унапред.

Годишњи распоред послова судијских помоћника у Апелационом суду у Крагујевцу за 2012. годину, биће истакнут на огласној табли суда.

В.Ф. ПРЕДСЕДНИКА СУДА
Весна Петровић

*Александар Блануша,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ИСТОРИЈСКИ ПРИКАЗ НАСТАНКА И РАЗВОЈА ПРАВОСУЂА У СРБИЈИ

- ПРВИ ДЕО –

У В О Д

Намера је аутора овог текста, који се већ дуже времена бави проучавањем историје правосуђа у Србији, да кроз ове чланке и радове друге врсте, прикаже које су друштвено-историјске околности изнедриле прве правосудне органе у Србији, како су функционисали, како су текли судски процеси и како су доношене судске одлуке, како су бирани судије, да ли су суђења била јавна и правична, те како је текао даљи развој правосуђа у Србији, од Суда Крагујевачког – прве судске установе у Србији (1820.) до Врховног касационог суда Републике Србије (2010.).

Услед обимности прикупљене и проучаване историјске грађе, чланак ће бити подељен на више делова, а први део бави се питањима настанка правосуђа у Србији, дакле кроз овај део обрађује се прва половина XIX века, када је Крагујевац био престоница обновљене Србије и седиште прве судске установе у Србији.

Ради потпунијег сагледавања друштвено-историјских околности у којима је настало српско правосуђе, биће у најбитнијим цртама дат и приказ тих околности, у првом делу текста који следи.

ДРУШТВЕНО-ИСТОРИЈСКЕ ОКОЛНОСТИ У КОЈИМА СУ ОСНОВАНИ И ФУНКЦИОНИСАЛИ ПРВИ ПРАВОСУДНИ ОРГАНИ У СРБИЈИ

Крагујевац је почетком XIX века био центар турске власти, сходно чему су овде били смештени и високи државни чиновници кадија и муселим, а остао је тај период упамћен и у књиге унет и по злогласном муселиму (представнику полицијске власти) Кучук Алији. Тортура је у целој Србији била толика да се

године 1804. српски народ дигао на устанак, а како се устанак ширио, дахије су почеле реаговати нуђењем разних преговора устаницима, али се у томе није успело, па је Турцима остало једино да силом скрше устанички отпор. Карађорђе је на то реаговао, када је Крагујевац у питању, слањем одреда војске да опколи Кучук Алију и не дозволи му да изађе из Крагујевца док он не стигне са већом војском, али Муселим је успео да се извуче из града заједно са својом војском и турским породицама, тако да 5. априла, када је Карађорђе дошао у Крагујевац, овде више није било Турака.

За све време трајања Првог српског устанка, Крагујевац није имао неку значајнију улогу, изузев што је у њему одржано заседање Скупштине 14. јануара 1813. године, на којој су утврђени захтеви српског народа у преговорима са Турцима, који су вођени после Букурешког мира, 1812. године.

Како је највећи проблем устаника био недостатак оружја и муниције, донета је одлука да се започне са израдом топова ручне израде, а први топ устаницима поконио је Епископ Бачки, Јован Јовановић. Старешине устанка, на својој Скупштини 1807. године, донеле су одлуку, пре почетка рада тополивнице у Крагујевцу, да се поправе зидине Београдске тврђаве и ту подигне арсенал са тополивницом, међутим, године 1813. са војничким сломом Првог српског устанка, тополивница престаје са радом.

Године 1815. у месецу априлу, подигнут је Други српски устанак, после Хаџи-Проданове буне, године 1814, када су се по Србији ширили гласови да је стигла заповест да се становништво Србије истреби, а жене и деца одведу у ропство. За вођу устанка изабран је Милош Обреновић.

Београдски пашалук био је у то време састављен из 12 нахија – Београдске, Шабачке, Ваљевске, Соколске, Ужичке, Пожешке, Рудничке, Крагујевачке, Јагодинске, Ћупријске, Пожаревачке и Смедеревске. Милош је у преговорима са Марашли Али пашом између осталог да „Марашлија обећа да ће се за Србе заложити код Порте“, а дана 25. октобра 1815. године долази до склапања усменог споразума између Милоша и Марашлије, којим је, поред осталог, било предвиђено: „код свакога муселима да седи по један српски кнез, и без овога кнеза да муселин не суди Србима ништа“.

Крагујевац се године 1818. налазио у средини ослобођене територије, на удаљености од Београда као седишта турске управе, ван Цариградског друма и без турског становништва. Били су то разлози који су навели кнеза Милоша да од Крагујевца створи државни, политички и културни центар обновљене Србије. Којом је брзином уследио развој Крагујевца, најбоље говори податак да је број кућа од 193 повећан на око 600, године 1832. За потребе двора било је подигнуто неколико већих зграда и то Кнежев конак, Конак кнегиње Љубице и Амицин конак – стан управитеља двора. Кнежев конак био је не само стан кнеза Милоша, већ и седиште управне власти. Доласком страних чиновника, мајстора, учитеља и

других учених људи из света, град је почео попримати и друге навике и обичаје, мењао се изглед кућа, дућана и механа, али и сам начин живота. Међу досељеницима је било разних људи, па и оних који су долазећи из Аустрије и Угарске сматрали да долазе у полудивљу средину, где људи умеју да рукују само оружјем, па су због свог понашања названи од стране народа „швабуријом“, „швабама“, „немачкарима“.

Колика је безбедност владала у Крагујевцу најбоље говори чланак Јоакима Вујића, објављен 1826. године: „Видео сам на дућанима само један гвоздени кушак, а резу дрвену, па се кроз резу метне једно дрвце и ето то ти је цео затвор, па опет зато нисам могао чути или видети да је кога трговца дућан похаран или покраден био“.

Србијом се тада управљало из Крагујевца, а сву власт је имао кнез Милош. Уведен је апсолутистички режим.

Крагујевац је био и седиште највише црквене власти. Митрополит је овде боравио од 1821. до 1823. године и од 1830. до 1835. године. Београдски митрополит је био Грк, а први српски митрополит, Милентије Поповић, за своје седиште изабрао је Крагујевац. Године 1833. основана је Прва гимназија, 1834. године премештена је штампарија из Београда, исте године основано је музичко друштво под називом „Књажевско – србска банда“, а затим позориште чији је директор био Јоаким Вујић (представе нису биле јавне), 1838. године основан је Лицеј, 1820. године основан је Суд Крагујевачки – прва судска установа у Србији, 1822. године отворена је прва апотека, 1870. године основана је Учитељска школа, 1891. године основана је Виша женска школа.

Од средине XIX века у Крагујевцу се развија и велика војна индустрија. Стари арсенал израста у тополивницу, највеће индустријско предузеће тадашње Србије.

Године 1820. у Крагујевац је дошао и Вук Караџић, са намером да допринесе културном развоју Србије. Хтео је, поред осталог, да научи кнеза Милоша читати и писати, а ову Вукову идеју је прихватио и сам Кнез, али околина кнежева се уплашила да ће Вук стећи велики утицај на Кнеза, па су на разне начине покушавали да га у томе спрече. Кнез Милош је подлегао утицају околине која га је убедила да је боље и за њега и за Србију „да не зна читати и писати“, па је Вук морао да напусти убрзо Крагујевац. Међутим, наредне године Вук се вратио у Србију и Крагујевац, не желећи да одустане од своје идеје о културном развоју Србије. Желео је да забележи што више народних песама, али је и народни певач старац Милија подлегао утицају исте кнежеве околине, те у убеђењу да са Вуком „само губи време“, отишао је из Крагујевца и са собом однео многе незабележене песме. Одређен број песама Вук је сакупио и објавио у Бечу, али Кнез, незадовољан што се у књизи више велича Карађорђе од њега, наредио је године 1823. да се спали 400 књига.

Године 1838. образован је Савет предвиђен турским Уставом. Одмах је дошло до сукоба између њега и Кнеза, по питању престонице. Чланови Савета су сматрали да Кнез треба да пређе у Београд, а што је Кнез одбијао, па је дошло до толиког сукоба, да је Кнез престао да признаје Савет, а чланови Савета њега. У знак револта, Кнез је одлучио да напусти Србију. Априла 1839. године изненада одлази за Београд, а потом из Београда у Земун.

Плашећи се народне буне, саветници су пошли за Кнезом и на њихову молбу и молбу Митрополита и руског конзула, Милош се вратио у Београд. Од тада, Београд постаје престоница, а Крагујевац само формално држи тај назив. Кнез је одбијао да званично донесе одлуку о премештају престонице из Крагујевца у Београд, а по народу су се шириле разне приче о „поступању саветника према Кнезу“, што је довело до побуне крагујевачке војске, која је пошла за Београд „да ослободи Кнеза од Савета“. Буна је угушена маја 1839. године.

Кнез се потом 1. јуна исте године одрекао власти у корист свога сина Милана, али како је овај био болестан, кнез Милош је одредио Намесништво у које су ушли Јеврем Обреновић, Аврам Петронијевић и Тома Вучић – Перишић. Дана 3. јуна отишао је из Србије, а престоница је тада и формално премештена из Крагујевца у Београд. Кнез Милан је умро три недеље после Милошевог одласка, а у међувремену, до доласка новог кнеза, владали су намесници. Доласком кнеза Михаила, 1840. године, питање престонице поново постаје актуелно. Кнез је дана 14. маја 1840. године издао Указ о враћању престонице у Крагујевац, међутим, већ наредне године издао је нови Указ о премештању престонице из Крагујевца у Београд.

ОСНИВАЊЕ И РАД СУДА КРАГУЈЕВАЧКОГ – ПРВЕ СУДСКЕ УСТАНОВЕ У СРБИЈИ, ОСНИВАЊЕ ДРУГИХ СУДОВА И ДОНОШЕЊЕ ПРОПИСА КОЈИМА ЈЕ УРЕЂИВАН СУДСКИ ПОСТУПАК

У оквирима напред наведене српско-турске мешовите управе, по подизању Другог српског устанка, Милош је постепено градио систем српске управе, с тим што су према споразуму са Марашлијом извршна и судска власт биле у турским рукама, а српски кнезови су могли да „штите Србе од поступања муселима“. Користећи стање у тадашњој турској држави, Милош је успевао постепено да стварну турску власт претвори у формалну, па је од 1818 године успео да за себе издејствује право изрицања смртне казне, док је истовремено за српске кнезове издејствовано од муселима „да суде крупнија дела“. Муселими су остали и даље

по нахијама да суде спорове између турака, али су по селима судили српски кнезови, с тим што су у почетку важније ствари ипак даване муселиму на одобрење, али је својом вештином и честим поклонима Милош, мало по мало, преузео судску власт у своје руке, а муселима оставио да суди само Турцима.

Пошто је Крагујевац, године 1818. постао престоница обновљене Србије, Милош је одлучио да овде створи државни и политички центар, па је самим тим Крагујевац одређен и за седиште Суда народног сербског, 1820. године, са печатом „Суд општенародни сербски“ (напомена: у историјским изворима се подједнако користе термини „сербски“ и „српски“). Ипак, и поред установљења овога Суда, Милош је задржао за себе и даље улогу „највишег пресудитеља“.

Без обзира на формирање управних и судских институција у Србији, Милош није хтео у потпуности да организује власт и поред тога што ју је отео од Турака, говорећи „паметан човек за живота три ствари никад не даје другоме: жену, пушку и власт“.

Државне чиновнике кнез Милош је сматрао као своје слуге. Није био редак случај батињања чиновника или пак да се чиновник са високог положаја спусти на најнижу чиновничку лествицу, а није био редак случај ни да се Кнез наруга ученим људима.

Али, ових учених људи у то доба у Србији било је мало, поготово оних рођених у Србији. Школовани чиновници су углавном долазили са стране, махом из Аустрије. О стручној спреми учитеља није могло бити ни речи, јер им је једина квалификација била да знају читати и писати, те да познају црквене обреде.

У таквим друштвено-историјским условима формиран је Суд народни сербски, прва судска установа у Србији. За судије је Кнез поставио људе који су колико-толико знали читати и писати. Прве судије су биле: Павле Сретеновић, Јован Протић, Атанаско Марић, Радојица Жујовић, Бане Јеримић и Прота Матеја Ненадовић. За писара постављен је Ђорђе Протић.

Судило се по здравом разуму, јер писаних закона није било. По дужности су судије живеле у суду и заједнички се храниле. Без обзира какву одлуку донели, свака је морала проћи кроз Милошеве руке. Озбиљније ствари судио је Кнез лично. Казне су биле врло строге, нарочито за теже кривице, као што су: хајдучија, паликућство и јатаковање. За ова дела следила је смртна казна вешањем, а леш је висио све док се не би распао или док га птице не би разнеле. За бунтовнике против режима Кнез је изрицао казне сакаћења тела. Тако је забележн случај да су једном учеснику Чарапићеве буне одсечене обе руке и део језика.

Не само што кнез Милош није био нестрпљив да се закони што пре донесу, него то нису желели ни кнезови који су га окруживали. Ако је некоме заиста био

потребан закон, то је био народ коме се судило по обичајима и најчешће турском праву, онако како су га старешине и судије, често нешколовани људи, схватили. Међутим, нису само кнез и њихови доглавници лоше мислили о писаним законима. У то време познати енглески дипломата Давид Уркхајт, године 1837. у Београду, а пошто су му предочени закони који су биле дотле спремљени, те пошто је затражен његов савет, казао је, чудећи се шта ће Србима писани закони: „Сваки судија и сваки Србин, кад дође на суд, треба да се руководи савестију, честољубијем, човекољубијем и безазленостију као голуби“. Тврдио је да је Наполеонов закон учинио да Наполеон пропадне, те да закони везују народу руке и убијају му народност.

Године 1820. после „Абдулине буне“, Кнез је установио први Нахијски суд у Пожаревцу, са печатом „Совјет пожаревачки“. Потом, 1823. године основан је црквени суд – Конзисторија, а оснивање овог суда образложено је да се „спаси свештенство од насиља својих старијих“. Спорови су, као и пред другим судовима, решавани по правди и здравом разуму, а сваку одлуку требало је да одобри Кнез. Брачне спорове временом је преузео овај суд, али је чешће Кнез на свој начин решавао ове спорове.

Исте године, Кнез Милош је Београдску народну канцеларију и Крагујевачки суд подигао на степен Вишег народног суда. Крагујевачки суд постао је „Обштенародни суд“, који се има „занимати извиђањем и пресуђивањем дјела и распра свега народа Београдског пашалука“. За председника суда постављен је Јован Боговац, а за судије Павле Радомировић, Милета Радојковић, Митар Којић, Атанско Марић, Миленко из Пожаревца и Бане Јеремић из Ресаве. Писари су били Ђорђе Протић, Стева и Јокса Пантелић.

Након годину дана, Кнез је одлучио да установи „Совјет сербски“ и да се највећи Народни суд уздигне изнад свих власти у земљи, под именом „Совјет“, а по угледу на сенат из Првог српског устанка. Као највише судско и административно тело, Совјет је ограничавао власт нахијских и осталих старешина и остављао већу слободу нахијским судовима.

У то време још нису постојали прописи по којима би поступали судови, тако да се судило на основу обичаја, здравог разума и личног схватања правде. Пресуде су изрицане усмено, а писменог трага о суђењу, у највећем броју случајева, није било. Стога није редак случај био да се за исте преступе кривци кажњавају различито. Те чињенице уочавао је и сам Кнез Милош, а такође и Суд крагујевачки, па се од 1825. године почело са издавањем „упутстава за рад свим судовима и кнезовима“. Те године издата је и Уреда о суђењу, која је представљала први судски поступак у Србији и представљала је покушај увођења законитости у суђењу.

Исте године, Кнез је основао магистрате и издао им упутства за рад – „Наставленије“. Упутство од 18 тачака добио је и магистрат Нахије београдске,

дана 06.07.1825. године, а у њему су дате инструкције магистрату и кнезовима, као судским органима, и то у погледу територијалне надлежности, поступка позивања пред суд, начина суђења и др.

Међутим, тек од 1838. године, писари суда су бележили судске одлуке у протоколе, а пресуда под називом „решенија“, доносио је само суд у Крагујевцу, коме су нижи судови упућивали теже преступнике и коме је припадало и право изрицања смртне казне. У сваком случају, правноснажност пресуде потврђивао је кнез Милош.

Једна од специфичности судова Србије у то време огледала се и у томе што је поред решавања судских спорова, Суд обављао и многе друге послове, као што је издавање пасоша, прикупљање јавних прихода, дочекивање и испраћање везира, бринуо се о безбедности становништва, водио надзор над чистоћом вароши, вршио статистичке пописе итд.

Године 1829. основана је Законодатељна комисија, са задатком да припреми неопходне законе. Свој рад отпочела је превођењем француских закона, али како чланови комисије нису били стручни за овај посао, напор није уродио плодом. Наредне године, основана је Закопправитељна комисија, која је требало да доврши посао поверен претходној Комисији, за чије чланове је Кнез рекао да су „били пијани или сасвим луди, када су законе писали“.

До Митровдана, године 1834. урађен је Полицијски кривични законик, а године 1835. донет је Пропис за парнице о њивама, ливадама, крчевинама и међама. У јесен 1837. године, Кнез је организовао скуп најистакнутијих људи у земљи, када је предност у наслеђивању дао мушкарцима, док су женска деца могла наслеђивати само део покретних добара.

И поред десетогодишњег рада на изради закона (1828-1838.) није било видљивих резултата. У Србији се и даље судило по разуму и обичају и на основу кнежевих прописа. Није био редак случај да се у судским поступцима примењује тортура, па је дана 12. маја 1828. године изречена општа забрана тортуре у истрази, којом је било одређено да се „строго забрањује да се кривци принуђују батинама и мучењем да кривицу признају“.

Дана 3. марта 1829. године, издато је још једно наређење у том правцу, с тим што је у наређењу стајало да „осумњиченог за ситну крађу, Кнез може ошинути, да кривицу призна“.

Један од разлога неуспеха рада наведених Комисија лежи у томе што се њихов рад усмерио на превођење француских закона, за које се показало да нису применљиви у условима у којима је живела тадашња Србија, али је разлог лежао и у томе што је Кнез члановима комисија давао многа друга задужења и тиме заустављао рад на изради закона. Чланови Законоправитељне комисије су

говорили да Кнезу није стало до закона и да је „само завањавао народ говорећи да ће Србији подарити законе“.

Највиша судска установа до Сретенског устава био је Суд Крагујевачки, којег су Кнез и друге власти често називали Народни суд. Он је укинут 1835. године и његове надлежности су прешле на Савет. Од 1837. године постоји Велики суд, који је у лествици заузимао место између Магистрата и Савета. То је био покушај да се у земљи уведе тростепени судски поступак, а Савет растерети непотребних судских обавеза. У стварности, у Кнежевини је постојао петостепени суд – мировни суд, магистрат, Велики суд, савет и кнез.

Кнез се до Устава из 1838. године није хтео одрећи судских надлежности. Устав му је ово право ускратио и предвидео Апелациони суд, као суд трећег степена. Овај се суд искључиво „занимао прегледањем и суђењем предмета и парница који су већ прошли кроз ниже судове“. Нахијски судови називани су до маја 1835. године магистратима, а од тада па до септембра 1837. године исправничелствима, када им је враћен претходни назив. Чланове магистрата Кнез је постављао указима, а ретко је дозвољавао срезовима да путем избора одреде свог представника у овом суду. Ових судова је било колико и округа (од 1836. усталио се број на 17).

Пошто Кнез није био задовољан радом појединих судова, вршио је честе смене судија. Тако је било случајева да смени све чланове неких судова, нпр. Крагујевачког и Јагодинског 1836. године, а потом и Београдског 1837. године. Мировни судови су постојали и пре Устава из 1838. године, али је сада било одређено да „парничари не могу ићи у магистрат док претходно не изађу пред мировни суд“, којег су чинили срески старешина, кмет и један од истакнутих људи у селу. Чланови ових судова су били неписмени, сходно чему су сви послови обављани усмено.

Већина „решенија“ које је доносио кнез Милош у функцији врховног пресудитеља, нису сачуване из разлога што већина није ни записана, а када су записивана судски писар их је писао на истом парчету хартије на коме се налазила тужба или молба, па је хартија враћана тужиоцу. Ипак, нека „решенија“ су остала сачувана:

- пресуда кочијашу који је опљачкао и потом убио јеврејина гласи: „Новце пошљите жени и деци погинулога јеврејина, а кочијаша, који је погодио да трговца вози и чува на путу, па га убио, обесите ујутру о крушци“. Жалба није била предвиђена,

- пресуда по тужби једног трговца који је за куповину жита дао капару, а жито није добио, гласи: „Чујеш, море, ти бузгијашу! Одмах врати човеку капару коју ти је дао. И од сада, судићу ти ја ако чујем да продајеш што немаш. А ти трговче узми своје паре, па од сад никад не купуј што не видиш“,

- судећи кнезу Демиру за „криво суђење и узимање мита“, кнез Милош је, а пошто је кнез Демир изјавио да није од никога ништа тражио али је узимао све што му је понуђено, а да у суђењу јесте грешио јер сваки човек сме да погреша, кнез Милош пресуди: „Море, ово је паметан човек. Водите га у муртваг да што руча, па нека иде кући“,

- поп Милош Сушић се жалио што му је наплаћена царина за некакав цреп који је превозио преко царине београдске, а Кнез пресуди: „Попе! Плати, па ћути, или ћути па плати, које волиш“,

- кнез Милош је одлучивао и о помиловањима, па је једном приликом отишао међу осуђенике и питао их ко је шта скривио, па само двојица рекоше да су заиста криви, а Кнез рече: „Нека се пусте ови (показујући на ону двојицу који су признали), да не кваре ове поштене (показујући на оне који нису признали кривицу)“,

- у једном случају кнез Милош је осудио неку жену на затвор, али како је она имала мало дете, он рече: „Муж ове жене нека иде у затвор, да одлежи колико му је осуђена жена, а жена нека седи код куће и нека чува дете“,

- адвокату који је заступао неку жену у бракоразводној парници Кнез рече: „Е, није него, мој красни. Жени се ти, мој синко, па заступај своју жену, а ову остави њену човеку. Хајд' одлази док си читав!“.

У оквиру овог дела чланка који се бави историјским приказом настанка и развоја правосуђа у Србији, само ћу још навести, јер сматрам да тај податак треба да буде познат свим запосленима у згради у којој се налази Апелациони суд у Крагујевцу, али и широј јавности, да је зграда у којој је данас смештен Апелациони суд у Крагујевцу, некада представљала палату Окружног начелства, саграђена је у периоду од 1902-1904 године и представља најрепрезентативнију зграду у историји Крагујевца. Пројектована је у стилу француских грађевина, са јасно израженим репрезентативним централним прочељем и наглашеним монументалним главним улазом. На врху грађевине смештена је монументална купола, а на крајевима кровног венца су смештене две женске алегоричке фигуре, симболи правде и закона. Изнад улаза се налази тимпанон са државним грбом.

Посебну вредност поседује ентеријер ове грађевине. Централни део чини главни хол са галеријом, монументалним степеништем, монолитним гранитним стубовима, богатом барокном пластиком на зидовима.

Главна судска дворана је смештена на спрату, израђена је у истом духу као и централни хол и заједно са њим чини јединствену целину.

Завод за заштиту споменика културе у Крагујевцу је, решењем број 125/1 из 1969. године, објекат утврдио за споменик културе, а Скупштина Србије га је категорисала као *НЕПОКРЕТНО КУЛТУРНО ДОБРО ОД ИЗУЗЕТНОГ ЗНАЧАЈА*.

Извори и литература:

- 1) Павловић др Марко, *Српска правна историја*, Крагујевац, 2005.
- 2) *Монографија Окружног суда у Београду*, Београд, 2007.
- 3) Николић Милен, *Вук Ст. Караџић у Крагујевцу*, Крагујевац, 1987.
- 4) Павловић др Марко, *Преображенски устав, Први српски устав*, Крагујевац, 1997.
- 5) Николић Милен, *Лицеум Књажевства српског у Крагујевцу*, Крагујевац, 1988.
- 6) Спасић др Живомир, *Престоница Крагујевац*, Крагујевац, 1998.
- 7) Бакић Драгољуб, *Пет векова Крагујевца*, Крагујевац, 1972.
- 8) Кацлеровић Триша, *Социјалистички раднички покрет*, Крагујевац, 1969.
- 9) Спасић др Живомир, *Крагујевачка војна фабрика*, 1973.
- 10) Тадић Димитрије и др., *Крагујевац*, Крагујевац, 1988.
- 11) Екмечић Милорад, *Стварање Југославије, 1790-1918*, Београд, 1989.
- 12) Јовановић Слободан, *Уставобранитељи и њихова влада, 1838-1858*, Београд, 1990.
- 13) Трифуновић мр Верољуб, *Архитектура о Крагујевцу*, Крагујевац, 1996.

КРИВИЧНО ПРАВО

ЗАКЉУЧАК

**Усвојен на седници Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу
дана 17.10.2011. године**

Другостепени суд ће, уважавањем жалбе или по службеној дужности, ради правилне примене кривичног закона, преиначити првостепену пресуду са осуђујуће на ослобађајућу, применом одредбе чл. 391 ст. 1 и одредбе чл. 355 тач. 1 Законика о кривичном поступку, када је осуђујућа пресуда донета за кривично дело из чл. 159 Закона о енергетици („Службени гласник РС“, бр.84/2004 од 24.07.2004. године), будући да нови Закон о енергетици („Службени гласник РС“, бр. 57 од 01.08.2011. године) више не предвиђа ово кривично дело, а све у смислу одредбе чл. 5 ст. 2 Кривичног законика, која налаже примену најблажег закона ако је закон измењен после извршења кривичног дела, водећи при томе рачуна да у опису дела за које се окривљени оптужује нису садржани битни елементи неког другог кривичног дела.

Нова решења у Законнику о кривичном поступку Републике Србије*

Наше кривично законодавство се већ више од једне деценије налази у процесу реформисања и усклађивања. Захтев нашег друштва који представља и европски стандард је да се кривични поступак учини што ефикаснијим и што успешнијим нормативним инструментом у борби против криминалитета. У наведеном периоду, судови су претрпани великим бројем кривичних предмета у којима је велики број лица оптужен за најтеже облике кривичних дела. Такође, дошло је до појаве најтежих облика криминала који поприма транснационални карактер, те су стога основани захтеви нашег друштва да се кривични поступак учини што ефикаснијим. С друге стране, поред ефикасног поступања истакнути су и захтеви формулисани у виду европских правних стандарда садржаних у Европској конвенцији за заштиту људских права и основаних слобода, са којом мора бити усклађено унутрашње право земаља чланица. Након пријема Србије у Савет Европе ратификована је Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода, доношењем Закона о ратификацији Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода и додатних протокола, који је објављен у „Службеном листу СЦГ“, бр. 9/2003. На тај начин је Европска конвенција постала саставни део нашег правног поретка, а наша земља је преузела обавезу да усагласи своје законодавство са овом Конвенцијом. За примену Европске конвенције посебан значај има пракса Европског суда за људска права.

Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода гарантован је корпус људских права који су своју примену нашли у кривичном поступку. То су:

- забрана мучења (чл.3)
- право на слободу и личну безбедност (чл.5)
- право на правично суђење (чл.6)
- кажњавање само на основу закона (чл.7)
- право на делотворни правни лек (чл.13)
- слобода кретања (чл.2 Протокола бр.4)
- право на жалбу (чл.2 Протокола бр.7)
- право на накнаду штете због погрешне осуде (чл.3 Протокола бр.7)

* „Службени гласник РС“, бр.72 од 26. септембра 2011. године

- право да се не буде суђен или кажњен два пута у истој ствари (чл.4 Протокола бр.7)

Сагласно корпусу ових општих права су и конкретизована права која су инкорпорирана и у нацрту најновијег ЗКП-а.

Устав Републике Србије са којим се неминовно усаглашавају и прописи о кривичном поступку је људска права гарантована Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, уздигао у ранг уставних начела. Основно људско право, везано за правосуђе, прокламовано је у чл. 32, као право на правично суђење и гласи: „Свако има право да независан, непристрасан и законом већ установљен Суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретање поступка, као и оптужбама против њега.“

Право на јавну расправу зајемчено чл. 6 ст. 1 Европске конвенције, гарантује право на јавну расправу како у првостепенем, тако и у другостепенем поступку.

Свакоме се јемчи право на бесплатног преводиоца ако не говори или не разуме језик, који је у службеној употреби у суду и право на бесплатног тумача, ако је слеп, глув или нем.

Јавност се може искључити током читавог поступка који се води пред судом или у делу поступка само ради заштите интереса националне безбедности, јавног реда и морала у демократском друштву, као и ради заштите интереса малолетника или приватности учесника у поступку, у складу са законом. Основна људска права која су прокламована Уставом, а које се односе на кривично право и кривични поступак су посебно формулисана у члановима 27 и 28, као право на слободу и безбедност, јер су предвидела поступање са лицем лишеним слободе, као и чл. 29 допунска права у случају лишења слободе без одлуке суда, притвора чл.30 и чл.31 у погледу дужине њиховог трајања и посебна права окривљеног у чл. 33 и правна сигурност у казненом праву у чл. 34 и чл. 35 Устава Републике Србије.

Устав Републике Србије, у чл. 16 ст. 2, одређује да „опште прихваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни су део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују. Потврђени међународни уговори морају бити у складу са Уставом“. Потврђени међународни уговори представљају европске конвенције које садрже европске стандарде – опште прихваћена правила која долазе до изражаја у процесу хармонизације и унификације законодавстава европских држава, опште прихваћене и признате слободе и права човека захтев су сваке демократске правне државе.

Ове уставне гаранције унете су у процесно законодавство изменама Законика о кривичном поступку из 2009. године, а неке су преузете сагласно европским правним стандардима, те је и по мом мишљењу најновији текст нацрта Законика о кривичном поступку настао из захтева да се кривични поступак учини

што ефикаснијим уз максимално поштовање основних људских права и слобода зајамчених Уставом и европским правним стандардима. Радна група је нацрт Законика о кривичном поступку, чије је усвајање један од услова да Србија добије статус кандидата за чланство у Европској унији, послала Савету Европе који би о њему требало да се изјасни ускоро, а очекује се да Закон буде усвојен на седници Народне скупштине Републике Србије, најкасније до краја лета 2011. године.

Већ првим читањем текста нацрта Законика о кривичном поступку, уочава се да је текст писан једноставним и разумљивим језиком, као и да је уз сваки члан закона наведен наслов, што сам закон чини већ на први поглед прегледним, што ће намам се допринети лакоћи и једноставности његове примене у пракси. Нова систематика, прегледност са означавањем наслова појединих појмова и института или процесних радњи са прецизирањем значења законских израза и детаљним објашњењима појмова осумњиченог, оптуженог, осуђеног, тужиоца, јавног тужиоца и других учесника у кривичном поступку, као и дефиниције појмова појединих странака и учесника, основи сумње, основане сумње и извесности, основног и унакрсног саслушања, лишења слободе, ванбрачне заједнице, друге трајне заједнице живота, оптичког и тонског снимања, електронског записа, адресе, документа, потписа и друго, разјасниће многе досадашње дилеме.

У Нацрту је дефинисан тренутак покретања кривичног поступка, о чему је услед одсуства законске одредбе у нашој теорији постојало одређено неслагање. Тако је, у смислу чл. 7 кривични поступак покренут доношењем Закључка о спровођењу истраге потврђивањем оптужнице којој није претходила истрага, доношењем решења о одређивању притвора пре подношења оптужног предлога у скраћеном поступку, одређивањем главног претреса или рочишта за изрицања кривичне санкције у скраћеном поступку и одређивањем главног претреса у поступку за изрицање мере безбедности обавезног психијатријског лечења.

Посебно су наглашена права окривљеног која представљају право на правично суђење, у његовом присуству, на суђење у разумном року, као и презумцију невиности, *ne bis in idem*, забрану „*reformatio in peius*“. Такође су истакнута и забране мучења, нечовечног поступања и изнуде, а пре доношења правноснажне пресуде о изрицању кривичне санкције, окривљеном могу бити ограничене слободе и права само у мери неопходној за остварење циља поступка под условима прописаним овим Закоником.

Посебно су систематизована и објашњена права странака и учесника у кривичном поступку. Ради ефикаснијег кривичног поступка, у делу о функционалној надлежности судских већа, проширена је функционална надлежност судије појединца на сва кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до 8 година.

Од новина које се односе на Суд, предвиђено је и увођење **судије за претходни поступак**, који би представљао контролора поштовања основних слобода и права у предистражном поступку и истрази, као и **судије за извршење кривичних санкција**.

Нови законски пројекат ће у многоне изменити суштину кривичног поступка у Србији. Уводи посебна законска решења која нису својствена нашем и континенталном праву већ су новине преузете из англосаксонског, а које су се у пракси држава које га примењују показале као изузетно добре, а које ће нама се и наш кривични поступак учинити ефикаснијим.

Јавни тужилац ће имати доминантну улогу у предистражном и истражном поступку.

Јавни тужилац је, поред основног права и дужности да гони учиниоце кривичних дела, надлежан и да предузима потребне радње ради откривања кривичних дела и проналажења осумњичених и да руководи пред истражним поступком, да одлучује о непредузимању или одлагању кривичног гоњења, да спроводи истрагу, да закључи споразум о признању кривичног дела и споразум о сведочењу, да подиже и заступа оптужбу пред надлежним судом, да на главном претресу одустане од оптужбе, да изјављује жалбе и ванредне правне лекове и друге радње када је то одређено овим Законом. Такође, надлежни јавни тужилац даје мишљење приликом именовања и разрешења руководиоца подручне организационе јединице полиције, а све у циљу јачања функционалне везе полиције и јавног тужиоца.

Као мера за убрзање претходног кривичног поступка **проширено је право опортунитета** јавног тужиоца у виду одлагања кривичног гоњења за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до 5 година, као и могућност одбачаја кривичне пријаве, те ако јавни тужилац за кривично дело за које се гони по службеној дужности одбаци кривичну пријаву, обустави истрагу, одустане од оптужбе до потврђивања оптужнице, а у скраћеном поступку до одређивања главног претреса или рочишта за изрицање кривичне санкције, дужан је да у року од 8 дана о томе обавести оштећеног, те оштећени има право да поднесе приговор у року од 8 дана од када је примио обавештење или пак у објективном року од 3 месеца од дана када је јавни тужилац одбацио пријаву, односно обуставио истрагу, односно одустао од оптужбе. Непосредно виши јавни тужилац ће у року од 3 дана од дана пријема приговора одбити или усвојити приговор решењем, те издати обавезно упутство надлежном јавном тужиоца да предузме, односно настави кривично гоњење.

Полицијски притвор или задржавање у полицији до 48 сати, одређује се решењем јавног тужиоца или, по његовом одобрењу, решењем полиције.

Посебно су дефинисана и уређена права окривљеног, а посебно право ухапшеног. Лице ухапшено без одлуке суда и лице ухапшено на основу одлуке суда које није саслушано мора бити без одлагања, а најкасније у року од 48 сати, предато надлежном судији за претходни поступак или пак пуштено на слободу, сагласно чувеној установи англосаксонског права *habeas corpus* право ухапшеног да о законитости хапшења одлучује суд. Посебно су предвиђене и дужности окривљеног да се одазове на позив органа поступка, да о промени адресе и боравишта обавести орган поступка и да својим поступцима не нарушава углед органа поступка и достојанство учесника у поступку.

Измене везане за **браниоца** односе се на право пружања одбране зависно од одређеног професионалног искуства, те у поступку пред Вишим судом и у поступку пред Апелационим судом, по жалби, бранилац може бити само адвокат, са најмање 5 година адвокатске праксе или праксе у суду или тужилаштву, а у поступку пред Врховним судом, са најмање 7 година адвокатске праксе у суду или тужилаштву. Уводи се и **бранилац у приправности**, као конкретизација права окривљеног да се сам брани и означавају се радње, које је овај бранилац овлашћен да предузима ако окривљени одбије браниоца постављеног по службеној дужности. Ради убрзања поступка, број бранилаца ограничава се на 3 по редоследу предаје пуномоћја.

Глава VII Нацрта Законика о кривичном поступку односи се на **доказе**. Посебно је означено да су предмет доказивања чињенице које чине обележје кривичног дела од којих зависи примена неке друге одредбе кривичног закона, као и чињеница од којих зависи примена одредаба кривичног поступка. Експлицитно је наведено да се не доказују чињенице које су опште познате, неспорне, у довољној мери доказане или сазнате у вршењу судске функције, а такође је прецизирано који су недозвољени докази. Као **опште – редовне доказне радње** наведене су: саслушање окривљеног, испитивање сведока, вештачење, увиђај, реконструкција догађаја, исправе, узимање узорака, провера рачуна сумњивих трансакција, привремено одузимање предмета, претресање. Као **посебне доказне радње** наведене су: тајни надзор комуникације, симуловани послови, рачунарско претраживање података, контролисана испорука и прикривени иследник. Посебно је занимљива проблематика заштите сведока, те је направљена разлика између механизма заштите посебно осетљивог сведока и заштите сведока од застрашивања. При том је вођено рачуна и о препорукама Комитета министара Савета Европе, а посебно препорука „Р (85)11“ о положају жртве у оквиру кривичног права и кривичног поступка, препорука „Р (87)21“ о помоћи жртвама и спречавању виктимизације, препорука „Р (97)13“ о застрашивању сведока и правима одбране и препорука „Рес“ (2005) 9. о заштити сведока и сарадника правде. Тачно дефинисање посебно осетљивог сведока и правила о испитивању посебно осетљивог сведока биће изузетно корисна судијама приликом испитивања деце и лица која нису навршила 18 година, обзиром да ова правила нису била предвиђена досадашњим одредбама Законика о кривичном поступку. Као мере посебне заштите, којом се окривљеном и његовом браниоцу ускраћују подаци о идентитету заштићеног сведока, суд може одредити изузетно уколико је утврдио да је живот, здравље или слобода сведока или њему блиског лица у тој мери угрожен, да то оправдава ограничења права на одбрану и да је сведок веродостојан.

Поред вештака уведен је **стручни саветник**, који има право да буде обавештен о дану, часу и месту вештачења и да присуствују вештачењу, као и да даје примедбе на налаз и мишљење вештака, да на главном претресу поставља вештаку питања и да буде испитан о предмету вештачења. То ће натерати вештаке да буду ажурнији, па више нећемо имати кривичне поступке који годинама трају

управо због тога што се вештаци не одазивају позивима суда, где се због вештачења поступци пролонгирају годинама. Као **увиђај**, посебно су означени увиђај лица, увиђај ствари и увиђај места и разграничено узимање узорака: биометријских узорака, узорака биолошког порекла и узимања узорака за форензичко-генетичку анализу. У оквиру посебних радњи, посебна доказна радња **сведок – сарадник** је преименована је у окривљени – сарадник. Ново решење је и доказна радња симуловани послови, као и тајно праћење и снимање. Као **мере обезбеђења присуства окривљеног** и за несметано вођење кривичног поступка предвиђене су: 1) позив, 2) довођење, 3) забрана прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем, 4) забрана напуштања боравишта, 5) јемство, 6) забрана напуштања стана и 7) притвор. Поред општих услова за одређивање ових мера, уведена је и контрола поштовања мера, уколико је према окривљеном одређена нека од мера – забрана прилажења, састајања или комуницирања, забрана напуштања боравишта и забрана напуштања стана, примена електронског надзора ради контролисања поштовања ових ограничења. Контрола поштовања ових мера може се предузети само под условом да то неће шкодити здрављу окривљеног. Као контрола поштовања мера уводи се уређај за лоцирање – одашиљач на зглоб руке или ноге окривљеног, који причвршћује стручно лице, при том дајући окривљеном детаљно упутство о начину рада уређаја. Електронски надзор обавља орган полиције, повереничка служба или други државни орган.

Једна од новина која се односи на **позивање** је увођење могућности да се ова мера изврши путем јавног огласа. Довођење наредбом одређује јавни тужилац или суд, ако је донето решење о притвору, ако уредно позвани окривљени не дође а свој изостанак не оправда и ако се није могло извршити уредно достављање позива, а из околности произилази да окривљени избегава пријем позива. Као најтежа мера за обезбеђење присуства окривљеном предвиђен је притвор, а о одређивању притвора одлучује суд на предлог јавног тужиоца, а после потврђивања оптужнице и по службеној дужности пре доношења одлуке суд ће саслушати окривљеног, коме могу присуствовати јавни тужилац и бранилац. Суд је дужан да на погодан начин обавести јавног тужиоца и браниоца окривљеног о времену и месту саслушања. Притвор, као посебна мера обезбеђења присуства окривљеног у истрази, може трајати до 3 месеца по одлуци судије за претходни поступак, а за кривично дело за које је запређена казна затвора преко 5 година КВ веће може продужити притвор за још 3 месеца.

Одредбе о притвору, сагласно чл. 5 ст. 3 Европске конвенције о људским правима, гарантују да ће окривљени који је ухапшен или лишен слободе бити без одлагања изведен пред суд или друго службено лице, законом одређено да обавља судску функцију и имаће право да му се суди у разумном року и да буде пуштен на слободу до суђења.

Притвор у истрази се може одредити, продужити или укинути решењем судије за претходни поступак или већа.

У погледу подношења поднесака, предвиђен је и **електронски поднесак**. Поднесак који се саставља у писаном облику и потписује може се поднети у

облику електронског документа са којим је повезан електронски потпис подносиоца, који се доставља органу путем електронске поште на адресу електронске поште, која је од стране органа одређена за пријем електронских поднесака или другим електронским путем.

Записник се води писмено, потписују га саслушано односно испитано лице, тумач, сведоци, лице које је предузело радњу и записничар.

Орган поступка може одредити да се извођење доказне или друге радње снимни помоћу уређаја за тонско или оптичко снимање. За тонско снимање током главног претреса одобрење даје председник већа.

Измењене су и **одредбе о достављању**, што би требало да у значајнијој мери допринесе ефикасности кривичног поступка. Писмена се достављају, по правилу, посредством службеног лица органа поступка, преко поште или друге организације, органа локалне самоуправе, замолним путем, преко другог државног органа, телекомуникационим или електронским путем, а изузетно посредством органа полиције. Позив за главни претрес или други позив, суд може усмено саопштити лицу које се налази пред органом поступка, уз упозорење на последице недоласка, што ће се забележити у записнику. Достављање се може извршити истицањем на огласној табли или интернет страници органа поступка, а уз сагласност лица коме се достављање има извршити и преко пуномоћника за пријем писмена, путем поштанског фаха и електронске поште. Достављање се сматра извршеним протеклом рока од 8 дана од дана истицања писмена. Посебна правила о достављању окривљеном поједностављују поступак. Ако се достављање писмена окривљеном не може извршити на адресу о којој је окривљени обавестио суд, достављач ће оставити обавештење да ће се писмено истаћи на огласној табли или на интернет страници органа поступка. Уколико је окривљени пуномоћјем овластио браниоца за пријем писмена, предајом писмена браниоцу, адвокатској канцеларији браниоца, сматра се да је достављање извршено. Уколико окривљени нема браниоца, а треба му доставити пресуду којом је изречена санкција лишења слободе, поставља му се бранилац по службеној дужности. Постављеном браниоцу одређује се рок за упознавање са списима, не краћи од 3 дана, а после тога му се доставља пресуда и поступак наставља. Уколико окривљеном треба доставити другу одлуку или жалбу супротне стране на одговор, одлука односно жалба биће истакнута на огласну таблу. На тај начин је елиминисано разликовање писмена која се лично достављају од оних за које таква обавеза не постоји.

У погледу **записника о већању и гласању** новина је да ће се **издвојено мишљење** члана већа које је приликом гласања остао у мањини, прикључити записнику о већању и гласању, ако није унето у записник. Код већања и гласања судија Апелационог суда или Врховног касационог суда, има право да писмено образложи своје мишљење у погледу правилне примене закона, ако остане у мањини. У погледу повреде закона или правилне примене закона, судија је дужан да писмено образложење издвојеног мишљења усмено најави на седници већа након доношења одлуке и може захтевати да се то мишљење објави заједно са

одлуком, а да у року од 15 дана од дана доношења одлуке председнику већа достави писмено образложење издвојеног мишљења.

Други део Нацрта Законика о кривичном поступку, посвећен је току поступка и обухвата предистражни, истражни поступак, поступак оптужења, главни претрес и доношење пресуде, поступак по правним лековима, док део трећи предвиђа посебне поступке.

Предистражни поступак је заменио досадашњи предкривични поступак. Предистражни поступак и истрага, сагласно новој улози јавног тужиоца, представљају тужилачки део поступка, а судски део поступка почиње тренутком потврђивања оптужнице, односно заказивањем главног претреса или рочишта за изрицање кривичне санкције.

Предистражним поступком руководи јавни тужилац, који је овлашћен да предузима радње ради откривања кривичних дела и проналажења осумњиченог, а поједине радње може поверити полицији. О предузетим радњама је полиција дужна да одмах, а најкасније у року од 24 часа обавести јавног тужиоца. Саслушање осумњиченог може да обави полиција или јавни тужилац, а саслушање ухапшеног је у надлежности јавног тужиоца. О задржавању осумњиченог одлучује јавни тужилац, а против решења о одређивању задржавања може се изјавити жалба о којој одлучује судија за претходни поступак.

Аутори нацрта ЗКП водили су рачуна о смерницама датим у препоруци Н^оР (87) 18 Комитета министара Савета Европе, о поједностављењу кривичне правде, те када је реч о лакшим кривичним делима примењене су препоруке у виду проширења права опортунитета јавног тужиоца и примени других поједностављених правила поступања, а све у интересу ефикасности кривичног поступка. Како је мера за убрзање претходног кривичног поступка предвиђено право опортунитета јавног тужиоца, то јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до 5 година, ако осумњичени прихвати једну или више следећих обавеза: да отклони штету, да плати одређени новчани износ у хуманитарне сврхе, да обави одређени друштвено корисни или хумани рад, да испуни доспеле обавезе издржавања, да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога, психо-социјалном третману, да изврши обавезу установљену правноснажном одлуком суда. У Закључку о одлагању, јавни тужилац ће одредити рок у којем осумњичени мора извршити преузете обавезе, а тај рок не може бити дужи од годину дана. Надзор над извршењем обавеза врши повереник кога одређује директор управе надлежне за третман и алтернативне санкције. У том случају, јавни тужилац ће решењем одбацити кривичну пријаву и о томе обавестити оштећеног. Јавни тужилац може и одбацити кривичну пријаву, а услед постојања од општих услова за одбачај кривичне пријаве. За лакша кривична дела за која је прописана казна затвора до 3 године, јавни тужилац може одбацити кривичну пријаву, ако је осумњичени услед стварног кајања спречио наступање штете или је штету већ надокнадио, а јавни тужилац оцени да изрицање кривичне санкције не би било правично.

Поред **полицјског**, предвиђено је и **грађанско хапшење** где свако може ухапсити лице затечено при извршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности и одмах га предати јавном тужиоцу и полицији. О задржавању јавни тужилац или орган полиције одмах, а најкасније у року од 2 сата, доноси и уручује решење. Против решења о задржавању осумњичени и његов бранилац имају право жалбе у року од 6 сати од достављања решења, о жалби одлучује судија за претходни поступак у року од 4 сата од пријема жалби. Осумњичени мора имати браниоца чим јавни тужилац донесе решење о задржавању.

У истрази је новина, да се покреће против одређеног лица када постоје основи сумње да је учинило кривично дело, међутим, она се може за разлику од ранијих решења, покренути и против непознатог учиниоца. Истрага се покреће **Закључком** надлежног јавног тужиоца, а закључак о спровођењу истраге доноси се најкасније у року од 30 дана од дана када је јавни тужилац обавештен о првој доказног радњи. Закључак о спровођењу истраге доставља се осумњиченом и његовом браниоцу. Осумњичени и његов бранилац могу самостално прикупљати доказе у корист одбране, ако они сматрају да је потребно предузети одређену доказну радњу предложиће јавном тужиоцу да је предузме. Ако он одбије предлог или о њему не одлучи у року од 30 дана од дана подношења предлога, осумњичени или његов бранилац могу поднети предлог судији за претходни поступак, који о томе одлуку доноси у року од 8 дана. Уколико судија за претходни поступак усвоји предлог, наложиће јавном тужиоцу да предузме доказну радњу и одредити му рок. Уколико јавни тужилац и поред тога не предузме доказну радњу у остављеном року, ту радњу ће предузети судија за претходни поступак или ће наложити органу полиције да то учини, а о непоступању јавног тужиоца по налогу, судија за претходни поступак ће обавестити непосредно Вишег јавног тужиоца. Јавни тужилац ће закључком проширити истрагу, уколико истрагу треба проширити на које друго кривично дело или против другог лица и закључком прекинути истрагу, као и обуставити истрагу. Када нађе да је стање ствари у истрази довољно разјашњено, јавни тужилац ће донети Закључак о завршетку истраге, који ће доставити осумњиченом и његовом браниоцу и о томе обавестити оштећеног. Ако јавни тужилац не заврши истрагу у року од 6 месеци, а када је реч о кривичном делу за које је посебним законом одређено да поступа Тужилаштво за организовани криминал или Тужилаштво за ратне злочине, у року од 12 месеци, дужан је да о томе обавести непосредно Вишег јавног тужиоца, о разлозима због којих истрага није окончана, те је непосредно Виши јавни тужилац дужан да предузме мере да се истрага оконча. Осумњичени и његов бранилац могу поднети приговор непосредно вишем јавном тужиоцу због одлуговлачења поступка и других неправилности у току истраге. Он ће у року 8 дана од дана пријема приговора донети решење о одбијању или усвајању приговора. Против решења није дозвољена жалба ни приговор. Решењем којим усвоји приговор, јавни тужилац ће издати обавезно упутство надлежном јавном тужиоцу да отклони утврђене неправилности у току истраге. У случају да приговор буде одбијен, осумњичени и

његов бранилац могу у року од 8 дана поднети притужбу судији за претходни поступак.

Као мере за убрзање претходног кривичног поступка, Нацртом ЗКП предвиђене су три врсте споразума. Једна од њих је **споразум о признању кривичног дела**, у којем окривљени признаје кривицу. Од сада ће нагодба моћи да се склапа за сва дела а не само за она за која је запређена казна до 12 година затвора. Други је **споразум са окривљеним**, где он признаје кривично дело и даје исказ који служи као доказ у поступку из организованог криминала у којем се можда и њему суди али не мора. Он може да буде окривљен за класични криминал, али да има кључна сазнања о организованом криминалу. У трећој врсти споразума, **већ осуђени сведочи** у неком поступку који се води за кривично дело организованог криминала или ратног злочина, ако се на основу његовог исказа донесе осуђујућа пресуда, тужилац ће тражити ублажавање казне. У случају тежих кривичних дела, ако окривљени призна кривицу или буде ухваћен у вршењу дела, тужилац може да склопи споразум којим ће предложити блажу казну, а ако се окривљени сагласи судија само изриче казну без претреса.

Јавни тужилац има рок од 15 дана од дана када је завршена истрага да подигне **оптужницу**. Овај рок се у посебно сложеним предметима може, на основу одобрења непосредно вишег јавног тужиоца продужити за још 30 дана. Уколико јавни тужилац то не учини у остављеном року, осумњичени, бранилац и оштећени могу у року од 8 дана од дана истека рока за подношење оптужнице да поднесу **приговор** непосредно вишем јавном тужиоцу, који ће у року од 3 дана од дана пријема приговора донети решење о одбијању или усвајању приговора. Оптужница се доставља већу надлежног суда које је састављено од троје судија, у смислу чл. 20 ст. 4, ванпретресно веће или КВ веће, које ће одмах по пријему оптужнице испитати да ли је оптужница прописно састављена, те уколико установи да није враћа је тужиоцу да у року од 3 дана исправи недостатке. На захтев тужиоца, из оправданих разлога, веће може продужити овај рок уколико јавни тужилац пропусти рок, веће ће решењем одбацити оптужницу. Уколико то не учини приватни тужилац сматраће се да је одустао од гоњења и оптужба ће решењем бити одбијена. Ако је у оптужници стављен предлог да се против окривљеног одреди притвор или да се пусти на слободу, о томе одлучује веће одмах, а најдоцније у року од 48 сати. Ако се окривљени налази у притвору, а у оптужници није стављен предлог да се пусти, веће ће по службеној дужности, у року од 3 дана од дана пријема оптужнице испитати да ли још постоје разлози за притвор и донети решење о продужењу или укидању притвора. Окривљени има право да поднесе писани одговор на оптужницу у року од 8 дана од дана достављања. Везивање кратких рокова у наведеним случајевима у циљу су ефикасности кривичног поступка. Веће ће испитати оптужницу у року од 15 дана од пријема оптужнице ако је окривљени у притвору или у року од 30 дана ако је на слободи.

Нова концепција поступка подразумева **обавезу суда да испитује по службеној дужности сваку оптужницу**. Испитујући оптужницу веће ће одлучити

да нема места оптужби и да се кривични поступак обуставља, ако установи да дело које је предмет оптужбе није кривично дело, да је кривично гоњење застарело или да нема довољно доказа да је окривљени основано сумњив за дело које је предмет оптужбе. Ако испитује оптужницу без спровођења истраге или приватну тужбу, веће ће решењем одбити оптужбу ако утврди да постоје наведени разлози, а ако су предузете доказне радње и из разлога да нема довољно доказа да је окривљени основано сумњив за дело које је предмет оптужбе. По правноснажности оваквог решења делује забрана *ne bis in idem* и кривична ствар је правноснажно пресуђена. Уколико не донесе неку од наведених одлука, ванпретресно веће ће решењем потврдити оптужницу, након чега председник већа предузима мере за припремање главног претреса.

Новина је да припрему за главни претрес представља одржавање **припремног рочишта** које се пред председником већа одржава без присуства јавности најкасније у року од месец дана, уколико је окривљени у притвору, а најкасније у року од 2 месеца ако је оптужени на слободи, рачунајући од дана пријема потврђене оптужнице у судску писарницу. Изузетно, ако је оптужница подигнута за кривично дело за које је прописана казна затвора до 12 година и ако председник већа сматра да одржавање припремног рочишта није потребно, наредбом ће одредити главни претрес. На припремно рочиште позивају се странке и бранилац, оштећени, законски заступник и пуномоћник тужиоца и оштећеног и по потреби тумач, у позиву се странке упозоравају да на припремном рочишту могу предложити нове доказе ако су за њих сазнали након потврђивања оптужнице. Председник већа може одлучити да се припремно рочиште одржи ако је присутан бранилац оптуженог, и у случају недоласка окривљеног који је уредно позван. Јавни тужилац излаже из оптужнице опис дела из кога произилазе законска обележја кривичног дела, законски назив кривичног дела и наводи доказе и може предложити изрицање одређене врсте и мере кривичне санкције, оштећени може поднети имовинскоправни захтев, а председник већа позива оптуженог да се изјасни о оптужби, који део оптужнице оспорава, из којих разлога и упозориће га да ће се на главном претресу изводити докази само у вези са оспореним делом оптужнице. Председник већа позива странке и оштећеног да образложе предложене доказе које намеравају да изведу на главном претресу, наређује прибављање нових доказа за главни претрес, свака странка ће се изјаснити о предлозима супротне стране и оштећеног, а обзиром на предложене доказе и чињенице које ће бити предмет доказивања и правна питања о којима ће се расправљати, председник већа доноси решење о одржавању главног претреса. На припремном рочишту председник већа, уз сагласност странака, може укинути притвор или га заменити блажом мером, или пак решењем обуставити кривични поступак. Пре завршетка припремног рочишта, председник већа наредбом одређује дан, час и место одржавања главног претреса. Ако није одржано припремно рочиште, председник већа одредиће **главни претрес** најкасније у року од месец дана од када је оптужени у притвору, односно у року од 2 месеца ако је на слободи, рачунајући од дана пријема потврђене оптужнице у судску писарницу, а уколико то не учини, обавестиће председника суда који ће предузети

потребне мере да се главни претрес одреди. Новина је да се главни претрес може одржати и у другом месту на подручју надлежног суда, ако то на образложени предлог председника дозволи председник непосредно вишег суда. Председник Врховног касационог суда може на образложени предлог председника надлежног суда одредити да се главни претрес одржи и ван подручја надлежног суда. Приликом одржавања главног претреса испоштовано је начело јавности, а јавност се може искључити за цело главни претрес или његов део, ако је то потребно ради заштите интереса јавног поретка, интереса јавне безбедности, морала, интереса малолетника, заштите приватног живота окривљеног, оштећеног или другог учесника, заштите права на правично суђење или других оправданих интереса у демократском друштву. Решење о искључењу јавности мора бити образложено и јавно објављено, а у решењу одлучује се и о томе којим лицима је дозвољено да главном претресу присуствују. Приликом испитивања окривљеног – сарадника или осуђеног – сарадника јавност је искључена, осим ако веће на предлог тужиоца и уз сагласност окривљеног – сарадника или осуђеног – сарадника не одлучи другачије.

Главни претрес почиње доношењем решења да се главни претрес одржи. Главни претрес се одржава непрекидно током радног времена, једног или више узастопних радних дана, а прекида се најдуже 2 сата у току једног радног дана ради одмора, због истека радног времена до наредног радног дана, а из других разлога најдуже 15 дана. Мере за убрзање ефикасности кривичног поступка су и увођење допунских судија, посебне мере за спречавање одуговлачења поступка новчане казне, кратки рокови за поједине процесне радње, као и строгост процесноправне дисциплине, као посебне мере за спречавање одуговлачења поступка новчана казна у износу од 150.000,00 динара. О сваком одлагању главног претреса који траје дуже од 2 месеца, председник већа је дужан да обавести председника суда. Оптужба се излаже тако што тужилац чита оптужницу, а председник већа може тужиоцу дозволити да усмено износи садржај оптужбе. Након излагања оптужбе и изјашњавања оптуженог да ли је оптужбу разумео и да ли жели да се изјасни о оптужби, те да ли признаје учињено кривично дело, председник већа позива тужиоца, а потом и браниоца или оптуженог да изнесу уводна излагања, само у односу на чињенице које ће бити предмет доказивања, на излагање доказа које ће странке извести и на правна питања о којима ће се расправљати.

Доказни поступак почиње тако што председник већа објављује његов почетак. До завршетка главног претреса, странке и оштећени могу предлагати и нове доказе. О извођењу доказа одлучује председник већа. Председник већа може одбити предлог за извођење доказа, уколико су за доказе странке и оштећени знали у току припремног рочишта или након одређивања главног претреса, али га без оправданог разлога нису предложили, ако је усмерено на доказивање чињеница које нису важне за правилно и законито пресуђење, ако је доказ незаконит и ако је очигледно усмерен на одуговлачење поступка. Приликом извођења доказа, прво се изводе докази које предложи тужилац, потом докази које предложи одбрана, а након тога докази које је одредило веће по службеној

дужности или по предлогу оштећеног и на крају докази о чињеницама од којих зависи одлука о врсти и мери кривичне санкције. Странке, бранилац и оштећени могу стављати примедбе, извођење доказа ван главног претреса могуће је непосредно или путем техничких средстава за пренос слике и звука од стране председника већа или судије – члана већа.

По нацрту ЗКП, задржан је **институт одбацивања оптужнице** из истих разлога, као и могућност настављања кривичног поступка. Пресудом се доноси одлука по окончању главног претреса, пресуда може бити одбијајућа, ослобађајућа и осуђујућа. Одбијајућа пресуда се доноси и уколико суд није стварно надлежан или уколико нема захтева овлашћеног тужиоца, предлога оштећеног или одобрења или ако постоје друге околности које привремено спречавају вођење кривичног поступка, а веће није пре завршетка главног претреса одбацило оптужбу.

Значајну новину представљају **одредбе о изостанку образложења или делимично образложење пресуде**. Писмено израђена пресуда не мора да садржи образложење ако су странке и лица овлашћена на изјављивање жалбе одмах по објављивању пресуде изјавила да се одричу права на жалбу. Ако је оптуженом изречена казна затвора до 3 године, новчана казна или казна рада у јавном интересу, казна одузимања возачке дозволе, условна осуда или судска опомена, пресуда не мора да садржи образложење ако је осуда заснована на признању оптуженог. Странке могу одмах по објављивању пресуде захтевати и писмено израђену пресуду која садржи образложење. У том случају рок за жалбу против пресуде тече од дана достављања преписа образложења пресуде. Образложење ће се ограничити само на одређене чињенице и разлоге о веродостојности признања и одлуку о кривичној санкцији. Ако је прихваћен споразум о признању кривичног дела, образложење се односи на разлоге којима се суд руководио приликом прихватања споразума. Ако су се по објављивању пресуде странке изјасниле да се одричу права на жалбу, образложење ће се ограничити само на чињенице и разлоге који се односе на одлуку о кривичној санкцији, а ако се оштећени није одрекао права на жалбу, у образложењу ће се навести разлози за одлуку о досуђеном имовинскоправном захтеву и о трошковима кривичног поступка.

Рок за израду пресуде је 15 дана. У нарочито сложеним предметима, странке и бранилац могу одмах по објављивању пресуде захтевати продужење рока, о чему ће одмах председник већа решењем одлучити, а против овог решења није дозвољена жалба.

Основи за изјављивање жалбе су исти. Као разлог апсолутно битне повреде одредаба кривичног поступка је и наступање застарелости кривичног гоњења, амнестија или помиловање уколико је кривична ствар правноснажно пресуђена или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење. Од недостатака у саставу писмено израђене пресуде, неразумљивост изреке је остала апсолутна битна повреда одредба кривичног поступка, док су остале повреде добиле релативан карактер. Такође и тачка 10. је пребачена у релативно битне повреде одредаба кривичног поступка, то се ова битна повреда односи на пресуду

која је заснована на незаконитом доказу, те до укидања пресуде не мора да дође ако други докази указују да би била донета истоветна пресуда.

Другостепени поступак

У новом Нацрту, **судија известилац** који може бити и председник већа, има знатно већа овлашћења него раније, он може **вратити списе** пре одржавања седнице другостепеног већа, председнику првостепеног већа, да донесе решење о издвајању из списка записника или обавештења, те да по правноснажности решења достави списе другостепеном суду. Такође, уколико сматра да су у жалби изнете чињенице и предложени нови докази који могу допринети разјашњењу ствари и нису усмерени на одуговлачење поступка, **вратиће списе првостепеном суду да одлучи о доказним предлозима**. Првостепени суд може одбити доказни предлог и по правноснажности решења доставиће списе другостепеном суду. Ако усвоји доказни предлог, одредиће допуно доказног поступка и донети нову пресуду којом ће потврдити или преиначити ранију пресуду. Против ове нове пресуде првостепеног суда може се изјавити жалба. Такође, уколико судија известилац утврди да писмено израђена пресуда садржи очигледне погрешке, недостатке и несагласности, вратиће списе пре одржавања седнице председнику првостепеног већа да донесе решење о исправци погрешака.

Одлучивање је у седници већа или на основу одржаног претреса, Веће може одлучити да се претрес одржи само у односу на поједине делове првостепене пресуде, ако се они могу издвојити без штете за правилно пресуђење у односу на остале делове пресуде, за које није одређен претрес одлука о жалби доноси се у седници већа.

Јавност је, како за главни претрес, предвиђена и за седницу већа и претрес пред другостепеним судом. О њој се обавезно обавештава јавни тужилац, а о седници већа и оптужени, бранилац, оштећени као тужилац – приватни тужилац и његов пуномоћник, који је у року за жалбу или одговору на жалбу захтевао да буде обавештен о седници или је предложио одржавање претреса пред другостепеним судом. Ако се о седници већа обавештава оптужени који је у притвору или на издржавању казне, председник већа ће наредити да се обезбеди његово присуство само ако веће оцени да је то неопходно за разјашњење ствари. Када веће нађе да је обезбеђење присуства оптуженог због безбедносних или других разлога и када је то, с обзиром на техничке услове могуће, оптужени може учествовати на седници већа путем техничких средстава за пренос слике и звука. Жалба се може одбацити као неблагоприятна, недозвољена или непрописно састављена и без обавештавања странака и браниоца о седници већа. У сложенијим стварима, више чланова већа могу бити судије известиоци, о чему одлуку доноси председник суда.

О седници већа се води записник који се прикључује списима другостепеног суда.

Границе испитивања првостепене пресуде су ограничене. Првостепени суд испитује пресуду у границама основа, дела и правца побијања истакнутим у жалби. Поводом жалбе, у корист оптуженог, другостепени суд ће испитати по службеној дужности и одлуку о кривичној санкцији, ако је жалба изјављена због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања или због повреде кривичног закона и ако жалба не садржи податке, основ за изјављивање жалбе и образложење. Другостепени суд може, поводом жалбе јавног тужиоца укинути или преиначити првостепену пресуду и у корист оптуженог. На повреду закона – ако је на главном претресу учествовао судија или судија поротник који се мора изузети, жалилац се може позивати у жалби само ако ту повреду није могао изнети у току главног претреса, или је изнео а првостепени суд је није узео у обзир. У другостепеном поступку важи начело забрана преиначења на горе на штету оптуженог или *reformatio in peius*, ако је жалба изјављена само у корист оптуженог пресуда се не сме изменити на његову штету и у погледу правне квалификације кривичног дела и кривичне санкције. Такође се поштује и начело *beneficio coesionis* - привилегија здруживања, ако другостепени суд поводом ма чије жалбе утврди да су разлози због којих је донео одлуку у корист оптуженог од користи и за којег од саоптужених који жалбу није изјавио или је није изјавио у том правцу, поступиће по службеној дужности као да таква жалба постоји и ако је у истом предмету пресуда већ једном укинута, другостепени суд ће сам пресудити. Првостепени суд је дужан да своју одлуку достави првостепеном суду најкасније у року од 4 месеца, а уколико је оптужени у притвору у року од 3 месеца. Овај рок се решењем председника другостепеног суда може продужити највише за још 2 месеца, а ако је оптужени у притвору још за месец дана. Против другостепене пресуде дозвољена је **жалба** само уколико је другостепени суд преиначио првостепену пресуду којом је оптужени ослобођен од оптужбе и изрекао пресуду којом се оптужени оглашава кривим. О другостепеној пресуди одлучује Апелациони суд, у седници већа или на претресу.

Новина је да поводом жалбе на решење а по службеној дужности другостепени суд испитује и да ли је изрека решења неразумљива.

Број **ванредних правних лекова** сведен је на 2: захтев за понављање кривичног поступка и захтев за заштиту законитости. У одређеним условима због повреде закона учињених у првостепеном и поступку пред Апелационим судом, окривљени може поднети захтев за заштиту законитости искључиво преко браниоца. Захтев за заштиту законитости може се поднети уколико је правноснажном одлуком или поступком који је претходио њеном доношењу повређен закон, који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима и уколико је повређено или ускраћено људско право или слобода окривљеног или другог учесника у поступку која су зајемчена Уставом или Европском конвенцијом о заштити људских права и основних

слобода и додатним протоколима, а то је утврђено одлуком Уставног суда или Европског суда за људска права.

Највећи број кривичних дела спада у тзв. лакша кривична дела за која је запрећена новчана казна или казна затвора до 8 година и она спадају у кривична дела за која је предвиђен посебан скраћени поступак и посебне поједностављене форме поступања.

У погледу посебних поступака није било већих измена нацртом ЗКП-а, тако да исте у овом реферату неће бити предмет разматрања.

*
* *

Надам се да ће најновији Законик о кривичном поступку чији нацрт имамо пред собом, у новој, реформисаној мрежи судова остварити тежњу и законодавца и друштва у целини – ефикасније вођење кривичног поступка и ефикаснији рад судова у које ће грађани имати поверење.

Коришћена литература:

1. Проф. др Александар Јакшић
Европска конвенција о људским правима – коментар
Правни факултет Универзитета у Београду, 2006. год.
2. Nuala Mole / Catharina Harby
Право на правично суђење
Водич за примену чл.6 Европске конвенције о људским правима
Савет Европе, 2003.
3. ***Устав Републике Србије***
„Службени гласник РС“, бр. 98/2006
4. ***Законик о кривичном поступку***
„Службени лист СРЈ“, бр. 70/2001, 68/2002
„Службени гласник РС“, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 46/2006, 49/2007,
122/2008, 20/2009, 72/2009
5. ***Законик о кривичном поступку***
„Службени гласник РС“, бр. 72 од 26. септембра 2011. године

*Оливера Бојовић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

УСЛОВНА ОСУДА СА ЗАШТИТНИМ НАДЗОРОМ (чл.71 КЗ) И МЕРА БЕЗБЕДНОСТИ ОБАВЕЗНОГ ЛЕЧЕЊА НАРКОМАНА (чл.83 КЗ)

У Билтену Врховног касационог суда бр. 2/2011, објављен је реферат „Условна осуда“, који обухвата и условну осуду са заштитним надзором.

Идеја о заштитном надзору потиче од Англоамеричког модела условне осуде чија је суштина стављање учиниоца лакшег кривичног дела под надзор уздржавања од даљег вршења кривичних дела. Тај модел претпоставља организован утицај на условно осуђене, предузимањем одређених мера помоћи и надзора у оквиру индивидуално одређеног третмана који одговара личности осуђеног и условима његовог живота на слободи. Заштитна мера је надзор коју сачињавају заштита осуђеног и надзор над њим. Надзор служи томе да се заштита осуђеног ефикаснијег спроводи. Сам надзор значи појачавање опомене уз претњу казне условно осуђеном да не понови вршење кривичног дела.

Подстакнута чињеницом да се одредбе Кривичног законика („Службени гласник РС“, бр.85/05 и 72/09) које се односе на заштитни надзор веома ретко примењују у судској пракси, задржаћу се на једној од обавеза, предвиђених чланом 73 КЗ, за коју сматрам да може бити од користи у пракси судова и оправдати постојање заштитног надзора као и на однос условне осуде са заштитним надзором и мере безбедности обавезног лечења наркомана.

Кривични законик („Службени гласник РС“, бр. 85/05, 88/05 и 72/09), регулише условну осуду са заштитним надзором одредбама чл.71 (условна осуда са заштитним надзором); чл.72 (услови за одређивање заштитног надзора); чл.73 (садржина заштитног надзора); чл.74 (избор мера заштитног надзора); чл.75 (трајање заштитног надзора) и чл.76 (последнице неиспуњавања заштитног надзора).

Законодавним регулисањем условне осуде за заштитним надзором хтело се да одређени учиниоци кривичних дела којима је изречена условна осуда буду за одређено време под одговарајућим надзором и са одређеним обавезама, са циљем да се без примене казне изврши утицај на њих да не врше кривична дела.

Ово питање постаје нарочито интересно и значајно у данашње време када је све већи број кривичних дела против здравља људи и то конкретно једног од кривичних дела из ове групе кривичних дела. Овде говоримо о кривичном делу неовлашћено држање опојних дрога из чл.246а ст.1 Кривичног законика, за које је предвиђена новчана казна или казна затвора до три године, а учинилац се може и ослободити од казне. Битни елементи овог кривичног дела су неовлашћено држање у мањој количини за сопствену употребу супстанци или препарата који су проглашени за опојне дроге. Врло често мања количина опојне дроге за сопствену употребу указује да је код учиниоца развијен синдром зависности од наркотика, што даље може да доведе до изрицања мере безбедности обавезног лечења наркомана (чл.83 КЗ).

Сврха мера безбедности је да се у оквиру опште сврхе кривичних санкција (чл.4 ст.2) отклоне стања или услови који могу бити од утицаја да учинилац у будуће не врши кривична дела. Према чл.83 ст.1 КЗ, учиниоцу који је учинио кривично дело услед зависности од употребе опојних дрога и код којег постоји озбиљна опасност да ће услед ове зависности даље да врши кривична дела, суд ће изрећи обавезно лечење. Сходно ставу 5. истог члана, када је мера из става 1. овог члана изречена уз новчану казну, условну осуду, судску опомену или ослобођење од казне, извршава се на слободи и не може трајати дуже од три године.

Из наведеног се може несумњиво закључити да је сврха условне осуде са заштитним надзором као и код сврхе мере безбедности, усмерена ка учиниоцу кривичног дела како би се спречило да понови вршење кривичног дела. Како је извршење мере безбедности обавезног лечења наркомана на слободи препуштено вољи осуђеног, а пракса је показала да мали број учиниоца самовољно предузима лечење, то је ефикасније да се уз условну осуду са заштитним надзором изрекне и мера безбедности обавезног лечења наркомана.

Сходно томе, изрека првостепене пресуде би у таквој кривично-правној ситуацији требало да гласи: да суд окривљеном применом чл.246а ст.1 КЗ и чл.4 ст.2, чл.64, чл.71 и чл.72 КЗ, **ИЗРИЧЕ**

УСЛОВНУ ОСУДУ СА ЗАШТИТИНИМ НАДЗОРОМ

Тако што му утврђује казну затвора у трајању од 4 (четири) месеца, која се неће извршити под условом да за време од 1 (једне) године од дана правноснажности пресуде не учини ново кривично дело.

На основу чл. 78, 80 и 83 КЗ, према окривљеном се изриче мера безбедности обавезног лечења наркомана на слободи, која не може трајати дуже од три године. Ако се окривљени не подвргне лечењу на слободи без оправданог разлога или лечење самовољно напусти или прекрши обавезу јављања органу за

вршење заштитног надзора, условна осуда може бити опозвана, а мера обавезног лечења наркомана биће принудно извршена у установи затвореног типа.

На основу чл. 71, чл.72 и чл.73 КЗ, према окривљеном се одређује **заштитни надзор**, који се поверава Центру за социјални рад и Психијатријском (неуропсихијатријском) одељењу здравственог центра, те се окривљени обавезује да се у оквиру времена проверавања једном месечно јавља стручном тиму Центра за социјални рад.

Центар за социјални рад и лекар психијатар (неуропсихијатар) ангажован на лечењу окривљеног, обавезују се да једном месечно обавештавају суд о томе како се одвија његово лечење и да ли он користи опојне дроге, за све време док лечење траје.

Из образложења:

Имајући у виду налаз и мишљење вештака психијатра (неуропсихијатра) да је кривично дело учињено услед болести зависности – наркоманије и да због тога постоји опасност да ће поновити дело и одредбе чл.83 КЗ, суд је окривљеном изрекао меру безбедности обавезног лечења наркомана на слободи која не може трајати дуже од три године. Ако се окривљени без оправданог разлога не подвргне лечењу на слободи или лечење самовољно напусти, суд ће одредити да се мера принудно изврши у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи.

Окривљеном је сходно чл.71–73 КЗ, одређен заштитни надзор у току времена проверавања који је поверен Центру за социјални рад и Психијатријском (неуропсихијатријском) одељењу здравственог центра, а окривљени је обавезан да се у оквиру тог времена јавља једном месечно стручном тиму Центра за социјални рад.

Изрицањем условне осуде са заштитним надзором, са обавезом јављања органу и у року који суд одреди уз меру безбедности обавезног лечења наркомана стварају се услови не само да то лечење започне и траје, него и да се у цео поступак укључе чланови породице осуђеног, што је веома важно и додатно ствара повољне услове да лечење буде успешно и окончано а тиме и постигнута сврха обе мере.

Литература:

- Коментар кривичног закона Републике Србије; Срзентић Никола и др.
- Коментар Кривичног законика; проф. др Зоран Стојановић,
- Коментар Кривичног законика; проф. др Љубиша Лазаревић.

*Драган Лековић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

АЛТЕРНАТИВНЕ САНКЦИЈЕ У КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

РЕЗИМЕ

Концепција алтернативних санкција, заснива се на схватању да се њиховом применом могу постићи вишеструки циљеви – изрицање санкције, рехабилитација учиниоца, а уз то и репарација причињене штете, као и једна активна политика помоћи друштва човеку, делинквенту. Примена алтернативних санкција у свом крајњем остварењу има за циљ, да мере кривичноправне заштите буду такве, да што је могуће мање задиру у права и достојанство човека и у највећој мери омогуће реституцију и отклањање штетних последица дела које погађају жртву и цело друштво. Сходно наведеном се казнена политика усмерава у правцу схватања да одузимање слободе треба применити као санкцију или меру последњег избора и да је потребно створити законске могућности за прикладан низ казни и мера које се могу изрећи учиниоцу у смислу алтернатива казнама затвора. Савремени статус алтернативних санкција у домаћем кривичном законодавству карактерише интензивирање њихове примене и то најпре кроз ратификоване међународне документе, затим кроз унутрашњу законодавну регулативу и стварање практичних услова за њихово изрицање.

УВОД

Полазећи од тога да су санкције кривичном права, најтеже санкције правног поретка и да оне тешко погађају човека, његову слободу, част, имовину и друга права, алтернативне санкције своју суштинску идеју налазе у томе, да казне као мере кривичног права треба прилагодити учиниоцу кривичног дела, и да у том смислу, у свом коначном остварењу, буду и мере помоћи извршиоцу да се понаша у складу са захтевима друштва, да нађе своје место у друштву, те да поново не изврши кривично дело. Савремена кретања у борби против криминалитета се све више усмеравају у правцу организоване друштвене активности превентивне природе. Од најранијих схватања казне као чисте одмазде, казне без даљег циља, дошло се до казне као средства за остварење друштвено корисних циљева – заштите друштва од криминалитета кроз реинтеграцију учинилаца кривичних дела и обештећење жртве.

Алтернативне санкције практично представљају парапеналне санкције у том смислу да име недостаје она стварна ефективност својствена класичној казни, која се изражава као потпуно ограничење неких права или материјалних вредности и у најширем смислу речи представљају замену за казну затвора. Од великог је значаја карактеристика скоро свих алтернативних санкција, а то је – добровољност, тј. буду добровољно прихваћене од стране извршиоца, јер је то по правилу једина могућност њиховог извршења. Прихватање од стране учиниоца моралних стандарда заједнице и пружање објективних могућности да се уклопи у друштвену заједницу као прихваћен грађанин, ствара озбиљну претпоставку да се неће јавити као извршилац нових кривичних дела.

У актуелној домаћој законодавној регулативи нагласак је стављен на увођење нових типова алтернативних санкција, које по својим обележјима показују јасну тенденцију да следе општеприхваћене карактеристике приказане кроз међународне документе и праксу. Такође, у ширим друштвеним оквирима може се приметити да се улажу веома значајни напори од стране свих институција како би се створили услови за њихову примену и извршење, при чему се ради и на информисању јавности о њиховим особеностима и унапређењу, стварању потребних кадрова и њихове едукације на свим нивоима.

У раду ће алтернативне санкције бити посматране са аспекта позитивних кривичноправних прописа и то кроз законске одредбе кривичнопроцесног, материјалног и извршног кривичног права. У том смислу је посматран распон алтернативних санкција на три нивоа: 1) у *предкривичном поступку*, 2) у *току кривичног поступка* и 3) у *фази извршења кривичних санкција*.

1. Алтернативне санкције у предкривичном поступку

Алтернативне мере које се могу применити према учиниоцу у предкривичном поступку, условно речено „пре суђења“, садржане су у Законнику о кривичном поступку и везане су за поступање јавног тужиоца.

Наиме, обликом алтернативних санкција могу се сматрати одређене одредбе Законика о кривичном поступку, које са формалне тачке гледишта нису класификоване као кривичне санкције, али имају дејство које их чини сроднима кривичним санкцијама. Такве алтернативне мере, које имају комбиновани процедурално-материјални карактер, у ствари су одређене могућности поступања јавног тужиоца у складу са условљеном могућношћу кривичног гоњења.¹

¹ Законик о кривичном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 70/2001 и „Службени гласник РС“, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 49/2007, 20/2009, 72/2009), у даљем тексту ЗКП.

Тако је чланом 236. став 1 Законика о кривичном поступку, предвиђено да јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до три године, ако осумњичени прихвати једну или више следећих мера:

- да отклони последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади штету,
- да плати одређени новчани износ у корист хуманитарне организације, фонда или јавне установе,
- да обави одређени друштвено корисни или хуманитарни рад,
- да испуни доспеле обавезе издржавања,
- да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога, да се подвргне психосоцијалној терапији,
- да изврши обавезу установљену правноснажном одлуком суда, односно поштује ограничење утврђено правноснажном судском одлуком,
- да положи возачки испит, обави додатну возачку обуку или заврши одговарајући курс.

По одобрењу већа из чл. 24 ст. 6 Законика о кривичном поступку, јавни тужилац може одложити кривично гоњење и за кривична дела за које је предвиђена казна затвора преко 3 године, а до 5 година. Ако осумњичени изврши обавезе из чл. 236 ст. 1 тач. 1 и тач. 4 Законика о кривичном поступку, или уз пристанак оштећеног обавезе из тач. 2 и тач. 3 истог члана, јавни тужилац ће одбацити кривичну пријаву.

Такође, чланом 237. Законика о кривичном поступку, предвиђено је да су случају кривичних дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до три године, а по одобрењу већа и за дела за које је предвиђена казна затвора до пет година, јавни тужилац може одбацити кривичну пријаву ако је осумњичени, услед стварно кајања, спречио наступање штете или је штету у потпуности већ надокнадио, а јавни тужилац, према околностима случаја, оцени да изрицање кривичне санкције не би било правично.

На наведени начин се даје могућност јавном тужиоцу да услови кривично гоњење, односно одбаци кривичну пријаву и одустане од даљег кривичног гоњења учиниоца, који је испунио одређене обавезе, а које обавезе у суштини представљају различите врсте алтернативних мера.

2. Алтернативне санкције у току кривичног поступка

У погледу алтернативних санкција које се могу применити током кривичног поступка направили бисмо краћи осврт на казну: 1) рад у јавном интересу, 2) казну одузимање возачке дозволе, 3) условну осуду са заштитним надзором, 4) институте стварно кајање и 5) поравнање учиниоца и оштећеног.

2.1. Рад у јавном интересу

Полазећи од законских одредби можемо рећи да се казна рад у јавном интересу може изрећи, пре свега, за лакша кривична дела, а што је изражено кроз врсту и висину прописане казне, те је предвиђено да се може изрећи за дела за које је предвиђена казна затвора до три године или новчана казна, с тим да представља онај друштвено користан рад којим се не вређа људско достојанство и који се не врши у циљу стицања добити (чл. 52 Кривичног законика)²

Такође, једна од битних карактеристика наведене казне, јесте сагласност (пристанак) учиниоца кривичног дела. Сагласност учиниоца је услов који произилази и из међународних докумената о забрани принудног рада. Управо због њеног непрохибитивног карактера, казна рад у јавном интересу, у домаћем законодавству, није ни за једно кривично дело предвиђена посебна казна. Наиме, уколико суд оценом свих околности утврди да је у складу с сврхом кажњавања изрећи наведену казну, а испуњени су објективни услови у погледу врсте и тежине дела за које се може изрећи а добије се и пристанак учиниоца, изрећи ће казну рад у јавном интересу.³ Наведено је у складу са актуелном судском праксом. Тако је, у пресуди Апелационог суда у Београду Кж1.бр.6389/2010, наведено да приликом доношења одлуке о извршењу новчане казне суд не може одредити замену новчане казне казном рада у јавном интересу без пристанка окривљеног.⁴

Поменули бисмо и то да, иако је тежина кривичног дела једна од законских детерминанти за изрицање казне рада у јавном интересу, садржај и дужина њеног трајања превасходно зависе од личности учиниоца кривичног дела и његове спремности да обавља рад у јавном интересу. Правилна и што потпунија оцена личности учиниоца, приликом одмеравања садржине и висине поменуте казне је један од најважнијих услова, да се сврха кажњавања може постићи без издвајања учиниоца из дотадашње средине и без изрицања ефективне казне затвора. У пресуди Окружног суда у Београду, заузет је став да се „рад у јавном интересу може изрећи за извршена кривична дела за која је прописана казна затвора до три године или новчана казна, на основу уверења суда да ће се на тај начин најбоље остварити општа сврха извршења кривичних санкција.⁵

У току извршења казне рада у јавном интересу, учинилац мора да испуни одређене контролне мере које се тичу квалитета његовог рада. Уколико осуђени не обави део или све часове изречене казне рада у јавном интересу, суд ће ову казну заменити казном затвора, тако што ће за сваких започетих осам часова рада у јавном интересу одредити један дан затвора (чл. 52 ст. 6 Кривичног законика).

² Кривични законик („Службени гласник РС“, бр.85/05, 88/2005, 107/2005 и 72/2009), у тексту означен са КЗ

³ Може се поставити питање како у пракси доћи до те сагласности. Сматрамо да би то обило најделотворније, тако што би се учиниоцу предочиле све карактеристике тога рада, што је смисао и циљ ове санкције, затим да је то рад без накнаде, да неће утицати на обављање редовних делатности, као и какве могу бити последице необављања или неуредног обављања тога рада.

⁴ Пресуда Апелационог суда у Београду, Кж1.6398/2010 од 18.02.2011. године, Правна база „*Paragraf Lex*“, 2011.

⁵ Пресуда Окружног суда у Београд, К.бр.2402/2005 од 17.01.2006. године, Правна база „*Paragraf Lex*“, 2009.

Сходно позитивним прописима, рад у јавном интересу има правни статус казне, али из њене садржи несумњиво произилази да је реч о парапепалној мери, кривичној санкцији и управо служи за замену казне затвора и новчане казне. Наиме, иако се казном рада у јавном интересу налажу одређене обавезе, иста се битно разликује од казне затвора и новчане казне, јер није принудног карактера и битна карактеристика је добровољност, односно пристанак учиниоца да му се иста изрекне.

2.2. Одузимање возачке дозволе

Нова врста казне у домаћем кривичном праву предвиђена у чл. 53 Кривичног законика је одузимање возачке дозволе. Тако је прописано, да се учиниоцу кривичног дела у вези са чијим извршењем или припремањем је коришћено моторно возило, може изрећи казна одузимања возачке дозволе (чл. 53 ст. 1 КЗ). Њеним изрицањем се учиниоцу кривичног дела одузима возачка дозвола за одређено време. То практично значи искључење осуђеног лица из јавног саобраћаја и онемогућавање управљања моторним возилом, што представља посебан облик ограничења слободе његовог кретања.

Казна одузимање возачке дозволе, за разлику од казне рада у јавном интересу и других алтернативних мера, не заснива се на добровољном учешћу учиниоца и да би била изречена није потребан пристанак учиниоца. Поред тога, иста не садржи посебне услове или обавезе које учинилац треба да испуни, а што је иначе карактеристично за друге алтернативне санкције, а за извршење је надлежна полиција према месту пребивалишта, односно боравишта осуђеног лица коме суд, у смислу чл. 185 Закона о извршењу кривичних санкција, доставља извршну одлуку, тако да њено извршење није у надлежности Повереничке службе.

Оно што је утицало да се иста уврсти у појединим анализама у алтернативне санкције, то је у том смислу и разматрамо, је то што и казна одузимање возачке дозволе по својој садржини и природи представља парапепалну меру. Наиме, казна одузимање возачке дозволе (као и казна рад у јавном интересу) није предвиђена као посебна казна ни заједно кривично дело. Међутим, прописано је да се иста може изрећи као главна и као споредна казна уз казну затвора и новчану казну, а као главна казна за кривична дела за која је прописана казна затвора до две године или новчана казна (чл. 53 ст. 3 КЗ). Да ли ће иста у даљем току развоја домаћег кривичног права бити у коначном одређена као алтернативна санкција или ће добити неко друго место у систему кривичних санкција, произаћи ће из саме практичне примене и будуће законодавне регулативе.

2.3 Условна осуда са заштитним надзором

Када су у питању мере упозорења у домаћем законодавству, условна осуда и судска опомена конципиране су као мере замене за казну, код лакших кривичних

дела, кад изрицање казне није нужно ради кривичноправне заштите и кад се може очекивати да ће оне довољно утицати на учиниоца да више не врши кривична дела.

Са аспекта алтернативних санкција, најзначајније законске измене су биле у области прописивања условне осуде са заштитним надзором и садржине заштитног надзора⁶

У складу са важећим кривичним законодавством, класична условна осуда се може изрећи оним учиниоцима за које суд процени да ће и само упозорење уз претњу казном довољно утицати да се исти не јаве као извршиоци нових кривичних дела, односно да не дође до поврата. Она је практично сврсисходна за оне учиниоце за које суд оцени да могу сами, без помоћи и надзора са стране контролисати своје понашање и да се неће поновити исто или друго кривично дело.

Када је у питању условна осуда са заштитним надзором закон не одређује изричито када би се требала изрећи. Међутим, из општих одредби о условној осуди и њеној сврси, као и одредби из чл. 71 и чл. 72 КЗ, произилази, да ће се условна осуда са заштитним надзором изрећи онда када суд утврди да учиниоцу треба изрећи условну осуду, али да ће се сврха условне осуде потпуније остварити уколико се уз њу изрекне једна или више обавеза заштитног надзора.

Сходно наведеном, условна осуда са заштитним надзором би се изрекла у случају када суд оцени да се ради о учиниоцима према којима је потребно, поред класичне условне осуде, изрећи и мере помоћи и надзора, а како би се избегла појава поврата, односно омогућити додатним обавезама да се исти не јаве као извршиоци нових кривичних дела.

Практично, учиниоци којима се може изрећи условна осуда и условна осуда са заштитним надзором разликују се као личности. Код ових других радило би се о лицима којима је потребно пружити одређену помоћ у току времена проверавања

⁶ За разлику од казне рада у јавном интересу, условна осуда са заштитним надзором је знатно дуже времена присутна у домаћем кривичном законодавству. Наиме, још Кривични закон СФРЈ („Службени лист СФРЈ“, бр.44/76, 36/77, 34/84), регулисао је заштитни надзор уз условну осуду. Тако је из чл. 58 КЗ СФРЈ, у погледу условне осуде са заштитним надзором произилазило: да условна осуда може обухватити стављање под заштитни надзор и да тај надзор траје одређено време у оквиру времена проверавања из условне осуде, а републичким односно покрајинским законима тадашњих федералних јединица били су регулисани: услови за изрицање заштитног надзора, обавезе уз заштитни надзор, спровођење заштитног надзора, последице неизвршења обавеза уз заштитни надзор. Извршење заштитног надзора било је предвиђено Законом о извршењу санкција. У складу са тим законом, суд је требао осуђену особу упутити у надлежни Центар за социјални рад, док је сам Центар, требао одредити лице које ће извршити меру заштитног надзора. Изузетно, у складу са тим прописима, Суд или Центар могли су затражити да надлежна полицијска управа проверава да ли се осуђени придржава одређених обавеза. Средства за извршење заштитног надзора (у складу са наведеним законским одредбама), обезбеђивала су се у Фонду социјалне заштите. Надзор над законитошћу спровођења заштитног надзора био је у надлежности суда, док је општи надзор над извршавањем мере заштитног надзора био у надлежности Министарства здравља, а стручни надзор у надлежности Министарства рада и социјалне заштите. Било је прописано да начин за извршење надзора и вођење евиденције доноси Министар правде, док сам Правилник о извршењу заштитног надзора уз условну осуду није био донет. Међутим, наведена кривичноправна санкција, од тренутка када је уведена у тадашње кривично законодавство – 1977. године, није ниједном била примењена у судској пракси. То указује на чињеницу да за примену одређене санкције није било довољно само постојање законских норми, већ и решавање других неопходних питања.

да се не би јавили као извршиоци нових кривичних дела и од којих се може очекивати да ће уз помоћ, савете и подршку са стране избећи извршење нових кривичних дела. Имајући у виду позитивну законску регулативу, заштитни надзор се може изрећи пунолетним лицима када су остварени законски услови за примену условне осуде и када је изречена условна осуда, те ако суд процени да се, с обзиром на личност учиниоца, ранији живот, држање после извршеног кривичног дела, а нарочито ценећи однос учиниоца према жртви кривичног дела и околности извршења дела, може очекивати, да ће се заштитним надзором потпуније остварити сврха условне осуде (чл. 72 КЗ).

Применом мера заштитног надзора, условна осуда се од санкције која представља меру замене за казну затвора, претвара у својеврстан третман на слободи, чији је циљ и сврха да учинила у току времена проверавања не учини ново кривично дело, односно да се и након протеча времена проверавања не јави као извршилац нових кривичних дела, а што у крајњем води сузбијању поврата. Домаће законодавство познаје разноврстан репертоар таквих мера надзора и помоћи које су на линији специјалне превенције и реинтеграције учиниоца.

У том смислу, од изузетног је значаја да сам учинилац прихвати изречене обавезе заштитног надзора, те да добровољно и уз активно лично ангажовање учествује у њиховом извршењу. Управо у циљу стимулације учиниоца да сарађује у примени појединачних обавеза заштитног надзора и остваривању што квалитетније сарадње између учиниоца и предузетих друштвених акција, закон и предвиђа да уколико суд утврди у току трајања заштитног надзора да је испуњена сврха ове мере, може заштитни надзор укинути пре истека одређеног времена. С друге стране је исто тако прописано, да уколико осуђени коме је изречен заштитни надзор не испуњава одређене обавезе, суд га може опоменути или може раније обавезе заменити другим или продужити трајање заштитног надзора у оквиру времена проверавања или опозвати условну осуду (чл. 71 КЗ).

Услови за изрицање условне осуде са заштитним надзором, пре свега су они који редовно важе за изрицање условне осуде, уз модификацију услова који се тичу личности учиниоца. Тако ће суд при избору наведених обавеза из чл. 73 КЗ и одређивању њиховог трајања, нарочито узети у обзир године живота учиниоца, његово здравствено стање, склоности и навике, побуде из којих је извршио кривично дело, држање после извршеног кривичног дела, ранији живот, личне и породичне прилике, услове за испуњење наложених обавеза, као и друге околности које се односе на личност учиниоца, а од значаја су за избор мера заштитног надзора и њихово трајање (чл. 74 КЗ).

Време трајања мера заштитног надзора одређује се у оквиру рока проверавања утврђеног у условној осуди (чл. 75 КЗ). Заштитни надзор престаје опозивањем условне осуде. У току трајања заштитног надзора суд може, с обзиром на остварене резултате, поједине обавезе укинути или заменити другим. Ако у току трајања заштитног надзора суд утврди да је испуњена сврха ове мере, може заштитни надзор укинути пре истека одређеног времена.

Из наведеног би произлазило, да уколико се пође од тога да је условна осуда, као мера упозорења једна, специјално-превентивна мера, која се ослања на снаге и могућности самог учиниоца да он самостално, без помоћи са стране у току времена проверавања, води уредан живот, да би условна осуда са заштитним надзором, с обзиром на целокупни свој садржај, била још више од тога. Својим обавезама и налозима, који се намећу учиниоцу, она представља својеврсни третман осуђеног на слободи и тиме је још потпунија специјално-превентивна мера. За њу је битно да обухвати одређени план акција на слободи, који је усмерен према спречавању поврата учиниоца. Условна осуда са заштитним надзором на тај начин шири подручје примене условне осуде и њеним увођењем ствара се могућност да се обухвати обимнији круг лица од оног који би спадао у подручје класичне условне осуде, при томе подразумевајући како самог учиниоца, тако и жртву дела, као и чланове њихових породица и уопште најближег окружења.

Такође, условна осуда са заштитним надзором и обавезе заштитног надзора имају карактеристике алтернативних санкција, јер се кроз мере помоћи и надзора укључује друштвена заједница у примени кривичног законодавства, а при томе и даље представља алтернативу институционалном третману. Осим тога, избор заштитних мера приликом изрицања од стране суда заснован је на законским критеријумима који се процењују зависно од природе и тежине дела, личности учиниоца, сврхе изрицања условне осуде и права жртве.

2.3. Стварно кајање

Систем алтернативних санкција у домаћем кривичном законодавству обухвата и мере које су законом прописане ван законских одредби о кривичним санкцијама, већ су законом предвиђене у области одмеравања казне. Тако се алтернативном санкцијом може сматрати и тзв. стварно кајање прописано чл. 58 ст. 3 КЗ.

Сходно наведеном, суд може ослободити од казне учиниоца кривичног дела за које је прописана казна затвора до пет година, ако после извршеног кривичног дела, а пре него што је сазнао да је откривен, отклони последице дела или надокнади штету проузроковану кривичним делом.

Појам стварно кајања може се узети у ужем или у ширем смислу. У ужем смислу, стварно кајање се може састојати у отклањању произведене последице и успостављању ранијег стања, у поништењу створене негативне ситуације или у отклањању настале опасности, односно у стварању услова и омогућавању да то други учине. Оваквим поступком учинилац кривичног дела изражава свој став кајања због учињеног дела не само изјавом или жаљењем, већ и својим стварним деловањем управљеним на то да се отклони произведена последица или бар њена даља штетна дејства, те да се успостави раније стање ствари које је постојало пре извршења кривичног дела. У ширем смислу, као посебан вид стварног кајања може се сматрати и добровољно накнађивање штете причињене кривичним делом.

Накнадом штете, такође учинилац не само што изражава кајање због учињеног кривичног дела, већ и конкретним деловањем отклања штетне последице учињеног кривичног дела. Најзад, и неке друге активности учиниоца после учињеног кривичног дела могу имати, у извесном смислу, карактер стварног кајања. То би биле делатности којима се на извешан начин оштећеном пружа одређена компензација за учињено кривично дело или се отклањају даље штетне последице које из последице кривичног дела настају.⁷

Добровољно „отклањање последице“ од стране учиниоца значило би практично неутралисање оног стања које је створено извршењем кривичног дела и претпостављало би одређену комуникацију између учиниоца и жртве дела, а што представља и једно од начела ресторативне правде. Истовремено, закон је пружио могућност суду да изрекне блажу врсту санкције учиниоцу, па и да истог ослободи од казне, за дела за која је иначе предвиђена казна затвора.

У случају „стварног кајања“ суд не намеће обавезу учиниоцу да отклони штетне последице дела, нити у том правцу суд одређује евентуалне мере. Препуштено је потпуно добровољној иницијативи учиниоца, да и вансудским путем и ван спроведеног судског поступка, чак и пре деловања полиције и тужилаштва, односно пре него што је сазнао да је откривен, отклони последице дела, а с друге стране суд, приликом одмеравања врсте и висине казне, тј. приликом доношења одлуке о казни узима у обзир и потребе учиниоца за преваспитањем, заштиту интереса друштва и жртве, те одлучује да ли је у конкретном случају уопште од значаја за друштво и жртву и да ли је у складу са постизањем сврхе кажњавања, а имајући у виду циљеве и специјалне и генералне превенције, изрећи неки облик санкције или је основано учиниоца ослободити од казне.

Дакле, суд има овлашћење да учиниоца ослободи од казне, ако утврди оценом личности учиниоца, врсте и тежине дела, сврхе кажњавања и осталих околности значајних за конкретан случај, да само изрицање казне није потребно ради заштите друштва, превенције криминала, унапређења поштовања закона или заштите права жртве.

⁷Стварно кајање треба разликовати од добровољног одустанка од извршења кривичног дела, посебно када је у питању добровољни одустанак од свршеног покушаја. Добровољни одустанак се односи на одустајање од покушаја или припремних радњи које повлаче одговорност. Он се не односи на случајеве када учинилац, пошто је довршио кривично дело, отклања штетне последице. Под стварним кајањем се обухватају баш они случајеви када учинилац пошто је дело довршио, делује у смеру отклањања штете, отклањања последице проузроковане његовим делом. Када се посебно има у виду одустанак од свршеног покушаја – у питању је спречавање наступања последице, док је код стварног кајања у питању накнадно отклањање последице која је већ наступила. Ипак, ако се припремне радње или покушај посматрају као кривично дело, одустанак од извршења припреманог или покушаног кривичног дела, сматра се као држање учиниоца после извршења кривичног дела, па би се, доследно томе, могло сматрати и као стварно кајање, уколико је учинилац при одустајању отклонио последице дела које се у оваквим случајевима појављује као свршено кривично дело. У свим осталим случајевима, добровољни одустанак нема карактер стварног кајања, већ представља посебан институт кривичног права који има своју специфичну правну природу и посебан кривичноправни значај.

Такође, не постоји ни једна законска сметња, уколико суд процени сагледавањем свих правно релевантних околности, да је и поред тога што је учинилац после извршеног кривичног дела отклонио последице дела или надокнади штету проузроковану кривичним делом, потребно ипак изрећи одређену кривичну санкцију, да то буде нека од алтернативних санкција уколико су испуњени остали законски услови, те да изрекне нпр. казну рад у јавном интересу или условну осуду са заштитним надзором

Стварно кајање представља у нашем законодавству потпуно нову меру, која практично представља не само алтернативу институционалном третману, већ и доприноси повећању флексибилности кривичног законодавства које добија веће могућности приликом одмеравања казне и проширује број и врсте алтернативних санкција које се могу прилагодити личности учиниоца, остваривању права жртве и заштити друштва од криминалитета.⁸

2.4. Поравнање учиниоца и оштећеног

У области одмеравања казне у домаће кривично законодавство је уведена још једна алтернативна мера, од које се очекује знатна примена у пракси уз активно учешће и других друштвених вансудских структура, а то је поравнање учиниоца и оштећеног, предвиђено чл. 59 КЗ.

Наведеном законском одредбом је прописано да суд може ослободити од казне учиниоца кривичног дела за које је прописана казна затвора до три године или новчана казна, ако је на основу постигнутог споразума са оштећеним испунио све обавезе из тог споразума.

Може се приметити да се ради о потпуно новом институту за домаће кривично законодавство, које раније није познавало наведене законске одредбе. Поменути законски пропис проширује могућности примене алтернативних санкција тако што омогућава ширу примену института ублажавања казне и ослобођења од казне, а тиме и могућности изрицања санкција и казни које су алтернатива казни затвора.

⁸ У вези са стварним кајањем поменули бисмо и лично кајање и извињење које би се састојало у изражавању кајања и жаљења због учињеног кривичног дела. Међутим, исто би се односило првенствено на држање учиниоца у току кривичног поступка и могла би у највећем броју случајева имати значај олакшавајуће околности. Наиме, код личног кајања нема и отклањања последице учињеног кривичног дела, али може представљати олакшавајућу околност, што зависи од тога да ли је искрено, у којој мери је изражено и у којој мери изражава озбиљан став учиниоца о друштвеној и моралној неприхватљивости његовог дела. Када је у питању извињење учиниоца кривичног дела оштећеном, оно, по правилу, садржи елементе личног кајања, али у неким случајевима код појединих кривичних дела могло би представљати и неку ширу врсту стварног кајања, као нпр. код неких вербалних кривичних дела. У том случају, поред израженог кајања, извињење може представљати и извесну моралну сатисфакцију лицу према коме је кривично дело учињено. Наравно да је при оцени значаја ове околности неопходно ценити искреност овог извињења и праве побуде из којих се то чини.

Из наведеног, даље произилази да би за доношење одлуке о кривичној санкцији и решавање одређеног кривично-правног случаја, велики утицај могао имати „споразум“, дакле одређени договор између учиниоца и оштећеног, који би представљао неку врсту поравнања, а што поново упућује на начела ресторативне правде и њену имплементацију у систем алтернативних санкција. Само поравнање се обично у правној литератури дефинише као „уговор којим се узајамним попуштањем отклања спор или неизвесност странака у једном правном односу“. У овом случају радило би се о накнади штете причињене учињеним кривичним делом, или на неки други начин пружању компензације за насталу штету.

При томе, посебно би био значајан допринос учиниоца у постизању тог споразума и предузимање конкретних активности у правцу намирења оштећеног, а које учинилац добровољно предузима, без налога и обавеза које налаже суд.

Иако закон не предвиђа изричито садржину споразума, односно о чему је тачно потребно да се споразумеју учинилац и оштећени, већ само уопштено наводи да је потребно да је учинилац „на основу постигнутог споразума са оштећеним испунио све обавезе из тог споразума, сама природа законског института и његов назив „поравнање учиниоца и оштећеног“, указују да би се морало радити о споразуму који представља неки облик обештећења жртве, односно оштећеног. У том смислу би споразум значио постизање сагласности воља у решавању неког питања.

Поред тога, наведеном законском одредбом није предвиђена ни посебна форма споразума између оштећеног и учиниоца која би била релевантна за конкретну кривично-правну ситуацију, а судска пракса још није усталила праксу њене примене, те би се могло у тумачењу поћи од значења споразума и његовом општем значењу, а што би значило постизање сагласности воља у решавању неког питања. Такође би се могле узети у обзир све правно релевантне форме поравнања. У том смислу, то би могло бити судско поравнање, вансудско поравнање, као и поравнање постигнуто у поступку медијације (посредовања).

Поменули би смо да би медијација као један од алтернативних начина решавања спорова могла у највећој мери наћи своју примену у постизању поравнања учиниоца и оштећеног. Наиме, и сама медијација представља алтернативан, вансудски начин решавања спорова, уз учествовање медијатора који посредује између странака, да спор реше ван судског поступка. Законом о посредовању – медијацији⁹ је предвиђено да се правила поступка посредовања могу применити у спорним односима, укључујући ту под одређеним условима и кривичне односе, којима странке могу да располажу, под условом да није прописима искључива надлежност суда (чл. 1 ст. 1 Закона о посредовању - медијацији). Сходно важећој законској регулативи, поравнање закључено у овом поступку би представљало споразум странака о спорном предмету постигнут узајамним договором, сагласношћу воља и заједничких интереса, уз помоћ посредника (медијатора), пред којим се споразум закључује. Такав споразум у

⁹ Закон о посредовању – медијацији („Службени гласник РС“, бр. 18/2005), у даљем тексту ЗМ.

поступку медијације би могао бити доказ у већ покренутом кривичном поступку, да је споразум постигнут, као и да су евентуално испуњене обавезе из тог споразума, који би могао бити материјални основ и предмет оцене суда, при одлучивању о кривичној санкцији, односно примени института ослобођења од казне.

Такође, законом није одређен рок, односно време у коме би поравнање у смислу чл. 59 КЗ, морало бити закључено. Имајући у виду наведено, сматрамо да закон оставља заиста широке могућности постизања поравнања у различитим фазама поступка, те да би се могло узети у обзир како поравнање закључено пре покренутог кривичног поступка, тако и оно до кога би дошло у току кривичног поступка, до окончања главног претреса пред првостепеним судом и доношења првостепене пресуде. Међутим, могло би се узети у обзир и поравнање постигнуто после доношења првостепене пресуде у поступку по жалби, све до доношења другостепене пресуде у жалбеном поступку, а евентуално и у поступку по ванредним правним лековима.

3. Алтернативне санкције у фази извршења кривичних санкција

Проблематика извршења казни представља у нашем праву живо и динамично подручје. Све што се данас предузима на овом подручју тежи ка томе да се извршење казни затвора, које значи одузимање слободе човеку, организује тако, да служи преваспитању, и што је више могуће усмери да се умањи изолација од спољашњег света, нарочито у смислу јачања режима на слободи.

3.1. „Кућни затвор“

Извршење казне затвора у просторијама у којима осуђени станује је, такође, једна од нових мера алтернативних санкција у домаћем законодавству. Могућност изрицања „кућног затвора“, предвиђена је чл. 45 ст. 5 КЗ, којим је прописано да осуђеном, којем је изречена казна затвора до једне године, суд може одредити да се ова казна изврши на тај начин што осуђени не сме напуштати просторије у којима станује, осим у случајевима прописаним законом који уређује извршење кривичних санкција.

Такође, иако то није изричито прописано, произишло би да је осуђени прихватио наведени начин извршења казне затвора, као и обавезе које из тога произилазе, али је за случај непоштовања прописа таквог извршења закон предвидео, да ће суд осуђеном одредити да остатак казне затвора издржава у затвору, уколико једном у трајању до 12 часова или два пута у трајању до 6 часова, самовољно напусти просторије у којима станује (чл. 45 ст. 6 КЗ).

Закон о извршењу кривичних санкција, након законских измена од септембра 2009. године,¹⁰ такође садржи одредбе о извршењу наведене мере. Тако

¹⁰ Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција („службени гласник РС“, бр. 72/09).

је прописано да када суд донесе одлуку којом се одређује да се казна затвора изврши у просторијама у којима осуђени станује, дакле у складу са одредбом из чл. 45 ст. 5 КЗ, одлуку доставља надлежној јединици Управе за извршење заводских санкција (чл. 37 ст. 4 Закон о извршењу кривичних санкција).

Даље, предвиђено је да осуђени коме је одређено извршење казне затвора на поменути начин не сме напуштати просторије у којима станује (чл. 37 ст. 5 ЗИКС). Од наведеног правила закон је прописао и шест изузетака, односно случајеве у којима осуђени, иако му је изречена мера извршења казне затвора у просторијама у којима станује, ипак може исте напустити:

- пружање хитне медицинске помоћи осуђеном или члану његовог породичног домаћинства,
- ради редовног одласка на посао, уколико кривично дело за које је осуђен није у вези са радом,
- због одласка на полагање испита,
- тешке и акутне болести, због одласка на редовне здравствене прегледе,
- због венчања или смрти блиског лица,
- због сезонских пољопривредних радова, уколико се осуђени бави пољопривредом (чл. 37 ст. 6 ЗИКС).

Једну од најзначајнијих новина у домаћем законодавству, а у вези извршења казне затвора у просторијама у којима осуђени станује, јесте и прописивање могућности електронског надзора осуђеног. Наиме, предвиђено је да се према осуђеном, коме је одређено извршење казне затвора на наведени начин, односно мера „кућног затвора“, могу применити мере електронског надзора, које спроводи надлежна организациона јединица Управе за извршење заводских санкција у сарадњи са полицијом.

Мера „кућног затвора“ ти умногоме могла наћи примену у судској пракси, јер представља алтернативу институционалном третману и као таква остварити бројне позитивне ефекте и то, како објективно кроз рационализовање казнене политике кривичног законодавства и смањење коришћења затворских капацитета, тако и субјективне према самим осуђеним лицима. Применом мере „кућног затвора“ према учиниоцу избегли би се сви негативни ефекти деловања затворске средине на личност осуђеника, а када према његовим личним карактеристикама, последицама дела, односу према жртви суд оцени да није неопходно његово издвајање из средине у којој живи и ради, већ да се и мерама „кућног затвора“ може остварити сврха кажњавања.

3.2. Условни отпуст

Условни отпуст је институт чија примена у домаћем законодавству има дугу традицију.¹¹ Појам условног отпуста одређен је у домаћем праву одредбама

¹¹У законодавство Србије, уведен је институт условног отпуста 1869. године, затим је био предвиђен у параграфу 49. Кривичног законика Југославије, од 27. јануара 1929. године и разрађен у Закону о извршењу казни лишења слободe, од 16. фебруара 1929. године, као и послератном Кривичном законнику – општи део из 1947. године и задржан је кроз све касније законске измене до данас.

материјалног кривичног права, те из одредбе чл. 46 КЗ, произилази да се под условним отпустом подразумева могућност отпуштања са издржавања казне осуђеног,

- који је издржао две трећине изречене казне затвора и
- ако се у току издржавања казне тако поправио, да се може основано очекивати да ће се на слободи добро владати, и да до истека времена за које је изречена казна, неће учинити ново кривично дело.¹² Закон такође предвиђа и услове за опозив условног отпуста одредбом чл. 47 КЗ.

Одредбе о условном отпусту су садржане и у Закону о извршењу кривичних санкција, те је прописано да се ради подстицања личних напора за укључивање у живот ван завода, осуђеном, за кога се основано може очекивати да ће се убудуће понашати сагласно закону, омогућава условни отпуст (чл. 35 Закона о извршењу кривичних санкција).

Такође је предвиђено да се лицу отпуштеном са издржавања казне пружа неопходна помоћ ради његовог лакшег укључивања у живот ван завода (чл. 36 Закона о извршењу кривичних санкција).

Из наведеног произилази и обавеза ангажовања друштвене заједнице на пружању постпеналне помоћи осуђеном, те је прописано да је завод дужан да, пре отпуштања осуђеног са издржавања казне затвора, установи да ли му је и каква помоћ потребна након отпуштања, те да о евентуалној потреби и врсти помоћи обавести надлежан орган старатељства (чл. 174 Закона о извршењу кривичних санкција).

Са становишта алтернативних санкција је посебно значајна законска могућност превременог отпуштања осуђеног лица из заводске установе. То је посебна врста условног отпуста који даје административни орган. У овом случају директор Управе за извршење заводских санкција може због доброг владања осуђеног и постигнутих резултата у програму поступања, на предлог управника завода, превремено отпустити осуђеног са издржавања казне, највише три месеца до истека казне, ако је издржао девет десетина казне (чл. 173 Закона о извршењу кривичних санкција).

4. Надлежност Повереничке службе у извршењу алтернативних санкција

Казна рада у јавном интересу и условна осуда са заштитним надзором извршавају се према посебним програмима извршења, који се заснивају на оцени личности, личних прилика, здравственог стања, запослења, способности и стручности осуђеника.

¹²Законом о изменама и допунама Кривичног законика („Службени гласник РС“, бр. 72/09), у чл. 46 ст. 1 је предвиђено једно ограничење, које је поштрило могућност условног отпуштања у односу на претходно законско решење, а то је да се не може условно отпустити осуђени који је покушао бекство или побег из завода за извршење казне затвора у току издржавања казне.

Извршењу казне рада у јавном интересу посвећена је „Глава V“, а извршењу условне осуде са заштитним надзором „Глава VII“ Закона о извршењу кривичних санкција.¹³

Законом о извршењу кривичних санкција је предвиђено да извршење казне рада у јавном интересу, као и условне осуде са заштитним надзором, покреће суд који је одлучивао у првом степену пред организационом јединицом у саставу Управе надлежне за третман и алтернативне санкције¹⁴ као и да је за њихово извршење надлежан повереник, кога одређује директор Управе, у року од 8 дана од пријема правноснажне и извршне пресуде (чл. 181 и чл. 186 Закона о извршењу кривичних санкција).

Ближе одредбе о избору, начину рада, овлашћењима и обавезама повереника надлежних за извршење казне рада у јавном интересу и условне осуде са заштитним надзором прописане су Правилником о извршењу казне рада у јавном интересу¹⁵ и Правилником о извршењу условне осуде са заштитним надзором.¹⁶

Деловањем повереника остварују се и основна начела извршења рада у јавном интересу и заштитног надзора. Начела на којима се заснива извршење рада у јавном интересу су: да је тај рад друштвено користан, бесплатан, да се његовим извршењем тежи одговорнијем односу осуђеног лица према друштву. Извршење заштитног надзора састоји се у праћењу понашања осуђеног на слободи за одређено време у току времена проверавања и пружању неопходне помоћи, старању и заштити у циљу остварења сврхе изречене условне осуде. Заједничко је да се поменута извршења обављају на начин којим се осуђеном и његовој породици гарантују основна права и слободе, поштовање људског достојанства, као и приватности. Изричито је забрањена дискриминација због расе, боје коже, пола, језика, вере, политичког или другог уверења, националног или социјалног порекла, имовног стања, рођења, образовања или другог личног својства.

Имајући у виду наведено, поред суда, несумњиво велики значај добија и улога повереника у остварењу сврхе казне рада у јавном интересу и условне осуде са заштитним надзором. На наведени начин се отварају могућности решавања проблема са учиниоцима кривичних дела на нивоу заједнице и ван званичног судског поступка, а уз коришћење правне заштите у складу са законом. Наиме, сходно важећим прописима, повереник на основу прибављених података утврђује социјалне прилике, здравствено стање, способности, стечена знања, стручност осуђеног, а такође, врши и процену његових личних карактеристика и то кроз непосредни контакт и обављене разговоре, а затим сачињава програм извршења санкције и надзире њено извршење.

¹³ Закон о извршењу кривичних санкција („Службени гласник РС“, бр.85/2005, бр.72/09), у даљем тексту: ЗИКС

¹⁴ У даљем тексту: Управе

¹⁵ Правилник о извршењу казне рада у јавном интересу („Службени гласник РС“, бр.20/08, у даљем тексту: Правилник.

¹⁶ Правилник о извршењу условне осуде са заштитним надзором („Службени гласник РС“, бр.20/08), у даљем тексту: Правилник.

При томе су одговорности повереника заиста велике, јер он приликом извршења казне рада у јавном интересу врши избор послодавца и одлучује о врсти посла, сачињава програм рада и надзире његово извршење.

Дакле, повереник треба да утврди најбољи начин надзора и третмана за сваки појединачни случај, а у циљу помоћи учиниоцу да се суочи са преступом, а истовремено да у програм укључи и друштвену заједницу и системе социјалне подршке. Поменули би смо и то, да кроз будућу законодавну регулативну сасвим сигурно може доћи до даљег развоја повереничке службе.

Повереничка служба би могла проширити своје надлежности и у области других алтернативних санкција, а такође и пружањем стручне помоћи и потребних информација суду и тужилаштву приликом доношења одлука у различитим фазама кривичног поступка. Тако би било веома значајно, на захтев суда израдити и доставити извештај који би садржао податке о породичном здравственом, образовном, имовинском, радном и другом статусу окривљеног. Поред тога, у поступку извршења кривичних санкција, могла би се остварити квалитетнија сарадња са службама за третман у установама за извршење заводских санкција, а ради примене условног отпуста, адекватније припреме осуђеног за отпуштање са издржавања затворске казне и у постпеналном прихвату осуђеног, као и у вршењу надзора испуњења обавеза „кућног затвора“, а евентуално и будућег „кућног притвора“ или електронског праћења.

Можемо рећи да је у домаћем законодавству са постојећим законским новинама, извршен велики заокрет у односу на досадашњу законодавну регулативу и да су у знатној проширене могућности како изрицања алтернативних санкција, тако и њиховог извршења, при чему су отворени нови аспекти за остваривање њихове сврхе и то првенствено кроз укључивање бројних и разноврсних друштвених структура које су, а што је потпуна новина у нашем кривичном праву, ван судског и пеналног институционалног режима. У домаће кривично законодавство је у различитим сегментима имплементиран знатан број алтернативних мера и тиме дата могућност њихове примене у будућој пракси судова.

ЗАКЉУЧАК

Сагледавајући алтернативне санкције, као и узроке који су довели до њиховог развоја и појачане имплементације у кривична законодавства, можемо рећи да се применом алтернативних санкција скраћује трајање кривичног поступка, доприноси индивидуализацији казнене политике и растерећују затворске установе. У том правцу алтернативне санкције захтевају и нови однос друштва према извршењу кривичних санкција, који се мора огледати и кроз развој нове инфраструктуре прилагођене специфичним потребама и захтевима спровођења незатворских санкција. Развијање мера алтернативних санкција води ка јачању осећаја одговорности појединца и његових људских вредности и потенцијала, развоју друштвеног морала и одговорности, такође се остварује праведност и

законитост као инструмент за заштиту човекових права и слобода, као и правне сигурности свих чланова друштва.

На законодавном плану у домаћем законодавству се све више стварају могућности да се уместо казне затвора могу примењивати алтернативне санкције. Систем кривичних санкција се на основу искуства стечених у њиховој практичној примени и даље усавршава кроз увођење нових мера, елиминисање или промене садржине старих, а пре свега кроз пребацивање са институционалног третмана на третман на слободи. Савремени статус алтернативних санкција карактерише интензивирање њихове примене и то најпре кроз међународне документе, затим кроз унутрашњу законодавну регулативну држава и стварање практичних услова за њихово извршење.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

ПРЕКОРАЧЕЊЕ НУЖНЕ ОДБРАНЕ (чл.19 КЗ)

Суд је дужан да се приликом оцене да ли је окривљени извршењем радње дела поступао у нужној одбрани или је прекорачио нужну одбрану креће у границама одбране окривљеног.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крушевцу окривљени Р.Р. и И.П. су оглашени кривим да су извршили по једно кривично дело лака телесна повреда из чл.122 ст.2 у вези ст.1 КЗ, при чему из чињеничног описа дела произилази да је окривљени И.П. први напао окривљеног Р.Р. и да је након тог напада окривљени Р.Р., с погодним оштрим предметом нанео лаку телесну повреду окривљеном И.П., односно да је противправни напад престао, док је у образложењу пресуде првостепени суд утврдио да је противправни напад и даље трајао, али да је окривљени Р.Р. прекорачио границе нужне одбране налазећи да се не ради о неопходно потребној одбрани за одбијање напада.

Међутим, да би постојала нужна одбрана један од услова одбране је да је кроз радњу одбране остварено биће неког кривичног дела, а како се окривљени Р.Р. бранио да никада није задао ударац окривљеном И.П., иако га је исти са мал. К. тукао и негирао је да је у рукама имао оштри предмет и да је убо окривљеног И.П., дакле, негирао је извршење кривичног дела, наводећи да се од напада бранио тиме што је подигао руке да се заштити, првостепени суд је приликом оцене одбране окривљеног Р.Р. био дужан да се креће у границама одбране окривљеног, који се очигледно није бранио да је поступајући у нужној одбрани окривљеном И.П. нанео лаке телесне повреде опасним средством и тиме остварио елементе кривичног дела лака телесна повреда из чл. 122 ст. 2 у вези ст. 1 КЗ.

(пресуда Основног суда у Крушевцу 8К-2187/10 од 29.07.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1596/11 од 11.05.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

НОВЧАНА КАЗНА (чл. 51 КЗ)

Плаћање новчане казне у ратама је могуће само до замене новчане казне у казну затвора.

Из образложења:

Решењем Општинског суда у Параћину, Кв.бр.321/11 од 23.06.2011. године, новчана казна у износу од 30.000,00 динара, на коју је осуђен правноснажном пресудом, замењена је у казну затвора.

Осуђени је након доношења решења о замени новчане казне суду поднео молбу, којом је тражио да му буде одобрено да новчану казну плати у ратама, која је одбачена решењем Основног суда у Параћину, Кв.бр.321/11 од 01.07.2011. године, као недопуштена.

Насупрот наводима у жалби осуђеног, правилан је закључак првостепеног суда да након замене изречене новчане казне казном затвора, осуђеном се не може одобрити плаћање новчане казне у ратама, већ је то могуће само пре замене.

(решење Основног суда у Параћину, Кв.бр.321/11 од 01.07.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кж2.бр.1264/11 од 22.08.2011. године)

*Сентенцу приредила: Анђела Петровић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

УБЛАЖАВАЊЕ КАЗНЕ (чл. 57 КЗ)

Уколико је за кривично дело прописана казна затвора са назначењем најмање мере, нема могућности да се окривљени, применом одредаба о ублажавању казне (чл. 57 КЗ), осуди на новчану казну. Таква могућност постоји само уколико је за кривично дело прописана казна затвора без назначења најмање мере.

Из образложења:

Побијана пресуда захваћена је битним повредама одредаба кривичног поступка из чл. 368 ст. 1 тач. 11 ЗКП, на коју повреду поступка другостепени суд пази по службеној дужности у смислу одредаба чл. 380 ст. 1 тач. 1 и 2 ЗКП, па је побијана пресуда морала бити укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење, на основу одредбе чл. 389 ст. 1 ЗКП.

Битне повреде одредаба кривичног поступка састоје се у томе што је изрека побијане пресуде, у делу одлуке о изреченој кривичној санкцији неразумљива, а у вези са тим нејасни су и разлози у образложењу побијане пресуде.

Наиме окр. Д.К. оглашен је кривим за кривично дело лажно пријављивање из чл. 334 ст. 1 КЗ, учињено дана 29.05.2009. године, за које дело је прописана казна затвора од три месеца до три године, па у смислу одредбе чл. 57 ст. 1 тач. 5 и тач. 6 КЗ, није било могуће изрицање, уместо казне затвора, новчане казне у смислу ублажавања казне због постојања нарочито олакшавајућих околности применом одредбе чл. 56 ст. 1 тач. 3 КЗ. Одредбом чл. 56 ст. 1 тач. 3 КЗ прописано је да суд може учиниоцу кривичног дела изрећи казну испод границе прописане законом или блажу врсту казне, када утврди да постоје нарочито олакшавајуће околности и оцени да се и са ублаженом казном може постићи сврха кажњавања, с тим што су одредбама чл. 57 КЗ прописане границе ублажавања казне, па је тако у ставу 1. овог члана, тачка 5. прописано да ако је за кривично дело као најмања мера казне прописан затвор испод једне године, казна се може ублажити до 30 дана затвора, а уместо казне затвора може се изрећи новчана казна учиниоцу кривичног дела или пак рад у јавном интересу само ако је за кривично дело прописана казна затвора без назначења најмање мере, а у смислу одредбе чл. 57 ст. 1 тач. 6 КЗ. Према томе, неразумљиво је изрицање изреком побијане пресуде за кривично дело лажно пријављивање из чл. 334 ст. 1 КЗ новчана казне, без обзира на износ ове казне, а у вези тога постоје и нејасни разлози у образложењу побијане пресуде, будући да се првостепени суд, на страни трећој и страни четвртој образложења, само позива на постојање нарочито олакшавајућих околности услед којих је суд одлучио да ублажи законом запрећену казну, али при томе нејасно наводи како је уместо затворске окривљеном изречена новчана казна, а која се сходно напред цитираним законским одредбама за предметно дело не може изрећи.

(пресуда Основног суда у Јагодини 3К-1245/10 од 28.10.2010. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-6132/10 од 17.01.2011. године)

*Сентенцу приредили: Александар Блануша,
судија Апелационог суда у Крагујевцу и
Марија Марковић,
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ОСЛОБАЂАЊЕ ОД КАЗНЕ (чл.59 ст.1 КЗ)

Да би учинилац кривичног дела за које је прописана казна затвора до три године или новчана казна био ослобођен од казне потребно је утврдити да ли је на основу постигнутог споразума са оштећеним учинилац дела испунио све обавезе из тог споразума.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Новом Пазару - Судска јединица у Сјеници, окривљени Н.М. је оглашен кривим, да је извршио кривично дело шумска крађа из чл.275 ст.2 у вези ст.1 КЗ и на основу чл.59 ст.1 КЗ ослобођен је од казне, при чему је суд у образложењу пресуде као разлог ослобађања од казне навео да је окривљени испунио све обавезе према оштећеном у погледу накнаде штете, а што је утврђено увидом у признаницу.

Међутим, у ситуацији када је главни претрес на коме је окривљени, као доказ да је постигао договор са представником оштећеног „Ш.У.“ Сјеница, предао суду налог за уплату на износ од 3.600,00 динара, који налог је суд извео и ценио као доказ, одржан у одсуству јавног тужиоца и представника оштећеног, услед чега представник оштећеног није испитан на околност да ли је заиста постигнут споразум са окривљеним, да ли је исплатом износа од 3.600,00 динара окривљени испунио све обавезе из тог споразума, те да ли се придружује кривичном гоњењу, не може се прихватити као правилан закључак првостепеног суда да су у конкретном случају испуњени услови за ослобађање од казне у смислу одредбе чл.59 ст.1 КЗ.

(пресуда Основног суда у Новом Пазару - Судска јединица у Сјеници I-7K-2173/10 од 17.05.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.4447/10 од 7.09.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

МЕРА БЕЗБЕДНОСТИ (чл. 86 КЗ)

Учиниоцу кривичног дела тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл.297 ст.1 до 4. овог члана Кривичног законика изрицање мере безбедности забране управљања моторним возилом обавезно је.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крагујевцу К.бр.1464/10 од 14.10.2010. године, окривљени П.П. оглашен је кривим да је извршио кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297 ст. 3 у вези чл. 289 ст. 3 Кривичног законика, па му је суд за извршење наведеног кривичног дела изрекао условну осуду, тако што му је утврдио казну затвора у трајању од четири месеца и истовремено одредио да се казна затвора према окривљеном неће извршити уколико окривљени за време од једне године од дана правноснажности пресуде не изврши ново кривично дело.

Поступајући по изјављеној жалби Основног јавног тужиоца, налазећи да је иста основана, Апелациони суд у Крагујевцу је преиначио пресуду у делу одлуке о

кривичној санкцији, тако што је окривљеном изреко условну осуду, тако што му је утврдио казну затвора у трајању од пет месеци и истовремено одредио да се казна затвора према окривљеном неће извршити уколико окривљени за време од једне године не изврши ново кривично дело. Такође, Апелациони суд је у смислу чл. 297 ст. 5 КЗ у вези чл. 86 КЗ, окривљеном изрекао и меру безбедности забране управљања моторним возилом „Б“ категорије у трајању од три месеца.

Наиме, како је чл 297 ст.5 Кривичног законика прописано да је у случајевима из ст.1 до ст.4 Кривичног законика, изрицање мере безбедности забране управљања моторним возилом, обавезно, то је Апелациони суд на основу чл.391 ЗКП преиначио првостепену пресуду.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу К.бр.1464/10 од 14.10.2010. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1560/11 од 29.04.2011. године)

*Сентенцу приредила: Марина Славковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

РЕХАБИЛИТАЦИЈА (чл. 97 КЗ)

Рехабилитација по Кривичном законику подразумева потпуну рехабилитацију осуђеног лица – престанак свих правних последица након издржане, застареле или опроштене осуде, брисање те осуде из казнене евиденције и давање осуђеном лицу статус неосуђиваног лица. Ако је за брисану осуду дат извод из казнене евиденције, она не може бити цењена приликом одмеравања казне, као отежавајућа околност у смислу раније осуђиваности, јер би то било супротно одредби чл.97 КЗ.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Ужицу, окривљени В.Р. оглашен је кривим, због кривичног дела тешка телесна повреда из чл.121 ст.1 КЗ и изречена му је условна осуда, тако што му је утврђена казна затвора у трајању од шест месеци и истовремено одређено да се казна неће извршити, ако окривљени за време од једне године по правноснажности не изврши ново кривично дело.

Приликом одабира врсте кривичне санкције и одмеравања висине казна затвора и време провере, у смислу чл. 54 КЗ, првостепени суд наводи чињенице и околности, које се односе на ранију осуђиваност окривљеног (отежавајућа околност), те да је осуђиван пресудом Општинског суда у Бајиној Башти (К.бр.212/97 од 12.05.1998. године), због кривичног дела из чл. 14 ст. 1 КЗ РС, на казну затвора од осам месеци са временом провере од две године, која осуда је брисана решењем број К.бр.212/97 од 16.12.2002. године (што се види из извода казнене евиденције бр.962/09 од 01.09.2009. године).

Међутим, Апелациони суд је нашао доказ, на основу којег је првостепени суд утврдио ранију осуђиваност окривљеног и на основу кога се, у смислу чл.18 ст.2 ЗКП у вези чл. 102 ст.6 КЗ, не може засновати судска одлука.

Чланом 97. став 1. КЗ је предвиђено да се рехабилитацијом брише осуда и престају све њене правне последице, а осуђени се сматра неосуђиваним. Даље, чл.102 ст.6 КЗ прописује да се подаци о брисаној осуди не могу никоме дати.

(пресуда Основног суда у Ужицу 2К.бр.832/10 од 25.11.2010. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1.бр.332/11 од 21.03.2011. године)

*Сентенцу приредила: Даница Маринковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗАСТАРЕЛОСТ ИЗВРШЕЊА НОВЧАНЕ КАЗНЕ ИЗРЕЧЕНЕ КАО СПОРЕДНЕ

Извршење новчане казне изречене као споредне застарева у року прописаном чл.106 ст.1 КЗ.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Параћину Кв.бр.107/11 од 07.03.2011. године осуђеном Д. Г., новчана казна у износу од 80.000,00 динара на коју је осуђен пресудом Основног у Параћину, Кв.бр.107/11 од 07.03.2011. године, замењена је казном затвора у трајању од 80 дана, тако што је за сваких започетих 1.000,00 динара новчане казне одређен један дан казне затвора.

Чланом 51. став 1. Кривичног законика, прописано је да се у пресуди одређује рок плаћања новчане казне, који не може бити краћи од 15 дана нити дужи од 3 месеца, с тим да суд може дозволити плаћање исте у ратама, а рок исплате у том случају не може бити дужи од једне године, док је ставом 2. наведеног члана прописано, да у случају да осуђени не плати новчану казну у одређеном року, иста ће бити замењена казном затвора, на који начин се неплаћена новчана казна аутоматски замењује казном затвора без покушаја принудне наплате.

Чланом 106. Кривичног законика, прописано је да застарелост извршења новчане казне изречене као споредне, настаје када протекне две године од дана правноснажности пресуде којом је та казна изречена.

Из списка предмета произилази, да је пресуда којом је изречена новчана казна као споредна у износу од 80.000,00 динара, постала правноснажна 11.12.2008. године, да је истом био одређен рок за плаћање (15 дана од дана правноснажности пресуде), да иста није плаћена, а да је радња извршења предметне споредне новчане казне предузета доношењем решења којим се иста замењује у казну затвора у трајању од 80 дана - 14.12.2010. године, односно по протекну рока од две године.

Имајући у виду да се неплаћена новчана казна извршава, тако што се замењује казном затвора у смислу напред наведених одредаба Кривичног законика, као и да извршење новчане казне изречене као споредне застарела у року од две године, рачунајући од дана правноснажности пресуде којом је изречена, као и чињенице које произилазе из списка предмета, да је побијано решење донето по истеку рока од две године, то се по налажењу Апелационог суда, основано у жалби браниоца осуђеног указује, да је у конкретном случају дана 11.12.2010. године, наступила застарелост извршења новчане казне изречене као споредне.

(решење Основног у Параћину Кв.бр.107/11 од 07.03.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-516/11 од 20.04.2011. године)

*Сентенцу приредила: Марина Славковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

СИТНО ДЕЛО КРАЂА, УТАЈА И ПРЕВАРА (чл.210 ст.1 КЗ)

Ко ће бити овлашћен за покретање поступка због извршења кривичног дела ситно дело крађа, утаја и превара из чл.210 ст.1 Кривичног законик, зависи од чињенице чије је имовинско право повређено извршењем кривичног дела, па се наведена чињеница мора утврђивати у сваком конкретном случају.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Чачку, окривљени М.Ј. оглашен је кривим да је у намери да себи прибави противправну имовинску корист дошао испред СТКР „Д...“ и са офингера противправно одузео две дуксерице, један доњи део тренерке, укупне вредности 2.600,00 динара, при чему није наведено чије имовинско право је повређено кривичним делом, док је у образложењу првостепене пресуде суд навео да се оштећени Д.В. није придружио кривичном гоњењу окривљеног, нити је истакао имовинскоправни захтев.

Апелациони суд налази, да се у конкретном случају не може испитати да ли је поступак вођен од стране овлашћеног тужиоца, имајући у виду одредбу чл.210 ст.3 КЗ, којом је прописано да се за дело које је извршено на штету приватне имовине гоњење предузима по приватној тужби, будући да се у изреци пресуде наводи да је окривљени противправно одузео набројане ствари, а да при том није наведено чије имовинско право је повређено кривичним делом, односно ко је оштећен кривичним делом ситна крађа из чл.210 КЗ.

(пресуда Општинског суда у Чачку К-245/09 од 14.12.2009.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.3612/10 од 13.07.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ТЕШКО УБИСТВО (чл.114 тач.3 КЗ)

Наступање конкретне опасности као битног елемента кривичног дела тешко убиство из чл.114 тач.3 КЗ, мора на несумњив начин бити утврђено у сваком појединачном случају.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Новом Пазару, окривљени Е.Ј.оглашен је кривим да је из пиштоља са места сувозача кроз отворен прозор, док је возило било у покрету испалио 5 метака у правцу пок. С.Д., свестан да га на тај начин може лишити живота, што је и хтео и да притом доводи у опасност животе сапутника, ошт.Б.Е. и ошт.П.С., на шта је пристао, погодивши притом једним метком пок. С. И., наневши му смртоносне повреде, а због задобијених повреда пок. С.Д. је изгубио контролу над својим возилом и истим ударио у дрво покрај коловоза, при чему је ошт. Б.Е. задобио лаке телесне повреде, као и ошт. С.П. У образложењу пресуде суд наводи да је окривљени у правцу возила којим је управљао ошт. Д.С. испалио 5 хитаца у пределу горњег дела возила, знајући да на тај начин може лишити живота Д.С., што је и хтео и да притом доводи у опасност животе сапутника које је видео, а нашта је очигледно пристао имајући у виду употребљено средство и начин употребе, не дајући притом разлоге где се ко од сапутника у возилу сада пок. оштећеног налазио, колико је пројектила погодило возило оштећеног, на ком месту, као ни правац путање пројектила.

Основано се жалбом указује да су нејасни овако дати разлози првостепеног суда да су приликом лишења живота пок. Д.С. доведени у опасност животи других лица, с обзиром да је првостепени суд био дужан да на несумњив начин вештачењем од стране вештака балистичара утврди да ли је испаливањем 5 хитаца од стране окривљеног Е.Ј. наступила конкретна опасност за животе оштећених Б.Е. и П.С., с обзиром да је конкретна опасност за живот другог лица елемент кривичног дела из чл.114 тач.3 КЗ и мора бити на несумњив начин утврђена.

(пресуда Вишег суда у Новом Пазару К-1/10 од 18.10.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-242/11 од 10.02.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

УГРОЖАВАЊЕ СИГУРНОСТИ (чл.138 ст.1 КЗ)

Угрожавање сигурности је квалификаторна околност кривичног дела изазивање расне, верске и националне мржње из чл.317 ст.2 Кривичног законика, па не може да егзистира и као самостално кривично дело.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Јагодини окривљени Т.Ј. је оглашен кривим и да је извршио кривично дело угрожавање сигурности из чл.138 ст.1 КЗ, тако што је угрозио сигурност приватне тужиле О.Н., претњом да ће напасти на живот или тело овог лица или њему блиског лица, тако што је приватној тужилји упутио речи: „Од сада ће да ти раде бомбе, да ни циганско куче неће да ти остане у авлији“, при чему, првостепени суд у образложењу пресуде, утврђује да је против истог окривљеног за исти догађај у току кривични поступак за кривично дело изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости из чл.317 ст.2 КЗ, али да постојање другог поступка није од утицаја, с обзиром да се ради о другом кривичном делу и да поступак још увек није у фази главног претреса.

Међутим, напред наведени закључак првостепеног суда је преурањен, с обзиром да се други поступак води против истог окривљеног, за исти догађај, због кривичног дела изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости из чл.317 ст.2 КЗ, које постоји када је основни облик дела односно изазивање или распиривање националне, верске или расне мржње и нетрпељивости међу народима или етничким заједницама, које живе у Србији учињено принудом, злостављањем, угрожавањем сигурности, излагањем порузи..., дакле због кривичног дела чију квалификаторну околност чини угрожавање сигурности, као битан елемент кривичног дела из чл.138 ст.1 КЗ.

Апелациони суд налази да дело угрожавање сигурности из чл.138 ст.1 КЗ, учињено заједно са основним обликом кривичног дела из чл.317 КЗ, не може да егзистира самостално, већ заједно чине кривично дело изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости из чл.317 ст.2 КЗ.

(пресуда Основног суда у Јагодини 6К-108/10 од 30.04.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-4561/10 од 17.09.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**НЕДАВАЊЕ ИЗДРЖАВАЊА
(чл.195 ст.2 КЗ)**

Оправдани разлози за недавање издржавања у смислу одредбе чл.195 ст.2 Кривичног законика искључују постојање кривичног дела, а не представљају основ за ослобађање од казне.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Чачку окривљени Д.Р. је оглашен кривим да је извршио кривично дело недавање издржавања из чл.195 ст.1 КЗ.

Апелациони суд налази да се неосновано у жалби браниоца окривљеног предлаже ослобађање од казне са позивањем на одредбу чл.195 ст.2 КЗ, којом је прописано да се учинилац кривичног дела недавање издржавања из чл.195 ст.1 КЗ, неће казнити ако из оправданих разлога није давао издржавања, с обзиром да одредба чл.195 ст.2 КЗ представља посебан основ искључења противправности, тако да када постоје оправдани разлози за недавање издржавања неће постојати кривично дело, док ослобађање од казне подразумева постојање кривичног дела.

(пресуда Основног суда у Чачку К-954/10 од 7.07.2010.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-5945/10 од 30.12.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

РАЗБОЈНИШТВО (чл. 206 КЗ)

Када је извршењем кривичног дела разбојништво из чл. 206 КЗ учинилац прибавио себи или другом противправну имовинску корист у износу мањем од 15.000,00 динара, суд мора да утврди и потом у чињеничном опису дела датом у изреци пресуде да наведе да ли је учинилац ишао за тим да прибави малу имовинску корист. Уколико није ишао за тим да прибави малу имовинску корист, суд ће га огласити кривим за ст. 1 чл. 206 КЗ, а у супротном за ст. 4 у вези ст. 1 чл. 206 КЗ.

Из образложења:

Првостепена пресуда донета је уз битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 368 ст. 1 тач. 11 ЗКП, на које повреде Апелациони суд у Крагујевцу, као другостепени, поводом изјављених жалби пази по службеној дужности сходно обавези из одредбе чл. 380 ст. 1 тач. 1 ЗКП, сходно чему је првостепена пресуда морала бити укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење, у смислу одредбе чл. 389 ст. 1 ЗКП.

Наведена битна повреда одредаба кривичног поступка огледа се у неразумљивости изреке побијане пресуде и противречности ове изреке самој себи и разлозима који су дати у образложењу побијане пресуде. Наиме окр. О.М, окр. С.А и окр. В.М, изреком побијане пресуде оглашавају се кривима за кривично дело разбојништво из чл. 206 ст. 1 КЗ у вези са чл. 33 КЗ, и то да су извршењем предметног кривичног дела прибавили себи и један другом противправну имовинску корист у износу од 9.400,00 динара, па је неразумљиво из чињеничног описа кривичног дела, а што доводи и до противречности чињеничног описа са правном квалификацијом дела, да ли се у радњама окривљених стичу елементи кривичног дела за која су побијаном пресудом оглашени кривима или пак кривичног дела разбојништво из чл. 206 ст. 4 у вези ст. 1 КЗ. Ово стога што је одредбом чл. 206 ст. 4 КЗ предвиђен привилеговани облик кривичног дела

разбојништво, који ће постојати ако вредност одузетих ствари из става 1. истог члана, дакле, износ прибављене противправне имовинске користи, не прелази 15.000,00 динара, али само уколико је учинилац предметног кривичног дела ишао за тим да прибави малу имовинску корист, а у чињеничном опису кривичног дела за које се окривљени оглашавају кривим наведено је да је износ прибављене противправне имовинске користи 9.400,00 динара, али не и да окривљени нису ишли за тим да прибаве малу имовинску корист, па како је прибављена корист испод наведених 15.000,00 динара, а не стоји да окривљени нису ишли за тим да прибаве малу имовинску корист, произилазило би из чињеничног описа кривичног дела за које се окривљени оглашавају кривима да се ради о наведеном привилегованом облику разбојништва из чл. 206 ст. 4 КЗ, а не о кривичном делу за које су они оглашени кривима тј. о разбојништву из чл. 206 ст. 1 КЗ. У образложењу побијане пресуде првостепени суд, на страни 12 даје разлоге у погледу тога да се у конкретном случају не може радити о привилегованој квалификацији из чл. 206 ст. 4 КЗ будући да, како је образложено, окривљени нису ишли за тим да прибаве малу имовинску корист, међутим како то није наведено у чињеничном опису кривичног дела за које се окривљени побијаном пресудом оглашавају кривима, то је дошло и до притвречности између чињеничног описа кривичног дела из изреке пресуде са оваквим образложењем првостепеног суда.

Изрека пресуде којом се окривљени оглашавају кривима, сходно одредби чл. 361 ст. 4 у вези са одредбом чл. 356 ст. 1 тач. 1 ЗКП, мора да садржи, поред осталог, назначење чињеница и околности које чине обележја кривичног дела и од којих зависи примена одређене одредбе кривичног закона, тако да је у конкретном случају чињенични опис кривичног дела за које се окривљени оглашавају кривима, морао да садржи, ако је такво утврђење првостепеног суда, да окривљени нису ишли за тим да прибаве малу имовинску корист, будући да је прибављена корист знатно испод наведеног износа од 15.000,00 динара, предвиђеног одредбом чл. 206 ст. 4 КЗ, као квалификаторне околности за разграничење кривичног дела из чл. 206 ст. 1 КЗ и из чл. 206 ст. 4 КЗ (уз услов да је учинилац ишао за тим да прибави малу имовинску корист).

(пресуда Вишег суда у Ужицу К-64/10 од 16.09.2010. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-282/11 од 10.05.2011. године)

*Сентенцу приредили: Александар Блануша,
судија Апелационог суда у Крагујевцу и
Марија Марковић,
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

РАЗБОЈНИШТВО У ПОКУШАЈУ (чл.206 ст.1 КЗ у вези чл.30 КЗ)

Када окривљени није довршио кривично дело зато што се уплашио из „непознатих разлога“, не може се сматрати да је добровољно одустао од извршења кривичног дела.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Параћину окривљени С.И. оглашен је кривим да је применом силе и претњом да ће непосредно напасти на живот или тело оштећене С.М. покушао да одузме туђу покретну ствар - новац из касе, у намери да присвајањем новца себи прибави противправну имовинску корист, тако што се вратио у продавницу..., пришао столу на коме се налазила каса, извадио кухињски нож... и обратио се оштећеној речима: „Дај паре из касе“, па је такву претњу оштећена озбиљно схватила и на споредни улаз побегла из продавнице, док је окривљени изашао на главни улаз не узевши новац.

Правилно је првостепени суд закључио да је окривљени са умишљајем започео извршење кривичног дела из чл.206 ст.1 КЗ, на тај начин што је применио силу и претњу да ће непосредно напасти на живот или тело оштећене С.М. која је била управљена на одузимање туђе покретне ствари, али исто није довршио и није одузео новац, при чему је, на супрот наводима жалбе браниоца окривљеног, првостепени суд правилно закључио да се не може говорити о добровољном одустанку од даљег предузимања радње извршења јер је сам окривљени навео да није одузео новац у одсуству продавачице, јер се уплашио из непознатих разлога.

(пресуда Основног суда у Параћину 4К-1373/10 од 3.09.2010.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-5717/10 од 22.12.2010. године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**ФАЛСИФИКОВАЊЕ И ЗЛОУПОТРЕБА ПЛАТНИХ КАРТИЦА
(чл. 225 ст. 4 у вези ст. 2 КЗ)**

За постојање кривичног дела фалсификовање и злоупотреба платних картица из 225 ст. 4 у вези ст. 2 КЗ, није од значаја начин на који је учинилац дела дошао у посед картице.

Из образложења:

Првостепени суд је на главном претресу извео доказ, поред осталог, гледањем видео снимка са ЦД-а који се налази у списима, а на којем снимку је констатовано да је окривљени дана 25.06.2009. године, у временском интервалу од 21,53 сата до 21,59 сати вршио подизање новца са банкомата, а управо користећи картицу власништво ошт. А.С, који доказ је првостепени суд правилно довео у везу са извештајем „Уникредит банке“ из Чачка, где је наведено да је на банкомату, коришћењем исте картице, подизао новац у три наврата, поред осталог и тада како је то приказано на наведеном снимку, након чега је првостепени суд правилно извео закључак да је окривљени на тај начин неовлашћено употребио туђу картицу, за коју из наведеног извештаја банке неспорно произилази да је власништво ошт. А.С, а до које картице је дошао на њему познат начин, а то што током првостепеног

поступка није поуздано утврђено како је окривљени дошао у посед ове картице, не утиче на постојање предметног кривичног дела, будући да се ово дело састоји у неовлашћеној употреби туђе картице, без обзира на који начин је извршилац дела до исте дошао.

(пресуда Основног суда у Чачку К-8676/10 од 22.02.2011. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1733/11 од 22.07.2011. године)

*Сентенцу приредили: Александар Блануша,
судија Апелационог суда у Крагујевцу и
Марија Марковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОРЕСКА УТАЈА

Када је првостепени суд у изреку пресуде унео утврђење да је окривљени набављену робу продавао на „црно“, што значи на недозвољен и противправан начин, и такве радње квалификовао као кривично дело из чл. 229 КЗ, учинио је изреку пресуде неразумљивом и противуречном самој себи.

Из образложења:

Како одредба чл. 229 ст. 1 КЗ гласи: „ко у намери да потпуно или делимично избегне плаћање пореза, доприноса или других прописаних дажбина, даје лажне податке о законито стеченим приходима, о предметима или другим чињеницама које су од утицаја за утврђивање оваквих обавеза, или ко у истој намери у случају обавезне пријаве не пријави законито стечени приход итд.“, што упућује на то да је радња извршења кривичног дела везана за законито стечене приходе, а не и за оне који су стечени на противправан начин, тиме што је у изреку пресуде првостепени суд унео утврђење да је окривљени набављену робу и продавао на „црно“, што значи на недозвољен и противправан начин, и такве радње квалификовао као кривично дело из чл.229 КЗ, учинио је изреку пресуде неразумљивом и противуречну самој себи.

(пресуда Општинског суда у Параћину К.бр.280/07 од 23.06.2008. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1.бр.2666/10 од 07.09.2010. године)

*Сентенцу приредила: Јелена Ритопечки-Перић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРОДУЖЕНО КРИВИЧНО ДЕЛО ПОРЕСКА УТАЈА (чл.229 ст.2 у вези ст.1 КЗ у вези чл.61 КЗ)

Када у току три пореске године није обрачунао ни уплатио порез по одбитку, чији износ је у две пореске године био већи од милион и петстохиљада динара,

окривљени је извршио продужено кривично дело пореска утаја из чл.229 ст.2 у вези ст.1 Кривичног законика.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Бајиној Башти окривљени З.П. је оглашен кривим да током 2003. године, 2004. године и 2005. године није обрачунао ни уплатио порез по одбитку и то током 2003.године у укупном износу од 1.176.885,00 динара, током 2004. године у укупном износу од 2.027.101,00 динара, а током 2005. године у укупном износу од 1.868.302,00 динара, чиме је извршио кривично дело пореска утаја из чл.229 ст.2 у вези ст.1 КЗ (јавном тужбом наведене радње окривљеног су квалификоване као продужено кривично дело пореска утаја из чл.229 ст.2 у вези ст.1 КЗ).

Насупрот закључку првостепеног суда, Апелациони суд налази да је окривљени више истих кривичних дела извршио у временској повезаности, да иста представљају целину због јединственог умишљаја у односу на обрачун и уплату пореза по одбитку, па како је у две пореске године избегао пореске обавезе које прелазе износ од милион и петстохиљада динара, окривљени је извршио продужено кривично дело пореска утаја из чл.229 ст.2 у вези ст.1 КЗ, у чији састав улази и основни облик из чл.229 ст.1 КЗ, имајући у виду износ пореске обавезе за 2003. годину који не прелази износ од милион и петстохиљада динара, као квалификаторно обележје из става 2.

(пресуда Општинског суда у Бајиној Башти К-185/06 од 29.05.2009.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-4670/10 од 24.09.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**НЕУПЛАЋИВАЊЕ ПОРЕЗА ПО ОДБИТКУ
(чл.229а ст.3 у вези ст.2 КЗ)**

Намера одговорног лица субјекта приватизације у реструктурирању да се избегне плаћање обрачунаог пореза по одбитку и доприноса за социјално осигурање се мора утврђивати везано за важеће законске прописе којима је регулисан поступак приватизације.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крушевцу, окривљени С.С. ослобођен је од оптужбе, да је извршио два кривична дела неуплаћивање пореза по одбитку из чл.229а ст.3 у вези ст.2 КЗ, зато што није доказано постојање намере окривљеног да не плати порез по одбитку на прописани уплатни рачун јавних прихода, који је правилно обрачунао, при чему је суд у образложењу пресуде утврдио да је окривљени у својству директора предузећа „.....“ у периоду од марта месеца 2005. године, па до јула месеца 2006. године, а потом и у периоду од августа месеца 2006.

године до августа месеца 2007. године, као одговорно лице вршио исплату нето зарада запосленим радницима, при чему је обрачунао обавезе на име пореза на зараде и доприноса за социјално осигурање, али исте није уплатио на уплатне рачуне јавних прихода.

Законом о изменама и допунама Закона о приватизацији („Службени гласник РС“, бр.45/2005), којим је измењен чл.20, тако да у ставу 1. гласи: „у поступку реструктуирања субјекта приватизације, јавно предузеће, пореска управа, Републички фонд за ПИО, Републички фонд за здравствено осигурање, Републичка дирекција за робне резерве, Фонд за развој РС и други републички органи и организације (државни поверилац) дужни су да отпусте дуг према субјекту приватизације у целини и своје потраживање намире из средстава остварених од продаје капитала или имовине субјекта приватизације.

С обзиром да је у критичном периоду привредно друштво, чији је директор био окривљени, пословало у оквиру холдинга „.....“, који је био у поступку приватизације и да је реструктуирање субјекта приватизације једна фаза у поступку припреме за приватизацију (фаза регулисна законом), правилан је закључак првостепеног суда да је окривљени имао очекивања да ће се питање регулисања обавеза на име пореза на зараде радника и доприноса на социјално осигурање решити на нивоу државних органа, до чега је и дошло, па да се из тог разлога не може говорити о намери окривљеног да избегне плаћање пореза.

(пресуда Основног суда у Крушевцу 5К-490/10 од 19.04.2010.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.5596/10 од 22.12.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕДОЗВОЉЕНА ТРГОВИНА (чл.243 ст.3 у вези ст.2 КЗ)

Изрека првостепене пресуде којом се окривљени оглашава кривим, да је извршио кривично дело недозвољена трговина из чл.243 ст.3 у вези ст.2 Кривичног законика, мора да садржи законски пропис на основу кога је промет робе забрањен или ограничен.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Краљеву окривљени М.Б. и Р.Б. оглашени су кривим да су немајући овлашћење за трговину набавили већу количину цигарета са акцизном маркицом Републике Косово, чији је промет ограничен ради продаје и на тај начин извршили кривична дела недозвољена трговина из чл.243 ст.3 у вези ст.2 КЗ, а окривљени Р.Б. исто дело у помагању, при чему изрека пресуде не садржи пропис на основу кога је промет робе ограничен.

Кривично дело недозвољена трговина из чл.243 ст.3 КЗ је дело са бланкетном диспозицијом, јер је прописано да ће се казнити ко неовлашћено продаје, купује или врши размену робе или предмета чији је промет забрањен или ограничен, па се у сваком конкретном случају мора утврђивати којим законским прописом је ограничен или забрањен промет робе.

(пресуда Основног суда у Краљеву К-368/10 од 9.02.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.3627/10 од 22.07.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕОВЛАШЋЕНА ПРОИЗВОДЊА И СТАВЉАЊЕ У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА (чл.246 ст.1 КЗ)

Основни облик кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл.246 ст.1 Кривичног законика је остварен када је нека од више алтернативно постављених радњи извршења предузета ради продаје опојне дроге, односно када се опојна дрога неовлашћено преноси ради продаје.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Новом Пазару, окривљени Ф.Д. и Е.Ћ. су оглашени кривим да су по претходном договору, да из Републике Црне Горе у Републику Србију пренесу дрогу хероин, у путничко моторно возило марке у задњој страни возила сакрили 6 пакета прашкасте масе коју су чинили опојна дрога хероин и разблаживачииако су знали да хероин представља супстанцу која је проглашена за опојну дрогу јер немају овлашћење за преношење опојне дроге, а били су свесни да скривањем 6 пакета прашкасте масе у задњем бранику возила да дрогу скривају ради преношења....., што су и хтели, односно да је радња окривљених у објективном смислу остварена тиме што су заједнички преносили опојну дрогу, а у субјективном смислу да је умишљај исцрпљен у томе што су били свесни да преносе опојну дрогу, те да су то и хтели.

Основни облик кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл.246 ст.1 КЗ („Службени гласник РС“, бр. 72/09 од 11.09.2009.године) садржи више алтернативно одређених радњи, односно кривично дело врши лице које неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји и куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге. Дакле, као једна од радњи којима се омогућава стављање у промет опојних дрога прописано је и преношење опојне дроге у циљу продаје, док субјективно биће дела из става 1. садржи умишљај који обухвата радње извршења и објект радње (супстанце које су проглашене за опојне дроге).

Дакле, за постојање кривичног дела из чл.246 ст.1 КЗ, потребно је да се неовлашћена куповина, држање и преношење опојне дроге врши ради продаје (а не ради личне употребе), што значи да код учиниоца мора да постоји свест и воља да се опојна дрога преноси ради продаје.

(пресуда Вишег суда у Новом Пазару К-238/10 од 27.04.2011.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.2947/11 од 22.08.2011.године)

НЕЗАКОНИТ ЛОВ (чл. 276 ст. 1 КЗ)

Кривично дело незаконит лов из чл. 276 ст. 1 КЗ, не може остати у покушају, будући да се самим ловом, без обзира да ли је дошло до одстрела дивљачи, остварују сви елементи свршеног кривичног дела.

Из образложења:

Не могу се прихватити ни жалбени наводи који се тичу примене кривичног закона, будући да основни облик кривичног дела из чл. 276 КЗ тј. дело из става 1. овог члана, не може остати у покушају, будући да код овог облика дела није нужно, као код дела из става 2. истог члана, да дивљач буде убијена или рањена, већ се самим ловом, без обзира да ли је и дошло до одстрела дивљачи, остварују сви елементи свршеног кривичног дела, с тим што је за кривицу неопходан умишљај, а у вези којег облика виности се првостепени суд неспорно изјаснио на страни четвртој, пасус четврти, образложења побијане пресуде дајући разлоге јасне и непротивречне, како у погледу облика виности, тако и у погледу осталих елемената кривице из чл. 22 КЗ.

(пресуда Општинског суда у Тутину К-437/09 од 18.11.2009. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-3176/10 од 08.04.2011. године)

*Сентенцу приредили: Александар Блануша,
судија Апелационог суда у Крагујевцу и
Марија Марковић,
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ИЗАЗИВАЊЕ ОПШТЕ ОПАСНОСТИ (чл.278 ст.4 у вези ст.1 КЗ)

Конкретну опасност за живот или тело људи као последицу употребе ватреног оружја, као опште опасног средства, суд утврђује у сваком конкретном случају након вештачења од стране вештака одговарајуће струке.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Новом Пазару, окривљени Е.Ч. оглашен је кривим да је из пиштоља..., са удаљености од око 5м, у правцу задњег дела возила оштећеног Г.Ш., који је управљао истим и у коме су се налазили В.Б., Т.С. и С.М., испалио два пројектила и једним погодио у пределу задњег левог штоп светла бочно и на тај начин ватреним оружјем као опште опасним средством изазвао опасност за живот и тело лица која су се налазила у возилу и на тај начин извршио кривично дело из чл.278 ст.4 у вези ст.1 КЗ, док у образложењу пресуде суд наводи да је из исказа оштећених и сведока утврдио начин испљивања хитаца и њихов број, те да су због испљивања хитаца оштећени осетили страх и угроженост, закључујући да пуцање из пиштоља представља опште опасну радњу изазивања опасности за живот и тело људи и то конкретне опасности с обзиром да су меци испљивени у присуству оштећених и да је један од њих погодио у задње лево штоп светло возила бочно у тренутку док су остали оштећени били у возилу.

Међутим, насупрот закључку првостепеног суда да су за утврђивање наступања конкретне опасности као елемента кривичног дела из чл.278 ст.4 у вези ст.1 КЗ, довољан доказ искази оштећених, Апелациони суд налази да је за утврђивање конкретне опасности нужно стручно знање, које не поседује суд, већ вештак одговарајуће струке, у конкретном случају вештак балистичар, који би могао да се изјасни да ли су пројектили били испљивени у земљу или у правцу возила, те да ли је наступила конкретна опасност за животе и тела оштећених који су се налазили у возилу.

(пресуда Вишег суда у Новом Пазару К-261/10 од 5.04.2011.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-3260/11 од 1.09.2011. године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**ДАВАЊЕ ЛАЖНОГ ИСКАЗА
(чл. 335 ст. 2 КЗ)**

Уколико наследник приликом давања наследничке изјаве и других података у оставинском поступку, да податке за које се утврди да су неистинити, он тиме не чини кривично дело давање лажног исказа из чл. 335 ст. 2 КЗ. Ово са разлога што предметно кривично дело врши онај ко приликом извођења доказа саслушањем странака у судском или управном поступку, да лажан исказ, па на том исказу буде заснована одлука донесена у том поступку, док се у оставинском поступку он саслушава као учесник у поступку, а не приликом извођења доказа саслушањем странака, тако да недостаје нужан елемент постојања предметног кривичног дела.

Из образложења:

Апелациони суд, као другостепени, указује, поред тога што је жалба заступника јавне тужбе оцењена основаном, да се у овој жалби наводи и правно схватање које је за овај суд неприхватљиво и то да је првостепени суд могао „извршити правну преквалификацију, јер на основу чињеничног стања и на основу изведених доказа... окривљена је дала лажан исказ, те је учинила кривично дело давање лажног исказа из чл. 335 ст. 2 Кривичног законика“ за које дело је дакле првостепени суд могао да је огласи кривом. Ово схватање, изражено у жалби јавног тужиоца, није правилно, будући да наследник у давању наследничке изјаве и података у оставинској расправи не може извршити кривично дело давање лажног исказа, јер ово кривично дело врши онај ко приликом извођења доказа саслушањем странака у судском или управном поступку, да лажан исказ, па на том исказу буде заснована одлука донесена у том поступку, а у предметном оставинском поступку окривљена је у тој оставинској расправи саслушана као учесник у поступку, а не приликом извођења доказа саслушањем странака, тако да недостаје нужан елемент постојања предметног кривичног дела.

(пресуда Основног суда у Крушевцу 5К-1499/10 од 24.01.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1626/11 од 10.05.2001. године)

*Сентенцу приредили: Александар Блануша,
судија Апелационог суда у Крагујевцу и
Марија Марковић,
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ДАВАЊЕ ЛАЖНОГ ИСКАЗА (чл.335 ст.3 у вези ст.1 КЗ)

Приликом утврђивања да ли је исказ сведока лажан, суд је дужан да исказ посматра као целину, односно дужан је да узме у обзир исказ сведока дат у претходном поступку, али и исказ дат на главном претресу будући да сведок може исказ да мења, све док давање исказа као процесна радња није довршено.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Јагодини, окривљени В.Г.и М.Г. оглашени су кривим, што су сведочећи пред истражним судијом Општинског суда у Јагодини у кривичном предмету окривљеног Н.Д. због кривичног дела из чл.297 ст.3 КЗ у вези чл.289 ст.3 у вези ст.1 КЗ, иако су претходно опоменути да су дужни да говоре истину и да давање лажног исказа представља кривично дело, дали лажне исказе, иако се овде окривљени у току трајања јединственог поступка нису поново изјашњавали као оштећени, већ су само износили своје одбране као окривљени, а да након што је раздвојен поступак према окривљенима В.Г.и М.Г. због кривичног дела давање лажног исказа из чл.335 ст.3 у вези ст.1 КЗ, исти и окончан, док у кривичном предмету против окривљеног Н.Д. поступак још увек није окончан, нити је донета правноснажна пресуда.

Апелациони суд налази да из разлога што лице које даје исказ може исти да мења све док давање исказа као процесна радња није довршено, давање исказа оштећеног као сведока треба посматрати као једну целину. Како су у конкретном случају овде окривљени исказ у својству оштећених дали само у претходном поступку, али не и на главном претресу, а поступак у кривичном предмету против окривљеног Н.Д. није правноснажно окончан првостепена пресуда је захваћена битном повредом одредба кривичног поступка будући да не садржи разлоге о одлучној чињеници, односно да ли су окривљени дали лажан исказ као сведоци у претходном поступку, при коме би остали на главном претресу у кривичном предмету у коме је правноснажно утврђено другачије чињенично стање од онога како су сведоци сведочили.

(пресуда Основног суда у Јагодини К-7180/10 од 1.03.2011.године и решење Апелационог суда Кж.1.2646/11 од 5.07.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕДОЗВОЉЕНА ПРОИЗВОДЊА, ДРЖАЊЕ, НОШЕЊЕ И ПРОМЕТ ОРУЖЈА И ЕКСПЛОЗИВНИХ МАТЕРИЈА (чл.348 ст.1 КЗ)

Нема неовлашћеног држања ватреног оружја као радње кривичног дела из чл.348 ст.1 КЗ, када је окривљеном издато одобрење надлежног државног органа за набавку оружја, а против њега није покренут управни поступак за одузимање оружног листа, оружја и муниције у смислу чл.24 и 25 Закона о оружју и муницији.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крушевцу окривљени П.В. оглашен је кривим да је извршио кривично дело недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл.348 ст.2 у вези ст.1 КЗ, с тим што је суд из чињеничног описа кривичног дела датог у изреци пресуде изоставио ловачку пушку – карабин, јер није доказано да је окривљени ловачку пушку - карабин неовлашћено набавио и држао, с обзиром да окривљени поседује оружни лист - одобрење надлежног органа за набављање спорног оружја.

Одредбама чл.24 и 25 Закона о оружју и муницији, прописани су услови под којима се оружни лист, оружје и муниција одузима од стране надлежног органа, да се против донетог решења може изјавити жалба министру унутрашњих послова, као и поступак након што решење о одузимању оружног листа, оружја и муниције постане правноснажно.

Првостепени суд је у току поступка на несумњив начин утврдио да окривљеном није одузет оружни лист, нити постоји решење да је покренут управни поступак за одузимање оружног листа и оружја, сходно одредбама Закона о оружју

и муницији, па је, насупротив наводима жалбе јавног тужиоца, правилан закључак првостепеног суда да није доказано да је окривљени неовлашћено набавио и држао ловачку пушку – карабин, с обзиром да је у време претреса и проналаска спорног оружја у домаћинству окривљеног, поседовао важеће одобрење надлежног органа, а жалбени наводи јавног тужиоца да је за предметним оружјем расписана потрага, те да се од датума расписивања потраге има сматрати да је окривљени неовлашћено држао ову ловачку пушку, оцењени су као ирелевантни у смислу постојања кривичног дела .

(пресуда Основног суда у Крушевцу 6К-4434/10 од 7.03.2011.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1888/11 од 17.05.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗЛОУПОТРЕБА СЛУЖБЕНОГ ПОЛОЖАЈА (чл.359 ст.3 у вези ст.1 и 4 КЗ)

Присвајањем робе и пазара од продате робе предузетник не врши кривично дело злоупотреба службеног положаја из чл.359 ст.1 Кривичног законика на штету своје радње чији је једини оснивач.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Ужицу окривљени Ц.Х. ослобођен је од оптужбе да је на штету имовине СТУР „...“ прикривао присвајање робе и новца од пазара оствареног продајом робе у радњи без евидентирања стварног промета укупне вредности 11.534.040,80 динара, коју је задржао за себе и избегао да плати порез на додату вредност у износу од 1.759.459,00 динара, чиме би извршио кривично дело злоупотреба службеног положаја из чл.359 ст.3 у вези ст.1 и 4 КЗ и кривично дело пореска утаја из чл.229 ст.2 у вези ст.1 КЗ.

Апелациони суд налази да окривљени као предузетник има својство одговорног лица у смислу чл.112 ст.5 КЗ, па може бити извршилац неке од алтернативно прописаних радњи кривичног дела злоупотреба службеног положаја из чл.359 ст.1 КЗ и тежих облика истог дела. Међутим, правилно је првостепени суд закључио да окривљени присвајањем робе и пазара од продате робе, за шта је оптужен, не врши дело на штету своје радње као субјекта привредног пословања, с обзиром да је једини оснивач радње за чије обавезе одговара целокупном својом имовином, већ евентуално уз остваривање осталих елемената дело врши на штету буџета државе ускраћивањем јавних прихода, што у овом поступку није доказано.

(пресуда Вишег суда у Ужицу К-12/10 од 25.01.2011.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-1479/11 од 14.06.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**ПРОНЕВЕРА
(чл.364 ст.1 КЗ)**

Кривично дело проневера из чл.364 ст.1 Кривичног законика је свршено присвајањем поверене покретне ствари и кад противправна имовинска корист није остварена продајом ствари.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Чачку окривљени Д.Ј. ослобођен је од оптужбе да је извршио кривично дело проневера из чл.364 ст.1 КЗ, а закључак суда изнет у образложењу пресуде је да окривљени није присвојио вакцине које су му поверене у раду већ да је део искористио за вакцинисање свиња, а остатак бацио због неупотребљивости, да је приказивао да је вакцинисао већи број свиња како би остварио пребачај норме и већу зараду, те да је несумњиво да окривљени није присвојио покретне ствари које су му поверене на раду и на овај начин није могао ни себи ни другоме да прибави противправну имовинску корист, с обзиром да је акцију вакцинације свиња организовало Министарство, а обављале су је само ветеринарске станице, а не приватни ветеринари и није постојала могућност злоупотребе и отуђења вакцина.

С обзиром да је окривљени у служби као ветеринарски техничар задужен са одређеном дозом вакцина ради вакцинације свиња против свињске куге, те да исте нису утрошене у намени за коју су поверене окривљеном као службеном лицу, нити се окривљени раздужио са покретним стварима са којима је био задужен за потребе службе, основано се жалбом јавног тужиоца указује да су нејасни разлози које даје првостепени суд, јер је за постојање кривичног дела из чл.364 ст.1 КЗ битно да се ради о покретној ствари која је извршиоцу поверена у служби где се налази у фактичком притежању извршиоца, а ради обављања службе и да је исте присвојио, чиме је остварена могућност каснијег коришћења ствари, па је ирелевантно да ли је окривљени на слободном тржишту вакцине могао да прода и на тај начин прибави противправну имовинску корист.

(пресуда Основног суда у Чачку К-33/10 од 1.06.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-4836/10 од 13.10.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**НЕДОЗВОЉЕН ДОКАЗ
(чл.368 ст.1 тач.10 ЗКП)**

Део исказа овлашћеног службеног лица Органа унутрашњих послова који се односи на садржину обавештења добијених од оштећених не може се користити као доказ у кривичном поступку.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Параћину окривљени Д.М. је оглашен кривим да је извршио кривично дело угрожавање сигурности из чл.138 ст.2 у вези ст.1 КЗ, при чему је као доказ у кривичном поступку коришћен исказ полицијског службеника Б.М., испитаног као сведока, у коме се изјаснио на околности шта су му, као овлашћеном службеном лицу, оштећени Г.М. и М.Д. (касније осумњичени за кривично дело шумска крађа) изјавили у вези радњи овде окривљеног Д.М. које су му касније и стављене на терет оптужним актом јавног тужиоца.

Апелациони суд налази да је првостепени суд испитивањем овлашћеног службеног лица Органа унутрашњих послова, о садржини обавештења које је добило у смислу чл.226 ЗКП, од оштећених, који су касније били осумњичени у другом поступку, учинио битну повреду одредаба кривичног поступка из чл.368 ст.1 тач.10 ЗКП.

(пресуда Основног суда у Параћину 2К-425/10 од 22.06.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.5212/10 од 26.11.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА
(чл. 368 ст. 1 тач. 11 ЗКП)**

Неразумљива је изрека пресуде, што представља битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 368 ст. 1 тач. 11 ЗКП, када суд окривљеног огласи кривим за кривично дело недавање издржавања из чл. 195 ст. 1 КЗ и обавезе га да у одређеном периоду након правноснажности пресуде измири доспеле обавезе издржавања, а да при томе не наведе колико те обавезе износе.

Из образложења:

Основано се жалбом заступника јавне тужбе указује на битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 368 ст. 1 тач. 11 Законика о кривичном поступку (ЗКП), у смислу неразумљивости изреке побијане пресуде и нејасних разлога о одлучним чињеницама, а на које повреде поступка иначе другостепени пази и по службеној дужности, у смислу одредаба чл. 380 ст. 1 тач. 1 и 2 ЗКП, сходно чему је побијана пресуда морала да буде укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење, у смислу одредбе чл. 389 ст. 1 ЗКП.

Наиме, основно се жалбом Основног јавног тужиоца у Параћину указује на неразумљивост оног дела изреке побијане пресуде где је првостепени суд обавезао окривљеног да у року од шест месеци од дана правноснажности пресуде измири доспеле обавезе на име издржавања своје малолетне деце, будући да је првостепени

суд пропустио да претходно тачно утврди колико те обавезе износе и да тај тачно одређени износ унесе у изреку своје пресуде. С обзиром да то првостепени суд није учинио таква је изрека неразумљива, а поред тога тај део изреке побијане пресуде не би могао ни да буде извршен по правноснажности исте, управо због наведене неодређености у погледу износа који окривљени по наведеном основу и у остављеном року треба да плати. Основано се, у делу жалбе који се тиче утврђеног чињеничног стања, указује и да је у доказном поступку главног претреса првостепени суд морао да изведе доказ у правцу утврђивања наведеног износа и то уколико не постоји сагласност између одбране окривљеног и исказа законског заступника малолетних оштећених, путем вештака економско – финансијске струке.

(пресуда Основног суда у Параћину 2К-1837/10 од 15.03.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-2611/11 од 11.07.2011. године).

*Сентенцу приредили: Александар Блануша,
судија Апелационог суда у Крагујевцу и
Марија Марковић,
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

ПРОЦЕСНО ПРАВО

ПРИТВОР

У поновном поступку приликом одлучивања о притвору, након укидања истог, може се донети само решење о продужењу притвора, а не о одређивању притвора.

Из образложења:

Окривљеном Љ.Т. је решењем Основног суда у Пријепољу, укинут притвор и окривљени је пуштен на слободу, а исто решење је укинато од стране Апелационог суда, као другостепеног.

У поновном поступку првостепени суд је одредио притвор према окривљеном у трајању од два месеца који ће се рачунати од дана проналажења и стављања у притвор, на које решење је бранилац окривљеног изјавио жалбу, након чега је првостепени суд списе предмета ради одлучивања о жалби послао Вишем суду у Ужицу.

Међутим, списи предмета су у конкретном случају погрешно прослеђени Вишем суду у Ужицу, као другостепеном, што је последица неправилног става првостепеног суда да је, с обзиром да се окривљени налази на слободи, према истом потребно одредити притвор у поновном поступку. Наиме, притвор представља јединствену целину и сходно томе мора бити остварен континуитет у трајању истог, па притвор према окривљеном у току истог поступка може бити одређен само једанпут.

Стога је Апелациони суд, као надлежан за одлучивање у поступку по жалби, преиначио првостепено решење и притвор према окривљеном Љ. Т., који је већ био одређен решењем истражног судије Основног суда у Пријепољу, продужио.

(решење Основног суда у Пријепољу Кв. 3-195/11 од 23.09.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-1785/11 од 6.10.2011.године)

*Сентенцу приредила: Јелица Марашевић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**НАДЛЕЖНОСТ СУДА
(чл.23 и чл.37 ЗКП)**

Апелациони суд ће се огласити стварно ненадлежним за поступање по жалби изјављеној против решења Основног суда којим се укида мера забрана напуштања стана или боравишта и списе предмета упутити првостепеном суду као стварно и месно надлежном за одлучивање.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Крагујевцу, 9К-8229/10 од 04.07.2011. године, окривљеном А.А. укинута је мера забране напуштања боравишта и одузимање путне исправе, изречена решењем Већа тога суда Кв-398/10 од 16. јуна 2010. године.

Како је одредбом чл.136 ст.8 ЗКП, прописано да **о жалби против решења којим се укида мера забрана напуштања стана или места боравишта одлучује Веће из чл.24 ст.6 ЗКП**, одредбом чл.23 ЗКП је прописано да судови суде у границама своје стварне надлежности одређене законом, а одредбом чл.37 ЗКП прописано да је суд дужан да пази на своју стварну надлежност и да чим примети да није надлежан огласиће се ненадлежним, то се Апелациони суд у Крагујевцу, огласио стварно ненадлежним за поступање у предмету Кж.2-1912/11 и решавању по жалби Основног јавног тужиоца у Крагујевцу, изјављеној против решења Основног суда у Крагујевцу, 9К-8229/10 од 04.07.2011. године, којим је окривљеном А.А. укинута мера забране напуштања боравишта и одузимање путне исправе и одлучио да се предмет упутити Основном суду у Крагујевцу, као стварно и месно надлежном суду, на даље поступање.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кж.2-1912/11 од 01.11.2011. године и решење Основног суда у Крагујевцу, 9К-8229/10 од 04.07.2011. године)

*Сентенцу приредио: Бошко Радошевић,
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

**ОДЛАГАЊЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА
(чл.236 ЗКП)**

Одлагање кривичног гоњења у смислу одредбе чл.236 Законика о кривичном поступку, у надлежности је јавног тужиоца и није условљено претходно добијеном сагласношћу суда.

Из образложења:

Јавном тужилаштву у Ужицу, осумњичени Н.Л. је након што је упознат са постојањем кривичне пријаве ПУ Ужице, због кривичног дела из чл.289 ст.3 у вези ст.1 КЗ и могућношћу одлагања кривичног гоњења, дао изјаву и прихватио обавезу да у корист хуманитарне организације, фонда или јавне установе коју одреди

тузилаштво плати новчани износ од 30.000,00 динара, најкасније до 28.12.2009. године.

Како преузету обавезу није извршио у датом року, јавно тужилаштво је истражном судији Основног суда у Ужицу, поднело предлог за предузимање одређених истражних радњи против осумњиченог Н.Л., а затим и оптужни предлог, па је поступак окончан доношењем решења Основног суда у Ужицу, којим је окривљеном Н.Л., због извршења кривичног дела из чл.289 ст.3 у вези ст.1 КЗ изречена судска опомена.

Неосновано се жалбом браниоца окривљеног наводи да у конкретном случају нису правилно примењене одредбе Законика о кривичном поступку, с обзиром да је јавни тужилац у чијој се надлежности налази доношење одлуке о одлагању почетка кривичног гоњења, при чему доношење исте није условљено добијеном сагласношћу суда, у смислу чл.236 ЗКП, испитивао постојање могућности за одлагање кривичног гоњења, па како до одлагања није дошло, с обзиром да је јавни тужилац нашао да осумњичени није испунио преузету обавезу у року, предузео је кривично гоњење подношењем предлога за предузимање истражних радњи, што је право јавног тужиоца у вршењу јавно тужилачке функције и процесним законом није прописана контрола оваквог поступања јавног тужиоца од стране суда, већ евентуално од стране надлежног вишег тужиоца.

(решење Основног суда у Ужицу 2К-1266/10 од 21.04.2011.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-825/11 од 15.06.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ОДЛАГАЊЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА И ОВЛАШЋЕНИ ТУЖИЛАЦ (чл.236 ЗКП)

Док траје поступак одлагања кривичног гоњења за кривично дело за које се гоњење предузима по службеној дужности у смислу чл.236 Законика о кривичном поступку, оштећени није овлашћен да у својству приватног тужиоца поднесе приватну тужбу против окривљеног за кривична дела обухваћена истим кривичноправним догађајем.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Чачку окривљени М.В. у поступку вођеном по приватној тужби приватног тужиоца Р.М. је оглашен кривим због кривичног дела лака телесна повреда из чл.122 ст.1 КЗ и кривичног дела увреда из чл.170 ст.1 КЗ, која дела су извршена дана 31.08.2009. године у Лучанима, у службеним просторијама угоститељског објекта Хотела „Лучани“, при чему суд није узео у обзир чињеницу да је поводом кривичне пријаве оштећеног Р.М. због истог догађаја, Општински јавни тужилац у Гучи дана 16.12.2009. године донео решење којим је осумњиченом М.В., због кривичног дела принуда из чл.135 ст.1 КЗ, наложено да плати износ од 20.000,00 динара у корист хуманитарне организације....

Како је првостепени суд окривљеног огласио кривим за кривично дело из чл.122 ст.1 КЗ и кривично дело из чл.170 ст.1 КЗ, по приватној тужби приватног тужиоца, који је уједно као оштећени поднео кривичну пријаву за исти кривичноправни догађај за дело из чл.135 ст.1 КЗ, за које се гони по службеној дужности, а које у свом чињеничном опису садржи елементе оба кривична дела обухваћена приватном тужбом, то првостепена пресуда нема разлога о одлучној чињеници, односно о постојању захтева овлашћеног тужиоца (под недостатком захтева овлашћеног тужиоца подразумева се случај када овлашћеног тужиоца није било од почетка, као и случај када га у каснијем моменту више нема).

У поновном поступку, првостепени суд ће прочитати решење Општинског јавног тужиоца у Гучи, од 16.12.2009.године, и проверити на погодан начин да ли је окривљени поступио по овом решењу и дати оцену од каквог је то значаја за постојање захтева овлашћеног тужиоца.

(пресуда Основног суда у Чачку К-985/10 од 30.04.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-5173/10 од 8.11.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

СУЂЕЊЕ У ОДСУСТВУ (чл.304 ст.2 ЗКП)

Да би се окривљеном судило у одсуству поред објективне околности да окривљени није достижан државним органима, морају постојати и нарочито важни разлози који се морају утврђивати у сваком конкретном случају.

Из образложења:

Након што је донето решење да се окривљеном суди у одсуству, Основни суд у Чачку је одржао главни претрес и донео пресуду којом је окривљеног огласио кривим да је извршио кривично дело из чл. 289 ст.1 КЗ, при чему суд као разлог за суђење у одсуству само паушално наводи да је окривљени био недостижан државним органима.

Међутим, да би се у смислу одредбе чл.304 ст.2 ЗКП, одбеглом лицу или лицу које није достижно државним органима судило у одсуству, потребно је да осим објективне околности да исти није достижан државним органима, постоје и нарочито важни разлози да се окривљеном суди у одсуству, првостепени суд је био у обавези да наведе јасне разлоге из којих произилази да је окривљени био недостижан државним органима и да утврди који су то нарочито важни разлози због којих је нужно окривљеном судити у његовом одсуству, при чему само паушално навођење да је окривљени био недостижан државним органима, без навођења који су то нарочито важни разлози, није довољан разлог да се главни претрес одржи у одсуству окривљеног.

(пресуда Основног суда у Чачку К-301710 од 4.02.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-3858/10 од 22.07.2010. године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА (чл.368. ст.1 тач.10 ЗКП)

Првостепена пресуда не садржи битну повреду одредаба кривичног поступка из чл.368 ст.1 тач.10 ЗКП, у случају када се првостепена пресуда заснива на исказу сведока - овлашћеног контролора Народне банке Србије, који својим радњама приликом вршења контроле на терену није створио и конкретизовао код окривљеног одлуку о извршењу кривичног дела из чл.57 ст.1 Закона о девизном пословању, већ је окривљени био спреман да га изврши.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Чачку, 4К.бр.9116/10 од 08.06.2011. године, окривљени Љ.Р. оглашен је кривим због кривичног дела из чл.57 ст.1 Закона о девизном пословању и изречена му је условна осуда, тако што му је утврђена казна затвора у трајању од 6 месеци и истовремено одређено да се иста неће извршити уколико окривљени за време од 2 године по правноснажности пресуде не учини ново кривично дело.

Побијана пресуда није донета уз битну повреду одредаба кривичног поступка из чл.368 ст.1 тач.10 ЗКП, као што се то наводи у жалби браниоца окривљеног, са образложењем да је продаја девиза била испровоцирана од стране контролора Народне банке Србије, па се на исказу сведока - контролора Народне банке Србије не може заснивати првостепена пресуда.

По налажењу Апелационог суда, првостепени суд је потпуно сагледао целину конкретног случаја, утврдио природу активности овлашћених контролора Народне банке Србије и њиховог утицаја на окривљеног, налазећи да активност овлашћених контролора Народне банке Србије није створила и конкретизовала код окривљеног одлуку о извршењу кривичног дела, већ је он био спреман да га изврши, јер је пре него што је извадио новчаницу од 100 евра, изговарао речи: „Девизе, девизе“, тако да се не може говорити да је радња окривљеног била испровоцирана од стране овлашћених контролора Народне банке Србије, па су стога жалбени наводи браниоца окривљеног, да је продаја била испровоцирана, оцењени, као неосновани. Самим тим, неосновани су и наводи у жалби браниоца окривљеног, да се пресуда не може заснивати на исказу овлашћених контролора Народне банке Србије, да су то недозвољени докази уз образложење да су исти испровоцирали извршење кривичног дела и да се ради о незаконито прибављеним доказима, да су то недозвољени докази уз образложење да су исти испровоцирали извршење кривичног дела, јер се ради о незаконито прибављеним доказима у

смислу одредби чл.178 и чл.225 ЗКП, а којим одредбама је предвиђено који то недозвољени докази.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-4255/11 од 01.11.2011. године и пресуда Основног суда у Чачку 4К.бр.9116/10 од 08.06.2011. године)

*Сентенцу приредио: Бошко Радошевић,
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

НЕДОЗВОЉЕН ДОКАЗ (чл.368 ст.1 тач.10 ЗКП)

Изјава коју је окривљени у својству грађанина дао овлашћеним службеним лицима Органа унутрашњих послова, не може бити цењена као одбрана окривљеног.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Чачку окривљени М.С., коме је суђено у одсуству је оглашен кривим да је извршио кривично дело угрожавања јавног саобраћаја из чл.289 ст.1 КЗ, а у образложењу пресуде суд је навео да је извршио увид у службену белешку МУП-а у Чачку, у којој је садржана изјава окривљеног М.С., а затим је изјаву окривљеног презентирао и исту ценио као одбрану окривљеног, иако није била изнета у претходном поступку, као ни на главном претресу, нити је дата пред органом унутрашњих послова у смислу одредбе чл.226 ст.9 ЗКП.

Међутим, с обзиром да је возач М.С., овде окривљени, као грађанин овлашћеним службеним лицима Органа унутрашњих послова, супротно одредби чл.226 ст.2 ЗКП, дао изјаву у својству окривљеног, првостепени суд је ценећи овакву изјаву као одбрану окривљеног пресуду засновао на недозвољеном доказу.

(пресуда Основног суда у Чачку К-301710 од 4.02.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-3858/10 од 22.07.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРИМЕНА ЧЛ. 362 ЗКП

Посебним решењем у смислу чл. 362 ЗКП могу се исправити погрешке и несагласности између писмено израђене пресуде и изворника, а не изворник и записник о већању и гласању.

Из образложења:

Првостепени суд је донео посебно решење, дана 22.06.2011. године, којим је исправио изреку пресуде Вишег суда у Крагујевцу, у ставу првом решења, и то тако што на стр. 4, на крају првог става уместо речи: „неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246 ст. 1 Кривичног законика“, треба да стоји: „Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога из чл. 246 ст. 1 Кривичног законика“. Ставом другим истог решења је констатовано да се у овом делу исправља и записник о већању и гласању, као и изворник пресуде, а ставом трећим, да у осталом делу пресуда остаје неизмењена.

Међутим, сходно чл. 362 ЗКП, погрешке у именима и бројевима, као и друге очигледне погрешке у писању и рачунању, недостатке у облику и несагласност писмено изречене пресуде са изворником, исправиће посебним решењем председник већа, тако да се, сходно напред наведеном може вршити само исправка писменог отправака или писмено израђене пресуде, али не и изворника и записника о већању и гласању. На овај начин, исправљајући писмено израђену пресуду, суд је направио несагласност између изворника и писмено израђене пресуде. Даље, ова несагласност између изворника и писмено израђене пресуде постоји и у односу на кривично дело неовлашћено држање опојних дрога, које се ставља на терет окривљеном С.С., с обзиром да је у изворнику наведено и то на стр.7, да је окривљени С.С учинио кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246 ст. 3 Кривичног законика, док у писмено израђеном отправаку стоји да је овај окривљени, истим радњама учинио кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246а ст. 1 Кривичног законика.

Како је кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246 ст. 3 Кривичног законика престало да постоји изменама и допунама Кривичног законика од 11.09.2009. године, то је остало нејасно, које кривично дело је окривљени С.С., описаним радњама учинио.

(пресуда Вишег суда у Крагујевцу 1К-169/10 од 31.05.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-3829/11 од 21.10.2011. године)

*Сентенцу приредила: Оливера Бојовић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

КОЛИЧИНА ОПОЈНЕ ДРОГЕ

Количина опојне дроге и њено означавање да ли се ради о нето или бруто маси, није саставни део бића кривичног дела из чл. 246 ст. 1 КЗ. Међутим, ова чињеница је битна, јер од количине опојне дроге и њеног означавања, да ли се ради о нето или бруто маси, зависиће и одлука суда о висини казне.

(пресуда Вишег суда у Крагујевцу 1К-169/10 од 31.05.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-3829/11 од 21.10.2011. године)

*Сентенцу приредила: Оливера Бојовић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА
(чл.368 ст. 1 тач. 9 ЗКП)**

Нема битне повреде одредаба кривичног поступка из чл. 368 ст. 1 тач. 9 ЗКП ако пресудом није повређена одредба чл. 382 ЗКП.

Из образложења:

Наведеном пресудом Основног суда у Крагујевцу 7К-669/10 од 10.02.2011. године, окривљени М.Ђ., М.Ђ. и А.Р., оглашени су кривим да су учинили кривично дело насилничко понашање из чл.344 ст.2 у вези ст.1 Кривичног законика, а окривљени Ж.М. да је учинио два кривична дела лака телесна повреда из чл. 122 ст.2 у вези ст.1 Кривичног законика, па је окривљенима изречена условна осуда.

По налажењу Апелационог суда, неосновано се жалбом браниоца окривљених Ђ.М., Ђ.М. и А.Р. првостепена пресуда побија због битних повреда одредаба кривичног поступка из чл. 368 ст.1 тач.9 ЗКП, са образложењем да је пресуда измењена на штету жалилаца у погледу висине кривичне санкције, јер је по жалби окривљених претходна пресуда укинута. Ово са разлога, што побијаном пресудом, по налажењу Апелационог суда није повређена одредба члана 382 ЗКП.

Наиме, према одредби чл. 382 ЗКП, пресуда се не сме изменити на штету окривљеног у погледу кривичне санкције ако је жалба изјављена само у његову корист. Међутим, против претходне првостепене пресуде жалбу је изјавио и јавни тужилац, па без обзира што је пресуда укинута по жалби окривљених имајући у виду да је постојала и жалба јавног тужиоца на исту пресуду, овде се не може говорити о пресуди која је донета на штету жалилаца у смислу овог жалбеног основа.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 7К-669/10 од 10.02.2011. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-3946/11 од 17.10.2011. године)

*Сентенцу приредила: Оливера Бојовић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**НЕДОЗВОЉЕН ДОКАЗ
(чл. 368 ст. 1 тач. 10 ЗКП)**

Део исказа овлашћеног службеног лица Органа унутрашњих послова, који се односи на садржину обавештења добијених од оштећених, не може се користити као доказ у кривичном поступку.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Параћину окривљени Д.М. је оглашен кривим да је извршио кривично дело угрожавање сигурности из чл.138 ст.2 у вези ст.1 КЗ, при чему је као доказ у кривичном поступку коришћен исказ полицијског службеника Б.М., испитаног као сведока, у коме се изјаснио на околности шта су му, као овлашћеном службеном лицу, оштећени Г.М. и М.Д. (касније осумњичени за кривично дело шумска крађа) изјавили у вези радњи овде окривљеног Д.М. које су му касније и стављене на терет оптужним актом јавног тужиоца.

Апелациони суд налази да је првостепени суд испитивањем овлашћеног службеног лица Органа унутрашњих послова о садржини обавештења које је добило у смислу чл.226 ЗКП, од оштећених, који су касније били осумњичени у другом поступку учинио битну повреду одредаба кривичног поступка из чл.368 ст.1 тач.10 ЗКП.

(пресуда Основног суда у Параћину 2К-425/10 од 22.06.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.5212/10 од 26.11.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА чл. 368 ст. 1 тачка 10 ЗКП

Када суд у току кривичног поступка исто лице саслуша као окривљеног и испита као сведока чини битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 368 ст. 1 тач. 10 ЗКП.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крагујевцу 4К-132/10 од 28.01.2011. године, окривљени Б.Р. и М.Г, оглашени су кривим и то окривљени Б.Р да је учинио кривично дело фалсификовање исправе из чл. 355 ст. 2 у вези ст. 1 Кривичног законика, а окривљени М.Г. да је учинио два кривична дела фалсификовање исправе из чл. 355 ст. 2 у вези ст. 1 Кривичног законика, па је суд окривљеном Б.Р. изрекао условну осуду, тако што му је утврдио казну затвора у трајању од шест месеци са временом провере од две године, а окривљеном М.Г утврдио појединачне казне затвора и то у трајању од по три месеца, па га је осудио на јединствену казну затвора у трајању од пет месеци.

На главном претресу одржаном дана 26.01.2011. године, окривљени Б.Р је саслушан у својству окривљеног. На следећем главном претресу који је одржан дана 28.01.2011. године, као и у поступку истраге дана 09.06.2006. године Б.Р је саслушан као сведок.

У смислу одредбе чл. 97 ЗКП, окривљени не може бити сведок у поступку у коме се јавља као окривљени, ни на сопствено тражење, ни на иницијативу

тужиоца или суда, ни под заклетвом, ни без заклетве. Окривљени не може бити сведок ни у ствари осталих саокривљених који у истом поступку одговарају са њим као саизвршиоци или саучесници у истом делу. Саоптуженици се испитују као окривљени, а њихова одбрана која може ићи на терет других, цени се као исказ окривљеног. Другим речима, у истом кривичном поступку окривљени не може дати исказ који је једном исказ окривљеног, а други пут исказ сведока. Принцип је да се процесни субјекти не саслушавају у својству сведока, ако Законом није предвиђено другачије (чл. 96 ст. 2 ЗКП). Међутим, у погледу окривљеног никакав изузетак у Законику није предвиђен.

Као сведок не може бити саслушан ни саоптужени у јединственом поступку о кривичном делу које није заједничко. Међутим, исказ једног саокривљеног се користи као доказ у односу на другог саокривљеног у истом поступку, јер уколико исказује у односу на њега то су у ствари изјаве сведока, иако формално немају то својство.

Стога, ако је неко лице саслушавано као сведок, оно се у покренутом поступку против њега као саизвршиоца у извршењу кривичног дела, може испитати само у својству окривљеног, а исказ дат у својству сведока не може се користити. Записник о саслушању сведока који у истој кривичној ствари постаје саокривљени, издваја се из списка аналогном применом одредаба чл. 178 ЗКП.

Имајући у виду да се побијана пресуда заснива како на одбрани окривљеног Б.Р. саслушаног у својству окривљеног тако и на његовом исказу саслушаном као сведока који суд цени на страни 18 побијане пресуде то се пресуда заснива на доказу на коме се по одредбама ЗКП, не може заснивати, чиме је учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из чл. 368 ст. 1 тач. 10 ЗКП, па је Апелациони суд због учињене апсолутно битне повреде одредаба кривичног поступка нашао да је првостепена пресуда морала бити укинута.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 4К-132/10 од 28.01.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-3547/11 од 20.09.2011. године)

*Сентенцу приредила: Оливера Бојовић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА (чл. 368 ст. 1 тач.11 ЗКП)

Првостепена пресуда не садржи разлоге о одлучној чињеници коју је опасну радњу окривљени предузео и проузроковао конкретну опасност за живот и тело већег броја људи у смислу одредаба кривичног дела изазивања опште опасности.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крагујевцу 6К-8322/10 од 04.04.2011. године, окривљени П.К. је оглашен кривим да је извршио кривично дело изазивање опште опасности из чл. 278 ст. 4 у вези ст. 3 и ст. 1 Кривичног законика, кривично дело убијање и злостављање животиња из чл. 269 ст. 1 Кривичног законика и кривично дело неовлашћена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348 ст. 1 Кривичног законика, па му је изречена условна осуда.

Побијана пресуда донета је уз битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 368 ст. 1 тач. 11 ЗКП, на коју битну повреду се основано указује у жалби браниоца окривљеног, а о којој битној повреди одредаба кривичног поступка Апелациони суд, као другостепени води рачуна по службеној дужности.

Наиме, првостепена пресуда донета је уз битну повреду одредаба кривичног поступка, јер иста не садржи разлоге о одлучној чињеници, односно дати разлози су нејасни и за овај суд неприхватљиви. Наиме, првостепени суд је у ставу првом изреке првостепене пресуде окривљеног огласио кривим да је извршио кривично дело изазивање опште опасности из чл. 278 ст. 4 у вези ст. 3 и ст. 1 Кривичног законика, односно да је опште опасном радњом и опште опасним средством изазвао опасност за живот и тело већег броја људи, на тај начин што је из свог дворишта испалио један хитац из ватреног оружја – малокалибарске пушке марке „ТОЗ-17-01“, фабричког броја 14205, у правцу пса који се налазио недалеко од његове куће, па је пушчано зрно најпре погодило пса, да би након проласка кроз његово тело пушчано зрно ударило у аутомобил који је био паркиран испред објекта „Ложионица“ ЈП „Железнице Србије“, а потом рикошетирало у непознатом правцу, као и да се у том тренутку испред наведеног објекта налазио већи број људи и то Г.Ж., В.М. и други.

Дајући разлоге за овакав свој закључак првостепени суд наводи да је свим изведеним доказима на насумњив начин утврђено да је окривљени испаливањем хитца из ватреног оружја довео у опасност живот и тело већег броја људи, а да притом не наводи о којим се све лицима у конкретном случају ради. Такође, овај суд налази, да се из образложења не може закључити да ли је наступила конкретна опасност по лица која су се налазила у објекти или испред њега, имајући у виду да су оштећени С.С., као и сведок Ч.Б., у својим исказима навели да нису били испред објекта, као и да нису чули пуцањ, а сведок Г.Ж. да је тек након што је чуо пуцањ погледао у правцу одакле се исти чуо, као и да нико од саслушаних лица није навео да је осетио опасност за свој живот и тело.

Такође, суд је у потпуности прихватио налаз и мишљење вештака за оружје, муницију и експлозивне направе З.В., који је навео да је метак услед проласка кроз тело пса и ударца у аутомобил, изгубило велики део своје енергије, чак у тој мери да не би могао да усмрти човека или да нанесе тешке телесне повреде, као и да је највећа вероватноћа да је зрно ударило у аутомобил под углом од 90 степени и да би опасност постојала само за лица која су се налазила са леве стране аутомобила. С обзиром на наведено, а имајући у виду исказе саслушаних сведока, из којих се за сада не може закључити где су се налазили у односу на оштећено возило, налаз и мишљење вештака, нејасно је на основу чега је првостепени суд извео закључак да је постојала конкретна опасност по живот и тело већег броја људи, а од које

одлучне чињенице зависи и постојање кривичног дела из чл. 278 ст. 4 у вези ст. 3 и ст. 1 КЗ, за које дело је окривљени оглашен кривим.

Код оваквог стања, а услед учињене битне повреде одредаба кривичног поступка, за сада се чињенично стање, када се ради о кривичном делу изазивање опште опасности из чл. 278 ст. 4 у вези ст. 3 и ст. 1 КЗ, не може прихватити као правилно и потпуно утврђено.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 6К-8322/10 од 04.04.2011. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-3474/11 од 14.09.2011. године)

*Сентенцу приредила: Оливера Бојовић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

УВРЕДА

Када је окривљени оглашен кривим због кривичног дела увреда из чл. 170 ст. 1 КЗ, у ситуацији када се окривљени брани да је штитио своје интересе, неизношење разлога у погледу чињеница да ли је окривљени критичном приликом поступао у одбрани неког свог права или у заштити својих оправданих интереса, као ни разлога о томе да ли је окривљени речи „украли сте ми даску“ изрекао у намери омаловажавања или у одбрани, односно заштити својих оправданих интереса, представала битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 368 ст. 1 тач. 11 ЗКП.

Из образложења:

Првостепени суд је окривљеног огласио кривим што је критичног дана, испред куће приватног тужиоца, у његовом одсуству, а пред супругом и сином приватног тужиоца, омаловажио част и углед приватног тужиоца, на тај начин што је изјавио „украли сте ми даску“, при чему је био свестан свог дела и хтео његово извршење, са свешћу да је његово дело забрањено, чиме с његове радње оквалификоване као кривично дело увреда из чл. 170 ст. 1 КЗ.

Основано се у жалби браниоца окривљеног истиче да првостепени суд није испитао, утврдио и изнео разлоге у погледу чињенице да ли у конкретном случају постоји основ за искључење постојања кривичног дела у смислу чл. 170 ст. 4 КЗ, с обзиром да је окривљени у својој одбрани истицао да је био узрујан због чињенице да су отуђене неке његове даске које је на чување оставио код комшије, а комшија их је према његовом сазнању дао приватном тужиоцу, при чему се из списка предмета види да се окривљени због спорне грађе обраћао и полицијској управи, услед чега су овлашћена службена лица полицијске управе и предузимала одређене радње узимајући изјаве од грађана, поводом спорног догађаја.

(пресуда Основног суда у Пожеги К.бр.744/10 од 01.04.2010. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1.бр.3512/10 од 08.10.2010. године)

*Сентенцу приредила: Јелена Ритопечки-Перић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА (чл.368 ст.2 ЗКП)

Пресуда којом се према окривљеном одбија оптужба донета ван главног претреса није судска пресуда којом се мериторно решава главна ствар.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Новом Пазару - Судска јединица у Сјеници, одбијена је оптужба према окривљенима Ф.У. и др., да су извршили по једно кривично дело недозвољено држање оружја и експлозивних материја из чл.348 ст.3 у вези ст.2 КЗ, а према окривљеном З.Х. да је извршио недозвољено држање оружја и експлозивних материја у помагању из чл.348 ст.3 у вези ст.2 у вези чл.35 КЗ.

Основано се жалбом јавног тужиоца указује да је првостепени суд наведену пресуду донео дана 21.06.2010.године ван главног претреса, поступајући у већу састављеном од судије, као председника већа и судија поротника, као чланова већа, уз учешће записничара, без одређивања главног претреса и позивања странака и бранилаца, поступајући противно одредбама Законика о кривичном поступку према којима се наконведеног главног претреса, доказног поступка и завршне речи, после објављивања да је главни претрес завршен, веће повлачи на већање и гласање ради доношења пресуде у смислу одредбе чл.348 ст.3 ЗКП, чиме је учинио битну повреду одредаба кривичног поступка из чл.368 ст.2 ЗКП у вези чл.348 ст.3 ЗКП, тако да је одлука донета у незаконитом поступку, па се не може сматрати судском пресудом којом се мериторно решава главна ствар.

(пресуда Основног суда у Новом Пазару, Судска јединица у Сјеници I-7К-579/10 (06) од 21.06.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-5450/10 од 2.12.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОВРЕДА КРИВИЧНОГ ЗАКОНА НА ШТЕТУ ОКРИВЉЕНОГ (чл. 369 тач. 2 ЗКП)

Другостепени суд испитујући пресуду првостепеног суда, поводом изјављене жалбе, по службеној дужности пази да ли је учињена повреда кривичног закона на штету оптуженог (чл. 369 ЗКП), на основу чл. 380 ст. 1 тач. 2 ЗКП.

Учињена је наведена повреда кривичног закона, ако је оптужени за исто дело већ правноснажно осуђен што представља основ за доношење пресуде којом се оптужба одбија у смислу одредбе чл. 354 тачка 2 Законика о кривичном поступку.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крагујевцу 5К-8570/10 од 27.01.2011. године окривљени Т.Б. оглашен је кривим да је извршио кривично дело угрожавање сигурности из чл. 138 ст. 3 у вези ст. 1 Кривичног законика, па му је суд за извршено кривично дело изрекао условну осуду, тако што му је утврдио казну затвора у трајању од једне године, и истовремено одредио да се казна затвора према окривљеном неће извршити уколико окривљени у времену од две године, од дана правноснажности пресуде не учини ново кривично дело.

Поступајући по изјављеној жалби Основног јавног тужиоца Апелациони суд је по службеној дужности нашао да је учињена повреда кривичног закона из чл. 369 тачка 2 ЗКП, на штету окривљеног.

Наиме, изреком првостепене пресуде окривљеном је стављено на терет да је 22.03.2010. године у просторијама Прекршајног суда у Крагујевцу, угрозио сигурност оштећене О.И, судије Прекршајног суда у Крагујевцу, на радном месту, претњом да ће напасти на живот и тело оштећене, на тај начин што је оштећеној упутио претње: „Кад сутра пођеш на посао, поздрави се са мужем и децом“, а затим исте поновио, након чега се приликом изласка из канцеларије, обратио оштећеној речима: „Није ни чудо што убијају судије“, што је оштећена схватила као озбиљну претњу, чиме је извршио кривично дело угрожавање сигурности из чл. 138 ст. 3 у вези ст. 1 КЗ.

Такође, разматрајући списе предмета Апелациони суд је нашао, да у списима предмета постоји пресуда Прекршајног суда бПР.бр.16703/10 од 08.04.2010. године, у чијој изреци је наведено да је окривљени Т.Б. дана 22.03.2010. године у канцеларији број 502 Прекршајног суда у Крагујевцу, упутио озбиљне претње судији О.И. обративши јој се речима: „Кад сутра пођеш на посао поздрави се са мужем и децом“, што је поновио два пута, а при изласку се истој обратио речима: „Није ни чудо што убијају судије“, чиме је изазвао узнемирење и спокојство присутних и учинио прекршај из чл.6 ст.2 Закона о јавном реду и миру.

Међутим, из наведене пресуде се не види да ли је иста правноснажна, односно да ли је прекршајни поступак који је вођен против окривљеног правноснажно окончан.

Имајући у виду наведено, постојање разлога о овој одлучној чињеници је од значаја, јер ако је у вези истог животног догађаја Прекршајни суд донео правноснажну пресуду, то се у конкретном случају поставља питање постојања правноснажно пресуђене ствари, у смислу чл.369 тач.2 ЗКП, као основа за доношење пресуде којом се оптужба одбија у смислу чл.354 тач.2 ЗКП.

Како за сада, из чињеничног описа прекршаја из пресуде Прекршајног суда, произилази, да су обухваћени сви елементи који су обухваћени чињеничним описом диспозитива побијане пресуде за кривично дело и да се окривљени кривично гони за исте радње, за које одговара у прекршајном поступку, то је Апелациони суд нашао да је неопходно да се прибаве списи предмета Прекршајног суда Крагујевац 6ПР.бр.16703/10, изврши увид у исте и оцени да ли се окривљеном Т.Б. суди два пута за исто дело, имајући у виду да је и за кривично дело за које је окривљени оглашен кривим и за прекршај из чл.6 ст.2 Закона о јавном реду и миру, предвиђена казна затвора.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 5К-8570/10 од 27.01.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-2758/11 од 27.07.2011. године)

*Сентенцу приредила: Оливера Бојовић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОВРЕДА КРИВИЧНОГ ЗАКОНА (чл.369 ст.4 ЗКП)

Суд је повредио кривични закон када је окривљеном уз ефективну казну затвора изрекао меру безбедности обавезно психијатријско лечење на слободи, будући да је прекорачио овлашћење које има по закону.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Параћину, окривљени С.Г. је због извршења кривичног дела насиље у породици из чл.194 ст.2 у вези ст.1 и кривичног дела насиље у породици из чл.194 ст.3 у вези ст.2 и 1 КЗ, осуђен на јединствену казну затвора у трајању од једне године и четири месеца и истом изречена мера безбедности обавезно психијатријско лечење на слободи која ће трајати док постоји потреба лечења.

Међутим, како је одредбом чл.82 ст.3 КЗ, прописано да се мера безбедности обавезно психијатријско лечење на слободи може изрећи учиниоцу чија је урачунљивост била битно смањена ако му је изречена условна осуда или је пуштен на условни отпуст у смислу чл.81 ст.5 КЗ, дакле не и када је окривљени осуђен на ефективну казну затвора, основано се жалбом јавног тужиоца указује да је првостепени суд изрицањем мере безбедности обавезно психијатријско лечење на слободи, односно неправилном комбинацијом казне и кривичне санкције у конкретном случају повредио кривични закон у смислу чл.369 тач.4 ЗКП, с обзиром да је прекорачио овлашћење које има по закону.

Стога је Апелациони суд уважавањем жалбе јавног тужиоца преиначио првостепену пресуду само у погледу изречене мере безбедности и окривљеном је изрекао меру безбедности обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој

установи које ће трајати док постоји потреба за лечењем, а време проведено у здравственој установи урачунава се у време трајања изречене казне.

(пресуда Основног суда у Параћину 4К-351/11 од 1.06.2011.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-2988/11 од 25.07.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**ПРИМЕНА ОДРЕДБЕ
чл. 394 тач.4 ЗКП у вези чл. 382 ЗКП**

Када је жалба изјављена у корист окривљеног, другостепени суд у жалбеном поступку, не може изменити пресуду на штету окривљеног у погледу правне квалификације кривичног дела и кривичне санкције.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крушевцу 6-К.968/10 од 26.05.2010. године, окривљени Д.М. оглашен је кривим да је извршио кривично дело крађа из чл. 203 ст. 1 КЗ и осуђен на новчану казну у износу од 40.000,00 динара, коју је дужан да плати у року од 15 дана по правноснажности пресуде и истовремено одређено да ако новчану казну у наведеном износу не плати у остављеном року, иста ће бити замењена казном затвора, тако што ће за сваких започетих 1.000,00 динара новчане казне одредити један дан казне затвора.

Апелациони суд је уважавајући жалбу Основног јавног тужиоца, преиначио првостепену пресуду и окривљеног осудио на новчану казну у одређеном износу од 100.000,00 динара. Окривљени је оглашен кривим да је извршио кривично дело крађа из чл. 203 ст. 1 КЗ, за које је запређена новчана казна или казна затвора до три године, па Апелациони суд налази да правилном применом чл.50 ст.3 тач.5 КЗ, окривљеном треба изрећи новчану казну у законском минимуму од 100.000,00 динара.

Међутим, поступајући по наведеној жалби Апелациони суд је нашао да се основано у истој наводи да у конкретном случају није било места примени одредбе чл.394 ст.4 ЗКП, на чију примену се позива првостепени суд, јер је и на ранију пресуду која је била укинута јавни тужилац изјавио жалбу са којих разлога првостепени суд није везан забраном прописаном у чл.382 ЗКП.

(пресуда Основног суда у Крушевцу 6-К968/10 од 26.05.2010. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-4016/11 од 17.10.2011. године)

*Сентенцу приредила: Марина Славковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

СУДСКА ОПОМЕНА
(чл. 460 тач. 2 ЗКП)

Чланом 460. тачка 2. ЗКП, прописано је да се у изреци решења о судској опомени, поред личних података окривљеног, наводи само да се окривљеном изриче судска опомена за дело које је предмет оптужбе и законски назив кривичног дела.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Крагујевцу окривљеном Д.П. је због кривичног дела угрожавање јавног саобраћаја из чл.289 ст.3 у вези ст.1 КЗ, изречена судска опомена.

Одлучујући по жалби јавног тужиоца, Апелациони суд је нашао да је решење о судској опомени донето уз битну повреду одредаба кривичног поступка, јер је изрека решења била нејасна и није садржала разлоге о одлучним чињеницама.

Првостепени суд је у изреци решења о судској опомени поред личних података окривљеног, навео законски назив кривичног дела, не наводећи предмет оптужбе.

Апелациони суд налази да изрека решења о судској опомени, сходно одредби чл.460 тач.2 ЗКП, мора да садржи поред личних података окривљеног, предмет оптужбе, односно законски опис кривичног дела уз назначење чињеница и околности које чине обележје кривичног дела и законски назив кривичног дела.

(решење Основног суда у Крагујевцу 9К-8515/10 од 04.02.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2 бр. 1806/11 од 13.10.2011. године)

*Сентенцу приредила: Ана Парезановић.
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОВРЕЂЕНО ПРАВО НА ОДБРАНУ
(чл.521 ст.3 ЗКП)

Пропуштањем да пресуду којом се опозива раније изречена условна осуда донесе на седници већа о којој би обавестио тужиоца, осуђеног и оштећеног, суд је повредио право окривљеног на одбрану.

Из образложења:

Након што је Општински јавни тужилац у Новом Пазару, поднео предлог да се окривљеном С.М. опозове условна осуда изречена правноснажном пресудом, пред Општинским судом у Новом Пазару саслушан је пуномоћник оштећене, на записнику који не садржи датум саслушања, а затим дана 28.09.2009.године и осуђени С.М., а потом је суд 26.11.2009.године, без заказивања седнице већа у смислу одредбе чл.521 ст.3 ЗКП, која прописује да ће судија након што саслуша осуђеног и спроведе потребне извиђаје заказати седницу већа о којој ће обавестити тужиоца, осуђеног и оштећеног, донео пресуду којом је окривљеном С.М. опозвана условна осуда изречена правноснажном пресудом.

Апелациони суд налази да је поступајући на наведени начин, односно пропуштањем да након саслушања осуђеног у поступку за опозивање раније изречене условне осуде закаже седницу већа и о истој обавести тужиоца, осуђеног и оштећеног првостепени суд повредио право окривљеног на одбрану.

(пресуда Општинског суда у Новом Пазару Кв-191/09 од 26.11.2009.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-2128/10 од 22.03.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ИЗМЕЊЕНО МИШЉЕЊЕ ВЕШТАКА

Када вештак на главном претресу приликом изјашњења о писаном налазу и мишљењу промени мишљење, потребно је разјаснити које су то околности, чињенице или докази који вештаку нису били познати приликом давања основног налаза и мишљења, а били су од утицаја на измену мишљења.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Параћину, окривљени Р.Б. ослобођен је од оптужбе, да је извршио кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл.297 ст.3 КЗ у вези чл.289 ст.3 у вези ст.1 КЗ, јер није доказано да је угрозио јавни саобраћај неприлагођеном брзином кретања, нити је доказано да се пешак Д.Т. критичном приликом кретао левом страном коловоза, прихватајући притом мишљење вештака саобраћајне струке дато на главном претресу, које је различито од мишљења које је вештак дао у основном налазу и мишљењу.

Вештак саобраћајне струке је у основном писаном налазу и мишљењу, који је дао на основу мишљења вештака медицинске струке о повредама које је пешак задобио, навео да пешак непосредно пре незгоде није мењао правац кретања, док је на главном претресу приликом испитивања вештак саобраћајне струке изменио своје мишљење, односно дао је мишљење различито од мишљења датог у основном налазу и мишљењу, а да притом није навео из којих разлога то чини.

Првостепени суд је у оваквој ситуацији био обавезан да утврди које су то околности, чињенице или докази који вештаку нису били познати приликом давања основног налаза и мишљења, а били су од утицаја на вештака да измени основни налаз и мишљење који је дат сагласно мишљењу вештака медицинске струке.

(пресуда Основног суда у Параћину 1К-579/10 од 1.06.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.4880/10 од 13.10.2010.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕДОЗВОЉЕНО СКЛАДИШТЕЊЕ РОБЕ

(чл.176а ст.1 Закона о пореском поступку и пореској администрацији)

Извршилац кривичног дела недозвољено складиштење робе из чл.176а ст.1 Закона о пореском поступку и пореској администрацији, може бити физичко лице или одговорно лице у правном лицу или предузетник.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крушевцу, окривљени А.Ч. је ослобођен од оптужбе, да је у својој породичној кући у селу Г. складиштио алкохолно пиће страног порекла без одговарајуће акцизне маркице, у просторији која није регистрована за ту намену, са образложењем да физичко лице не може бити извршилац кривичног дела недозвољено складиштење робе из чл.176а ст.1 Закона о пореском поступку и пореској администрацији, већ то могу бити само одговорна лица у правном лицу или предузетник.

Међутим, с обзиром да је одредбом чл.176 а ст.1 Закона о пореском поступку и пореској администрацији, прописано да дело чини лице које складишти робу на коју се плаћа порез у просторији која није регистрована за ту намену, или које дозволи да се у његовој просторији складишти роба, а просторија није за то регистрована, одредбом става 2. наведеног члана, да дело врши лице које у регистрованој просторији за складиштење робе ускладишти робу на коју се плаћа порез, за коју не постоји прописана документација о пореклу робе и плаћеном порезу, а ставом 3. истог члана, да ће за кривично дело из става 1. и 2. овог члана одговорном лицу у правном лицу и предузетнику изриче мера безбедности забране вршења позива, делатности или дужности, Апелациони суд налази да извршилац кривичног дела недозвољено складиштење робе из чл.176а ст.1 Закона о пореском поступку и пореској администрацији, може бити свако лице односно постојање кривичног дела није одређено својством извршиоца, а уколико извршилац дела буде одговорно лице у правном лицу или предузетник истом се изриче и мера безбедности забране вршења позива, делатности или дужности. За постојање кривичног дела је довољно да извршилац складишти робу на коју се плаћа порез у просторији која није регистрована за ту намену, да је свестан свога дела и да хоће његово извршење или на то пристаје и да је свестан забрањености свога дела.

(пресуда Основног суда у Крушевцу IK-1189/10 од 16.06.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.2903/11 од 23.08.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРИЗНАЊЕ ОКРИВЉЕНОГ

Признање окривљеног не ослобађа суд дужности да изведе доказ испитивањем оштећених, као и доказ вештачењем урачунљивости окривљеног, с обзиром да од истих зависи одлука о врсти и мери кривичне санкције.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Краљеву окривљени Ј.Б. оглашен је кривим да је извршио кривично дело ометање овлашћеног службеног лица у обављању послова безбедности или одржавања јавног реда и мира из чл.23 ст.1 Закона о јавном реду и миру, при чему суд, с обзиром да је окривљени признао извршење кривичног дела, није извео доказ испитивањем оштећених Д.В. и В.В., као ни вештачењем урачунљивости окривљеног, иако је на несумњив начин утврдио да је окривљени управљао возилом под дејством алкохола.

Међутим, насупрот закључку првостепеног суда, признање окривљеног на главном претресу не ослобађа суд дужности да изводи доказе од којих зависи оцена да ли признање испуњава претпоставке из чл.94 ЗКП, као и доказе од којих зависи одлука о врсти и мери кривичне санкције, па како се оштећени, који се испитује и као сведок, може изјаснити о држању учиниоца после извршеног кривичног дела, као и да ли се придружује кривичном гођењу или не, што се може ценити као олакшавајућа околност на страни окривљеног, а вештачењем урачунљивости се утврђује да ли је способност окривљеног да схвати значај дела и да управља својим поступцима била смањена и у ком степену, на који начин би се извршило степеновање кривице, што је у смислу одредбе чл.54 КЗ околност која се цени приликом одмеравања казне, то пропуштањем да изведе доказе од којих зависи одлука о врсти и мери кривичне санкције односно испитивањем оштећених као сведока и вештачењем урачунљивости окривљеног првостепени суд није био у могућности да да јасне разлоге за своју одлуку о врсти и мери кривичне санкције.

(пресуда Основног суда у Краљеву K-173/11 од 23.06.2011.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.3503/11 од 31.08.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

УСЛОВНА ОСУДА

Приликом изрицања условне осуде за кривична дела извршена у стицају, суд ће најпре утврдити појединачне казне за кривична дела извршена у стицају, а потом ће изрећи условну осуду, тако што ће одредити да се утврђена јединствена казна неће извршити ако окривљена за време проверавања не учини ново кривично дело.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Пожеги, окривљена Љ.В. је оглашена кривом да је извршила два кривична дела недавање издржавања из чл.195 ст.1 КЗ, за која јој је суд најпре изрекао условну осуду, а потом утврдио појединачне казне затвора у трајању од по три месеца и применом чл.60 КЗ утврдио јединствену казну затвора у трајању од пет месеци, која се неће извршити уколико у року од једне године од дана правноснажности пресуде окривљена не учини ново кривично дело.

Изрицањем условне осуде на напред наведени начин, првостепени суд је учинио битну повреду одредба кривичног поступка из чл.368 ст.1 тач.11 ЗКП, будући да је изрека првостепене пресуде неразумљива, што је последица неправилне примене одредбе чл.65 КЗ.

Правилним тумачењем одредбе чл.65 КЗ, којом је прописано да условном осудом суд учиниоцу кривичног дела утврђује казну и истовремено одређује да се она неће извршити ако осуђени за време које одреди суд, а које не може бити краће од једне нити дуже од пет година (време проверавања), не учини ново кривично дело и одредбе чл.60 ст.1 КЗ, којом је прописан стицај кривичних дела, те да ако је учинилац једном радњом или са више радњи учинио више кривичних дела за која се истовремено суди, суд ће претходно утврдити казне за свако од тих дела, па ће за сва дела изрећи јединствену казну, првостепени суд је требало да најпре утврди појединачне казне затвора за кривична дела извршена у стицају, а потом изрекне условну осуду тако што би одредио да се утврђена јединствена казна неће извршити ако окривљена за време проверавања не учини ново кривично дело.

(пресуда Основног суда у Пожеги К-1644/10 од 14.06.2011.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1.3153/11 од 22.08.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕДОЗВОЉЕНА ЖАЛБА

Жалба оштећеног изјављена због пропуштања суда да пресудом одлучи о имовинскоправном захтеву оштећеног, који је истакнут у току поступка, је недозвољена.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Чачку жалба Градског јавног правобраниоца, као пуномоћника оштећеног Центра за социјални рад, изјављена на пресуду Вишег суда у Чачку због пропуштања првостепеног суда да одлучи о имовинскоправном захтеву оштећеног, одбачена је као недозвољена.

Иако је првостепени суд приликом доношења пресуде поступио супротно одредби чл.206 ст.1 и 2 ЗКП, односно није оштећеног упутио на парницу ради остваривања имовинскоправног захтева, с обзиром да окривљене није обавезао да оштећеном исплате имовинскоправни захтев, нити је утврдио да су окривљени себи прибавили имовинску корист у том износу, правилно је првостепени суд нашао да је жалба Градског јавног правобраниоца недозвољена, с обзиром да оштећени у редовном кривичном поступку, сходно чл.364 тач.4 ЗКП, може да изјави жалбу само због одлуке суда о трошковима кривичног поступка, а не и због одлуке о имовинскоправном захтеву, при чему се не дира у право оштећеног да покрене парнични поступак.

(решење Вишег суда у Чачку К-52/10 од 21.12.2010.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-404/11 од 26.04.2011.године)

*Сентенцу приредила: Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРЕСУЂЕНА СТВАР

Ne bis in idem

Кривично гоњење се не може предузети када је окривљени за исто дело, које му је оптужним актом стављено на терет већ правоснажно оглашен одговорним решењем Општинског судије за прекршаје.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крагујевцу 9К-567/11 од 30.05.2011. године окривљени М.Н. је на основу чл.355 тач.2 Законика о кривичном поступку,

ослобођен од оптужбе да је извршио кривично дело насиље у породици из чл.194 ст. 1 КЗ.

Окривљеном је оптужним актом стављено на терет да је дана 30.09.2009. године извршио кривично дело насиље у породици из чл. 194 ст. 1 КЗ, на тај начин што је применом насиља, дрским и безобзирним понашањем угрозио телесни интегритет и душевно стање чланова своје породице, супруге И.Н. и мајке М.Н на тај начин, што је након краће расправе са оштећенима, бацио шерпу са шпорета, бацао тањире са стола, чаше, пикслу, поломио сијалице у предсобљу, кухињи, ходнику и тераси и супрузи упутио претње : „Пичко, где си, сад ћу да те оплавим“, а потом јој је упутио речи : „Стани да те ја прекратим“.

Из списка предмета произилази, да је против окривљеног М.Н. пред Општинским органом за прекршаје вођен прекршајни поступак 14 Уп.бр. ЈРМ-1021/09, поводом истог догађаја, да је у том поступку дана 01.10.2009. године донето решење 01.10.2009. године, којим је М.Н. оглашен одговорним, због прекршаја из чл.6 ст.2 Закона о јавном реду и миру, и да је исти прекршајно кажњен новчаном казном у износу од 10.000,00 динара, јер је дана 30.09.2009. године око 21,50 часова у својој кући нарушавао јавни ред и мир, тако што је у алкохолисаном стању при уласку у кућу почео да прети својој супрузи обративши јој се речима: „Пичко, где си, сад ћу да те оплавим“ и док јој је прилазио почео је да баца на под и ломи чаше и тањире који су се налазили на столу, када је она успела да побегне из собе, окривљени је кренуо за њом претећи и даље речима : „ Стани да те ја прекратим, само док пронађем секиру па ћеш видети“. Након правноснажности овог решења новчана казна је замењена у казну затвора коју је окривљени издржао у периоду од 08.02.2011. године до 28.02.2011. године.

По налажењу Апелационог суда, вођење поступка пред органом за прекршаје и пред кривичним судом, а поводом истог догађаја, представљало би повреду основних људских права, загарантованих чл.4 Протокола бр.7 Европске конвенције за људска права (одлука Марести против Хрватске) и повреду чл.34 ст.4 Устава Републике Србије („Службени Гласник РС“, бр.98/06).

Имајући у виду наведено, како се обе одлуке, и то како решење органа за прекршаје, којом је окривљени правноснажно оглашен одговорним, тако и првостепена кривична пресуда односе на истог окривљеног, на тачно исти догађај и исте радње, то је Апелациони суд нашао да има места доношењу пресуде којом се оптужба одбија сходно чл. 354 тач. 2 ЗКП.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 9К-567/11 од 30.05.2010. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж.1-4105/11 од 13.10.2011. године)

*Сентенцу приредила: Марина Славковић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

МЛАЂЕ ПУНОЛЕТНО ЛИЦЕ

Суд мора испитати личност окривљеног који је у време извршења кривичног дела, као и у време пресуђења, био млађе пунолетно лице, а својства личности учиниоца кривичног дела утврдити као одлучне чињенице у сваком случају, с обзиром да изостанак разлога о тим одлучним чињеницама представља битну повреду одредаба кривичног поступка из чл.368 ст.1 тач.11 ЗКП, јер спречава правилан избор кривичне санкције, укључујући и могућност изрицања васпитне мере у смислу чл. 41 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗМ).

Првостепени суд је дужан да испита личност окривљеног и изврши његову опсервацију преко одговарајућег стручног тима састављеном од педагога, психолога и социолога, водећи рачуна и о околностима под којима је дело учињено, као и о томе да ли се неком од васпитних мера предвиђених чл.41 ЗМ може остварити сврха која би се остварила изрицањем казне или се ради о случају где је неопходно изрицање казне.

(пресуда Основног суда у Чачку К.1158/10 од 01.09.2010. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1.бр.5480/10 од 10.12.2010. године)

*Сентенцу приредила: Јелена Ритопечки-Перић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ГРАЂАНСКО ПРАВО

**ПРАВНИ ЗАКЉУЧЦИ И СТАВОВИ
ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ**

I

Закључци усвојени на седници Грађанског одељење Апелационог суда у Крагујевцу, одржаној дана **17.10.2011.** године:

1) Потраживања војних резервиста према Републици Србији за ратне дневнице, која се заснивају на изворној – Законом о војсци и подзаконским актима, утврђеној обавези државе да припадницима војске исплаћује дневнице и друге бенефиције за учешће у рату, застаревају у роковима из чл. 376 ст. 1 ЗОО (правно схватање Врховног суда Србије од 19.05.2009. године).

2) Уколико се потраживања заснивају на Споразуму који је Влада Републике Србије, дана 11.01.2008. године, закључила са штрајкачким одборима и Споразумима које су поједине општине закључиле са штрајкачким одборима поводом истог питања (Куршумлија, Бојник, Лебане, Житорађа, Дољевац, Блаце и Прокупље, по тужбама војних резервиста, пасивно су легитимисани Република Србија и општина на коју се споразум односи.

Штрајкачки одбор не може бити странка у тим поступцима, јер за то нису испуњени услови из чл. 73 ЗПП (осим изузетно по чл. 73 ст. 2 ЗПП).

3) Успех војних резервиста у парници зависи од тога да ли су сви учесници споразумевања, Република Србија, Општина, Штрајкачки одбор и сам тужилац испунили своје преузете обавезе по споразумима (сходна примена чл.17 ЗОО). То је чињенично питање које се утврђује у свакој конкретној парници, сходно правилима ЗПП о доказивању.

4) Имајући у виду наведено, произилази да овај суд у својој досадашњој пракси, поступајући по постављеним тужбеним захтевима војних резервиста, имао уједначену праксу у погледу примене права, а конкретне одлуке су биле резултат утврђених чињеница.

Сходно правилима из овог Закључка, Апелациони суд у Крагујевцу ће поступати и у осталим предметима исте правне проблематике.

II

**РЕФЕРАТИ ПОВОДОМ СПОРНОГ ПРАВНОГ ПИТАЊА
ДОЗВОЉЕНОСТИ ТУЖБЕ ЗА УТВРЂЕЊЕ У СПОРОВИМА О ИСПОРУЦИ
ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ**

*Божидар Вујичић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**ДОЗВОЉЕНОСТ ТУЖБЕ ЗА УТВРЂЕЊЕ
У СПОРОВИМА О ИСПОРУЦИ ЕЛЕКТРИЧНЕ
ЕНЕРГИЈЕ**

I

УВОД У ПРОБЛЕМ

Томас Едисон је у Њујорку дана 21. децембра 1875. године упалио прву сијалицу која је радила на електричну енергију, а захваљујући Петру Јовановићу из Шапца прва таква сијалица је засијала у Београду 1880. године. Од тада електрична енергија је добила веома широку примену и данас је живот без ње незамислив, те је на први поглед несхватљиво да иста буде обустављена потрошачу. Међутим, електрична енергија је временом постала роба, све дефицитарнија, а њено обнављање је све теже и скупље. Зато она мора имати своју цену, мање или више реалну, али се та и таква цена мора плаћати. Тиме се на тржишту јавља однос између онога ко ту енергију производи и преноси и онога ко је њен трајни потрошач, а тај однос се заснива на међусобним правима и обавезама која су јасно регулисана Законом, подзаконским актима и међусобним уговором. Условне уговарања диктира „Енергетски субјект који обавља делатност јавног снабдевања електричном енергијом“¹⁴ (Даље: продавац) јер је он једини такав на тржишту што таквом уговору даје све елементе уговора по приступу. Међутим, када купац такав уговор прихвати он га обавезује. Као и код других уговора све док обе уговорне стране извршавају своје обавезе, нема спора, али када се појаве проблеми око испоруке, односно испуњења уговора, долази до ангажовања суда. Проблеми по правилу настају тако што купац престаје да плаћа утрошену електричну енергију из разних разлога, иако му продавац уредно месечно доставља обрачун. Међутим, иако купац не плаћа електричну енергију у дужем периоду, продавац га не тужи за дуг нити покреће поступак обуставе испоруке електричне енергије и тако се обе уговорне стране понашају све док дуг не постане позамашна сума и то по правилу

¹⁴ (Израз из Закона о енергетици („Службени гласник РС“, бр. 57/2011) и Уредбе о испоруци електричне енергије („Службени гласник РС“, бр. 107/2005)

по протеку више година. Тек тада се продавац сети свог доминантног положаја и са тог аспекта се и обраћа купцу опоменом за обуставу испоруке електричне енергије при чему му се оставља рок за отклањање разлога за обуставу тј. да плати утрошену електричну енергију и то у укупном износу. Некада се нуди отпис камате, некада се уплата дуга дозвољава у више рата и слично, али се по правилу полази од укупне дуговане суме за цео период. Купац суочен са извесном обуставом испоруке електричне енергије прихвата преговоре али он нуди да плати дуг за годину дана уназад, тврдећи да је остало потраживање застарело, такав предлог продавац не прихвата и тако настаје спор. У овом случају код продавца су и „нож и погача, тј. и маказе и струја“ и исход њиховог међусобног спора је унапред јасан односно у крајњем случају доводи до обуставе испоруке електричне енергије. Управо то са једне стране ствара лагодну позицију за продавца јер он увек може да обустави испоруку електричне енергије па по правилу он и не тужи за дуг. Са друге стране то присиљава купца да се он обраћа суду како би се заштитио од искључења, односно обуставе испоруке електричне енергије.

Дакле, купац се обраћа суду или када му је испорука електричне енергије већ обустављена или када ће до тога извесно доћи. Његова намера је да пред судом докаже да продавац нема право да од њега захтева наплату целокупне дуговане суме јер је део застарео, отуда рачуни који су му испостављени нису тачни и томе сл. Оваква намера купца управо и диктира садржину његових тужби, односно тужбених захтева који су усмерени према продавцу. Тако купац својим тужбеним захтевима тражи да се тужбом за утврђење утврди да купац нема право да од њега наплати одређени новчани износ већ да има право да наплати мањи износ због тога што је део потраживања застарео, због тога што рачуни нису тачни и томе сл. У судовима на подручју Апелационог суда у Крагујевцу у последње време постоји велики број оваквих тужби, а све чешће се појављују и тужбе исте врсте које се односе на спорове у вези осталих комуналних услуга а не само исплате електричне енергије што показује да ће оваквих спорова бити још више. Сазнао сам да је оваквих спорова било доста и на подручју Апелационог суда у Нишу а било их је и на подручју Апелационог суда у Београду. У неколико теоретских радова до којих сам дошао, као и у судској пракси коју сам успео да анализирам, па чак и у пракси Апелационог суда у Крагујевцу, истакнута су потпуно супротна схватања о праву купца да се тужбом за утврђење чија је садржина напред наведена обрати суду: по једном схватању купац може поднети такву тужбу а по другом схватању не може. Има и неких схватања између која дозвољавају подношење такве тужбе у одређеним ситуацијама и са одређеним тужбеним захтевом. Осим наведеног, има спорова и о правној природи наведеног потраживања, односно по једном схватању ту се ради о обичном новчаном потраживању те се могу применити одредбе које се односе на спорове мале вредности а по другом схватању ту се ради о тужби за утврђење где се одредбе везане за спорове мале вредности не могу применити. И по овом питању у Апелационом суду у Крагујевцу постоје различита схватања. Значај питања о коме се ради и поменута драстична разлика у теорији и пракси о свему наведеном, били су разлози због којих сам сматрао да је неопходно да се по овом питању заузме заједнички и јединствен став од стране Апелационих судова у Републици.

II

ПРАВНА ТЕОРИЈА

У кратком времену које сам имао на располагању за припрему ове теме успео сам да пронађем 3, или тачније речено 2, тематска рада о овом питању. Трећи рад је у ствари књига Драгољуба Симоновића под насловом „Право о електричној енергији“¹⁵, која на свеобухватан начин говори пре свега о правима потрошача према електропривредним организацијама. Из ове књиге за потребе рада користио сам поред одређених ставова самог аутора и одлуке судова, ставове Врховног суда Србије који су наведени у овој књизи, а и податак на почетку овог рада је из ове књиге.

Рад који је доста ближи овој теми је „Спорови из уговора о испоруци електричне енергије“ Јасминке Станојевић, судије Врховног суда Србије¹⁶. У односу на овде спорно питање везано за тужбе за утврђење, аутор наводи да су тужбе те врсте допуштене уколико за предмет имају утврђење постојања и непостојања одређеног грађанског права или правног односа под условом да тужилац, пре доспелости захтев за чинидбу из истог односа има правни интерес за доношење декларативне одлуке. Таква одлука има и превентивни карактер јер се утврђењем да један правни однос постоји или не постоји отклања неизвесност у погледу тог односа и унапред отклања или смањује могућност евентуалне повреде и неког тужиочевог права убудуће, због чега се ове врсте тужбе називају и прејудицијелном тужбом. Тужбе за утврђење да не постоји потраживање туженог према тужиоцу у одређеном износу или да тужени нема право да обустави испоруку електричне енергије припадале би врсти негативних тужби за утврђење. Најчешћи повод за овакву врсту судске заштите је истицање туженог неког права које истовремено угрожава одређено право тужиоца. То угрожавање од стране туженог, мисли се на продавца, мора бити таквог интензитета да за тужиоца постоји оправдана потреба за правним обезбеђењем путем пресуде, у чему се налази и правни интерес тужиоца који закон предвиђа као посебну законску претпоставку за подношење декларативне тужбе. Ако је дошло до повреде права чиме су створени услови за кондементорну заштиту, тужбу за чинидбу, тужба за утврђење не би била дозвољена. Везано за спорни однос достављач рачуна, односно испоручилац енергије тврди да потрошач на име утрошене електричне енергије дугује одређени износ. Писмена опомена да у остављеном року измири ту обавезу стављањем у изглед да ће му испорука електричне енергије бити обустављена, по мишљењу аутора, оправдава негативну тужбу за утврђење онога коме је опомена достављена, ако сматра да наведени износ не дугује. Таква тужба са становишта процесног права била би дозвољена независно од чињеница на којима се заснива. Наиме, обзиром на уговорни карактер односа странака у спору обавеза потрошача као дужника, а тиме и право повериоца на испуњење обавеза може престати на један од начина утврђених законом. Када се испоручилац енергије са разлогом не користи правом на кондементорну тужбу и да њом захтева наплату свог новчаног потраживања, иницирање судског поступка тужбом за

¹⁵ Драгољуб Симоновић, „Право о електричној енергији“, издање Београд, 1998.

¹⁶ Рад објављен у Билтену судске праксе Врховног суда Србије, бр. 3; 2007.

утврђење је једина могућност да дужник истакне све оне приговоре због којих сматра да није дужан платити износ који му је утврђен испостављањем рачуна или опоменом. На бази свега тога аутор изводи закључак да је изузетно дозвољена тужба за утврђење постојања или непостојања одређеног права из уговора о испоруци електричне енергије под условом да за то постоји правни интерес тужиоца и да се заштита права на испоруку електричне енергије не може остварити другом врстом тужбе.

Потпуно другачији став у свом раду „Спорови по тужбама потрошача електричне енергије“ заступају судије Апелационог суда у Нишу Мирослава Миловановић и Ранко Динић¹⁷. Ови аутори у поменутом раду су заузели став да у поменутих случајевима нема места тужби за утврђење. Овакав став је заузет због тога што аутори сматрају да за подношење овакве тужбе не постоји правни интерес јер се питање тачности рачуна за утрошену електричну енергију може расправити кроз управни поступак. Осим тога, у овим споровима није спорно да постоји уговорни однос између странака о испоруци електричне енергије у коме је тужилац као потрошач обавезан да туженој на име испоручене електричне енергије плати утврђену цену. Дакле, непотребно је утврђивање поменутог правног односа, а све остало би се свело на утврђивање чињеница што код ове врсте тужбе није допуштено. У складу са тим није допуштено ни утврђивање да је део потраживања застарело, јер се и то своди на утврђивање чињенице.

III

СУДСКА ПРАКСА

Након формирања Апелационог суда у Крагујевцу у почетку су судије, долазећи из разних судова, са собом донеле и праксу тих судова и по овом питању. Тек касније је заживела судска пракса Апелационог суда која је покушавала да одлуке усклади. Крајем децембра месеца 2010. године Апелациони суд у Крагујевцу доноси пресуду ГЖ-4134/10 у којој заузима правни став да тужбе за утврђење у оваквим споровима нису допуштене. Наиме, радило се о тужбеном захтеву којим је тражено да се утврди да обрачун туженог за наплату електричне енергије по одређеном рачуну је нетачан, те да тужени нема право да од тужиоца наплати целокупан новчани износ који је наведен у рачуну. Том приликом овај суд је заузео правни став да за подношење таквих тужби не постоји правни интерес. Међутим, после ове пресуде почеле су да се јављају и другачије одлуке Апелационог суда у Крагујевцу. Тако у појединим одлукама је заузет правни став да у конкретном случају постоји правни интерес купца да тужбом за утврђење у напред наведеном смислу предупреди даље поступање продавца електричне енергије а пре свега обуставу испоруке. У појединим одлукама је заузет став да се не може тражити утврђење да је рачун погрешан, да се не може у тужбеном захтеву истицати да је део потраживања застарео и томе слично. Већ је поменуто да су постојала и различита схватања о правној природи овог потраживања, односно да ли се могу применити одредбе везане за спорове мале вредности.

¹⁷ Рад објављен у Билтену Апелационог суда у Нишу, број 1/2010.

Пошто је број ових предмета био велики појавила се потреба да Судска пракса покуша уједначавање ставова на нивоу Апелационог суда како не би из суда одлазиле супротне одлуке. На једном од састанака Одељења судске праксе је договорено да се у што краћем року припреми реферат поводом овог питања, како би Грађанско одељење Апелационог суда по томе заузело став и како би се након тога створили услови да се и са осталим Апелационим судовима правни став по овом питању уједначи. Док се то не уради Одељење судске праксе је препоручило да се у даљем поступању прихвати могућност подношења тужби за утврђење у оваквим случајевима, с тим да се не дозволи да се утврђење односи на тачност, односно нетачност обрачуна који је купцу испоставио продавац. Такође, у тужбеном захтеву се не може утврђивати и да је дошло до застарелости потраживања јер је приговор застарелости усмерен на истакнуто потраживање и његово оспоравање због тога, а не може се користити као „офанзивно средство“. У вези правне природе закључено је да се ту у суштини ради о (не) наплати новчаног потраживања, те да се на конкретне случајеве могу применити одредбе везане за спорове мале вредности. У складу са тим жалбе које су изјављиване Апелационом суду где се радило о износу за спор мале вредности, су уступане на одлучивање Вишем суду у Крагујевцу који је такав став овог суда прихватио. Овако је Апелациони суд у Крагујевцу функционисао неколико последњих месеци. Међутим, појавом тужби против осталих комуналних организација везаних за испоруку воде, одвожење смећа и томе сл, поново је довело до разлике у ставовима појединих већа овог суда и у вези тужби за утврђење и у вези правне природе оваквих спорова и поново су се почеле јављати различите одлуке, а то је основни разлог за сачињавање овог рада.

Даљом анализом Судске праксе, из књиге Драгољуба Стојановић, дошао сам до правних схватања грађанског одељења Врховног суда Србије која су заузета на седници од 04. децембра 1985. године. Према тим правним схватањима:

„Суд је надлежан да суди о захтевима потрошача због обуставе испоруке електричне енергије. Ако је до обуставе испоруке дошло супротно Закону о електропривреди, општим условима о испоруци електричне енергије и уговору о испоруци, раније стање ће се успоставити на трошак електропривредне организације. Међутим, ако је до обуставе испоруке дошло по основу поменутих прописа и уговора о испоруци електричне енергије, раније стање ће се успоставити на терет потрошача под условом да истовремено изврши обавезе и отклони недостатке због којих је дошло до обуставе електричне енергије.

У споровима због извршења обавеза из уговора о испоруци електричне енергије, поред одредби Закона о електропривреди супсидијарно се примењују одредбе Закона о облигационим односима.

Електропривредна организација и потрошач су једнако одговорни за штету коју потрошач претрпи због обуставе електричне енергије, услед неплаћања цене електричне енергије без обзира што потрошач претходно није писмено упозорен од стране електропривредне организације, јер су обе стране биле неуредне у

извршавању својих обавеза па се имају применити правила о подељеној одговорности“.

Окружни суд у Ваљеву у свом решењу ГЖ-279/03 од 30.07.2003. године је заузео став да тужба електропотрошача против електродистрибуције није у обавези да плати новчани износ по доспелом обрачуну за утрошак електричне енергије, дозвољена је уколико је тужилац претходно захтевао проверу обрачуна и ако није дошло до обуставе у испоруци електричне енергије због неплаћања рачуна за утрошак електричне енергије.

Виши суд у Чачку у свом решењу ГЖ-445/2010 од 19.05.2010. године иде и даље па сматра да обрачун утрошене електричне енергије издат од стране јавног предузећа у вршењу законског овлашћења је јавна исправа, те да се може тражити утврђење неистинитости њене садржине.

Апелациони суд у Београду својом пресудом ГЖ-11277/2010 од 20.04.2011. године сматра да је дозвољена тужба за утврђење којом тужилац доказује да није дужан да плати цео износ по рачуну за наплату утрошене електричне енергије када тужени одбија да изврши прикључење на електричну мрежу док се овај рачун не плати.

Коначно Врховни суд Србије у свом решењу Рев.бр. 55/01 од 27.12.2001. године сматра да је у конкретном случају тужбу ваљало одбацити као недозвољену јер нису испуњени законски услови за подношење тужбе за утврђење. Ово због тога што тужби те врсте има места када тужилац тражи утврђење постојања или непостојања одређеног права или правног односа или да се утврди истинитост или неистинитост неке исправе. У конкретном случају није спорно да постоји уговорни однос између странака о испоруци електричне енергије по коме је тужилац као потрошач обавезан да туженој на име испоручене електричне енергије плати утврђену цену. С обзиром да тужена у посебној парници не тражи испуњење уговорне обавезе, односно плаћање цене за утрошену електричну енергију, тужилац као потрошач не може тражити утврђење да је потраживање туженог делимично застарело јер се на тај начин тражи утврђење чињенице, (застарелост као институт који води престанку облигације базира се на протеклу времена и представља чињеницу а не правни однос), а то је недозвољено у смислу чл. 187 ЗПП. Са друге стране евиденција повериоца – продавца о утрошку електричне енергије је интерна ствар предузећа, па начин вођења, тачност и потпуност евиденције не утичу на настанак, промену или престанак права потрошача као корисника услуга. Непоштовање прописа о евидентирању и тачности може бити санкционисано правилима административног права и зато спор о тачности евиденције не представља имовинско-правни спор из чл. 1 ЗПП због чега би тужба била допуштена. На крају, када Електродистрибуција није покренула спор против потрошача ради наплате потраживања, тужбени захтев ради утврђења да дуг по основу неплаћене електричне енергије не износи одређени новчани износ, такође у суштини значи не утврђивање права већ утврђивање одређене чињенице због чега такође нису испуњени услови за судску заштиту из чл. 187 ЗПП, а ни посебни пропис не пружа могућност за такву врсту заштите.

IV

ТУЖБА ЗА УТВРЂЕЊЕ

Пре него што изнесем лични став о овде спорном питању, корисно је да се подсетимо шта је тужба за утврђење. Иста је дефинисана чл. 188 важећег ЗПП-а, при чему је та одредба скоро идентична одредбама из ранијих закона, а и најновијег. Дакле, поменути члан каже „да тужилац може у тужби тражити да суд утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа, или истинитост односно неистинитост неке исправе. Оваква тужба може се подићи када је то посебним прописима предвиђено, кад тужилац има правни интерес да суд утврди постојање, односно непостојање неког спорног права или правног односа пре доспелости захтева за чинидбу из истог односа или истинитост односно неистинитост неке исправе или кад тужилац има неки други правни интерес“.

Говорећи о овој врсти тужбе професори Боривоје Познић и Весна Ракић-Водинелић¹⁸ кажу да овом тужбом тужилац предлаже утврђење једног правног односа или права као постојећег или непостојећег, а не може тражити утврђење чињенице. Оваква тужба је управљена на одлуку која се односи на декларацију. Отуда се и пресуда донета по оваквој тужби ограничава на декларацију и она није основ за принудно извршење, правни интерес је претпоставка за подношење овакве тужбе, о постојању правног интереса као процесне претпоставке суд води рачуна по службеној дужности не само у току припремног поступка, него и у стадијуму главне расправе. Тужилац је дужан да већ у тужби наведе околности из којих се види постојање правног интереса за утврђење, а суд одбацује тужбу ако нађе да поменута процесна претпоставка није испуњена.

V

ЛИЧНИ СТАВ

Лезичко тумачење члана 188 ст. 2 ЗПП нам казује да се тужба за утврђење може поднети а да је то посебним прописима предвиђено. Нисам успео да пронађем ни један посебан пропис који у конкретном случају дозвољава тужбу за утврђење а склон сам да верујем да таквог прописа и нема, на шта указује и пресуда Врховног суда из 2001. године која је напред наведена. Исто тумачење даље каже да се оваква тужба може поднети пре доспелости захтева за чинидбу из истог односа. Овде је однос неспоран – уговор о испоруци електричне енергије заснива тај однос, а из њега у конкретној ситуацији проистичу доспели захтеви за чинидбу за обе стране: за продавца да испоручује електричну енергију ако је плаћена а за купца да је плаћа. У конкретном случају је неспорно да купац има дуг према продавцу, да је дуг доспео али је једино спорна висина. И теорија и пракса су сагласни да се чињенице не могу утврђивати тужбом за утврђење а овакве тужбе у

¹⁸ Др Боривоје Познић и др Весна Ракић-Водинелић, Грађанско-процесно право, издање „Савремена администрација“, Београд, 1999.

суштини, без обзира што се у појединим у тужбеном захтеву наводи „да продавац нема право да од купца наплати на пример 500.000,00 динара, него да има право да наплати 50.000,00 динара“ и сл, се своде на утврђивање чињенице – висине дуга.

Када се све наведено има у виду, остаје кључно питање које се мора расправити, а то је да ли у овом случају купац има правни интерес за подношење тужбе за утврђење са напред изнетим тужбеним захтевом (да се утврди да тужени нема право да од тужиоца наплати одређени износ...). Као разлог за подношење ове тужбе, а тиме и правни интерес за подношење исте наводи се да је то једини начин да купац спречи продавца да му обустави испоруку електричне енергије или да од њега наплати већи износ од онога на који има право. То би могло да буде озбиљан разлог али под условом да купац на тај начин заиста може да спречи обуставу испоруке електричне енергије или да нема други начин да спречи продавца да од њега наплати нешто на шта нема право (пре оцене овог питања треба се подсетити да Закон о енергетици у чл. 147 ст. 2 предвиђа да обуставом испоруке електричне енергије купцу због неизвршавања обавеза из Уговора о продаји не престаје међусобни уговор. Ово је битно јер нема потребе да се утврђује постојање уговорног односа као правног односа у конкретном случају).

Што се тиче првог питања као разлога за постојање правног интереса, тј. да на овај начин купац може да спречи продавца да му обустави испоруку електричне енергије, то несумњиво не стоји. Ово због тога што су и Закон о енергетици и Уредба о условима испоруке електричне енергије предвидели услове и начин обуставе електричне енергије и утврдили да се то решава у управном поступку, с обзиром да је продавац носилац јавних овлашћења. Суд се не може мешати у одлуке управних органа па самим тим и не може донети пресуду којом би се забранило продавцу да обустави купцу испоруку електричне енергије, нити би у том смислу у некој парници могао усвојити и одредити привремену меру.

Када се ради о другом питању, тј. да купац нема други начин да спречи продавца да од њега наплати нешто на шта нема право и та тврдња није прихватљива. Ово због тога што се питање дуга, висине, права на наплату може расправити у парници по тужби продавца против купца ради дуга. У тој парници купац може истаћи и све приговоре које покушава да истакне тужбом за утврђење. Купац у крајњем случају не трпи никакву штету, због тога што продавац овакву тужбу не подноси благовремено. Коначно остаје питање да ли постоји могућност да купац некаквом судском одлуком натера продавца да му поново настави испоруку електричне енергије у случајевима када је то урађено незаконито. По мом мишљењу за тако нешто постоји више правних путева:

Пре свега, тужбом за сметање државине купац може основано доћи до судске одлуке у своју корист уколико продавац није испоштовао процедуру која је предвиђена законом и подзаконским актом за обуставу испоруке електричне енергије у случају њеног неплаћања. По мом мишљењу било би могуће истицати и такав приговор какав је он управо усмерен на доказивање противправности радње обуставе електричне енергије која је учињена од стране продавца.

Спор за сметање државине је по правилу хитан, али захтева одређено време и у том спору купац је пасивна страна што значи да не може истицати своја потраживања па ни подносити предлоге за одређивање привремене мере. То значи да је нужно тражити неко ефикасније правно средство које би стало на располагању купцу. По мом мишљењу и таквих правних средстава има. Пре свега код чињенице да су странке и даље у уговором односу, купцу стоје на располагању све тужбе везане за испуњење уговора, а једна од уговорних обавеза и то основна продавца је испорука електричне енергије. Што би значило да постоји могућност тужбе за чинидбу у конкретном случају. Осим тога купац обуставом испоруке електричне енергије трпи штету, а трпеће је и убудуће. ЗОО у чл. 156 познаје тужбу којом би се наложило да се уклони опасност од настанка штете, односно да се забрани даље њено причињавање. По мом мишљењу у оба ова случајева поред истакнутог тужбеног захтева усмереног на испуњење уговорне обавезе, односно спречавања настанка будуће штете кроз налог продавцу да настави са испоруком електричне енергије, купцу стоји на располагању и могућност да тражи одређивање привремене мере којом би се одмах наложило продавцу да настави са испоруком електричне енергије. „Привремена мера као средство обезбеђења не може бити идентична тужбеном захтеву, али се од овог правила може одустати ако се тужбени захтев односи на спречавање насиља, губитак или тешко угрожавање права, односно настанак ненадокнадиве штете“¹⁹. У овим случајевима несумњиво се ради о тешком угрожавању права имајући у виду значај електричне енергије за модерног човека. Коначно, купцу на располагању стоји и обична тужба за накнаду штете из чл. 154 ЗОО. Према томе, очито је да тужбом за утврђење коју купац подноси у конкретном случају он не може остварити циљ који жели, тј. да спречи обуставу испоруке електричне енергије, а са друге стране има низ других правних путева да спречи продавца да од њега наплати већи износ од онога који има по закону. То дакле значи да за подношење овакве тужбе купац нема правни интерес.

Управо због тога што нема правног интереса па самим тим ни могућности за подношење оваквих тужби произилази да се оне у суштини свODE на наплату или ненаплату новчаног потраживања. Самим тим на ове спорове се морају применити правила предвиђена за спорове мале вредности – чл. 467 ЗПП-а.

VI – ПРЕДЛОГ ЗАКЉУЧКА

1. У споровима који проистичу из међусобног уговора о испоруци електричне енергије тужба за утврђење од стране туженог – купца према тужиоцу – продавцу, а која се односи на висину међусобног потраживања, право продавца да од купца наплати одређене износе и сл, није допуштена те се применом чл. 279 тач. 6 ЗПП иста се мора одбацити.

2. Тужбе из става 1 овог Закључка се односе на наплату новчаних потраживања па се на њих примењују правила о споровима мале вредности, уколико износ који је споран то омогућава.

¹⁹ Снежана Андрејевић судија Врховног суда Србије – Привремене мере и нови Закон о извршењу и обезбеђењу, Билтен Врховног Касационог суда, број 3/2001.

*Обрен Јездић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ДОЗВОЉЕНОСТ ДЕКЛАРАТИВНИХ ТУЖБИ У СПОРОВИМА ПОВОДОМ ИСПОРУКЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Начин испоруке и обуставе испоруке електричне енергије потрошачима од стране енергетског субјекта за пренос односно дистрибуцију електричне енергије (у даљем тексту ЕС), регулисан је Законом о енергетици („Службени гласник РС“, бр.84/2000) и Уредбом о условима испоруке електричне енергије („Службени гласник РС“, бр.107/05).

Најчешћи разлог због којег ЕС обуставља испоруку електричне енергије је **неплаћање износа** по испостављеном рачуну, које је у чл.63 поменутог Закона дефинисано као неизвршење уговорне обавезе, а у чл.27 ст.2 тач.10 Уредбе као неизвршење обавезе за испоручену електричну енергију у прописаном, односно уговореном року.

Поводом висине обавезе потрошача по испостављеном рачуну често настаје спор да ли је потраживање ЕС застарело. Купцу електричне енергије, односно потрошачу стоји на располагању **приговор** који према одредби чл. 29 ст. 1 Уредбе може уложити испоручиоцу **тек када му обустави** електричну енергију. Ставом 2. истог члана прописано је да је испоручилац дужан да о приговору одлучи у року од 3 дана. Ако га усвоји, што се ретко дешава, дужан је да потрошача прикључи најкасније за 3 дана по престанку разлога за обуставу.

Потрошач је неравноправна уговорна страна у односу ЕС, који за сада код нас има **доминантан положај**, јер нема могућност да мења унапред припремљене уговорне одредбе од стране испоручиоца електричне енергије (типски уговор по приступу). Код ЕС су и „струја и маказе“ како је сликовито навео колега Божидар Вујичић у свом реферату на исту тему.

У **судској пракси** бивших Општинских или Окружних судова такође је постојала дилема да ли потрошачи, поред тужби за сметање државине, за чинидбу и за накнаду штете које им стоје на располагању, када им је обустављена електрична енергија или када им се опоменом прети искључењем, могу да остваре и **превентивну правну заштиту** подношењем тзв. декларативних тужби којима траже да се утврди да ЕС нема право да наплати одређени новчани износ по испостављеном рачуну за одређени временски период због застарелости потраживања и да нема право да обустави испоруку електричне енергије.

Заступник сам мишљења, а које је преовладало и у судској пракси ранијих општинских и окружних судова да је оваква врста тужби у **принципу дозвољена** и да потрошач коме се перманентно прети искључењем струје због неплаћања

потраживања која су застарела, достављањем опомена у смислу чл.27 ст.5 Уредбе или усмено преко инкасаната ЕС, **има правни интерес** за њихово подношење, а поготову када му је струја искључења због неплаћања застареле обавезе.

ЕС је свестан чињенице да судским путем не може наплатити застарело потраживање (чл.387 ст.1 тач.1 ЗОО) због очекиваног истицања приговора застарелости потраживања, па зато тужбе и не подноси, већ као једини дистрибутер потрошача држи у „шах-мат“ позицији стављањем у изглед да ће га искључити са дистрибутивне мреже ако не плати цео износ по рачуну (и део који је застарео), а што користи **као правни основ**, према чл. 63 ст. 1 Закона и чл. 27 ст. 2 тач. 10 Уредбе, за обуставу испоруке електричне енергије. Поновно прикључење условљава плаћањем целокупног износа из рачуна или закључењем споразума са потрошачем о одложеном плаћању дугованог износа у ратама (и износа који је очигледно застарео).

Промена раније преовлађујуће судске праксе, која се предлаже у реферату судије Божидара Вујичића, према мојем схватању била би у супротности са општим одредбама садржаним у члановима 1, 2. и 3. ст. 1 ЗПП и са одредбом чл. 188 ЗПП и са материјално правним одредбама које ће касније бити наведене.

Конкретно била би у супротности са одредбом чл. 11 ЗОО који предвиђа да су стране у облигационим односима равноправне, чл.12. који се заснива на начелу савесности и поштења, чл. 14 који забрањује стварање и искоришћавање монополског положаја, начелу забране проузроковања штете садржаном у чл.16 наведеног Закона.

Одредба чл. 156 ЗОО, предвиђа да свако може захтевати од другог да уклони извор опасности од кога прети знатнија штета њему или неодређеном броју лица као и да се уздржи од делатности од које **произилази узнемиравање** или опасност од штете, ако се наставак узнемиравања или штете не може спречити одговарајућим мерама. Претпостављам да се сви слажемо да је **електрична енергија опште добро** и да представља незамислив услов живота и рада грађана односно потрошача. То би било у супротности и са одговарајућим одредбама предвиђеним у Закону о заштити потрошача („Службени гласник РС“, бр. 79/05). Предложено одбацивање таквих тужби, уз образложење да за њихово подношење не постоји правни интерес и да се истим суштински тражи утврђивање чињеница, а не постојање права и правног односа било би **противно и Уставу Републике Србије**.

Одредба **чл. 21 ст. 2** Устава, предвиђа да свако има право на једнаку законску заштиту без дискриминације, а у **чл. 32 ст. 1**, између осталог, предвиђено је да свако има право на заштиту својих права и обавеза, пред установљеним судом као и право на правично суђење и у разумном року. **Члан 36.** Устава јемчи једнаку правну заштиту пред судовима и другим државним органима. **Чланом 58. ст. 1** јемчи се мирно уживање имовине, имовинских права стечених на основу закона, а ст. 3 истог члана предвиђа да је одузимање и ограничење имовине ради наплате пореза и **других дажбина** или казни дозвољено само у складу са Законом. Због тога се од потрошача електричне енергије, када се основано позива на застарелост

потраживања, износ који је застарео не може наплатити мимо судског поступка, уз злоупотребу доминантног положаја.

Судови као самостални и независни органи судске власти дужни су да суде на основу Устава, Закона и других општих аката, када је то предвиђено законом, општеприхваћених правила међународног права и потврђених међународних уговора а како је прописано одредбом **чл. 142 ст. 2** Устава. Због тога се судске одлуке морају заснивати на Уставу, Закону, потврђеном међународном уговору и пропису донетом на основу закона а како предвиђа **чл. 145 ст. 2** Устава.

Промена судске праксе изражене кроз одлуке ранијих Општинских и Окружних судова вероватно би **резултирала подношењем уставних жалби** од стране грађана чије су тужбе наведене садржине одбачене као недозвољене, због непредузимања правне заштите услед повреде претходно цитираних права загарантованих Уставом а вероватно и подношењем представки Европском суду за заштиту људских права.

Осврнуо би се и на неке делове реферата **судије Божидара Вујичића**.

Сагласан сам са његовим мишљењем да су тужбе које садрже захтев за утврђење да је рачун ЕС неистинит, нетачан, фалсификован и слично недозвољене, јер се тражи **утврђење чињеница**. Међутим, не делим мишљење да су тужбе о којима је реч, чак и када се истима тражи да се према туженом ЕС утврди да нема право да наплати цео износ или део износа по конкретном рачуну и да нема право да искључи тужиоца са електроенергетске мреже у суштини своде на наплату или ненаплату новчаног потраживања и да се на ове спорове морају приметити правила предвиђена за спорове мале вредности чл.467 ЗПП.

Спор, по било којој тужби за утврђење, према мојем схватању, чак и када је означена вредност предмета спора испод 3.000 евра је **редовни спор**, као што су спорови за службеност, својину, наследна и друга права. Због тога се у оваквој врсти спорова апсолутно **не може поступати по процедури предвиђеној за спорове мале вредности**, јер би то било у супротности са одредбом чл.467 ЗПП, у коме је јасно одређено који се спорови сматрају споровима мале вредности.

У прилог мојег става о природи, односно врсти наведених тужби и њихове дозвољености и постојању правног интереса за њихово подношење од стране потрошача електричне енергије је и свеобухватни реферат судије ранијег Врховног суда Србије, **Јасминке Станојевић**, под насловом „Спорови из уговора о испоруци електричне енергије“ објављен у билтену судске праксе ВСС бр.3/2007, а који је делимично интерпретиран у реферату колеге Вујичића.

За потврду мојег правног става је и одлука Апелационог суда у Београду, ГЖ-11277/2010 од 20.04.2011. године.

Судска пракса, на коју се указује у реферату судије Вујичића, у прилог тезе о недозвољености поменутих тужби, не односи се на поступање судова поводом правилно сročених тужби за утврђење, већ на тужбе којима се **тражи утврђење**

чињеница, а што према одредби чл.188 ЗПП није дозвољено, па код таквих тужби није ни потребно утврђивати правни интерес.

Сматрам да за **предлог закључака** под VI изнет у реферату колеге Божицара Вујичића, не треба прихватити из разлога које сам претходно изнео и што су предлози под тачком 1. и 2. у колизији. Ако у споровима који проистичу из међусобног уговора о испоруци електричне енергије тужбе за утврђење, поднете од стране тужилаца као купаца према туженом као продавцу **нису допуштене** и да их применом одредбе чл.279 тач.6 ЗПП треба одбацити (због непостојања правног интереса или што се њима тражи утврђење чињеница), илузорно је сматрати да се такве тужбе односе на наплату новчаних потраживања и да се на њих примењују правила о споровима мале вредности, уколико износ који је споран то омогућава, а како је предложено у тачки II.

Наводим још један аргумент у прилог тврдње да су декларативне тужбе, о којима је претходно било речи, у принципу дозвољене и да их не треба одбацити. Станкама је у парничном поступку дозвољено да се од неоснованих стварноправних претензија других лица штите подношењем разних врста својинских и државинских тужби, тзв. негаторне тужбе због неоснованог узнемиравања власника, па **нема разлога да им се не дозволи** и заштита од различитих облигационо-правних потраживања и претензија других правних субјеката, подношењем негативне деклараторне тужбе која би **према правилно постављеном тужбеном захтеву требала да гласи**: Усваја се тужбени захтев тужиоца НН, па се утврђује према туженом ЕС... да нема право да од тужиоца наплати износ од по рачуну број..... од, за период од до због застарелости потраживања и да нема право да тужиоцу, као регистрованом потрошачу, обустави испоруку електричне енергије.

Уколико је потрошачу због застарелог дуговања обустављена испорука електричне енергије, другопостављени тужбени захтев који би био кондемнаторан (обавезујући) **требао би да гласи**: „Обавезује се тужени ЕС да објекат тужиоца најкасније у року од 24 часа, по пријему отправака пресуде, поново прикључи на напонску мрежу, под претњом извршења“.

Сматрам да тужиоци не би могли успешно да остваре правну заштиту предложеном кондемнаторном тужбом а да претходно не поставе тужбени захтев наведене деклараторне садржине. Ово са разлога што потрошач електричне енергије, када у вансудском поступку према ЕС истакне приговор застарелости потраживања о коме електродистрибуција неће да одлучи или неће да га прихвати и неће потрошача да утужи за застарели дуг, **нема друге могућности** да укаже на застарелост потраживања по наведеном рачуну, осим да поднесе декларативну тужбу садржине као што сам предложио.

Предлажем да грађанско одељење прихвати мишљење да је подношење декларативних тужби садржине и у ситуацијама, као што сам претходно навео **дозвољено**, да се по таквим тужбама, без обзира на означену вредност предмета спора, одлучује по редовној парничној процедури.

**ПРАВНО СХВАТАЊЕ
УСВОЈЕНО НА СЕДНИЦИ ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ,
ОД 07.11.2011. године**

Дозвољена је тужба за утврђење, којом тужилац као потрошач у спору против „Електродистрибуције“ тражи да се утврди да „Електродистрибуција“ **нема право да од тужиоца наплати одређени новчани износ по испостављеном рачуну за тачно одређени период због застарелости потраживања и да нема право да тужиоцу као регистрованом потрошачу обустави испоруку електричне енергије.**

Наведени спорови су редовни спорови, а не спорови мале вредности, без обзира на вредност предмета спора.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

ПРИГОВОР ПРЕСУЂЕНЕ СТВАРИ (чл.346 ст.2 ЗПП)

Ако у новој парници, у односу на раније правноснажно окончану парницу, постоји идентитет странака предмета тужбеног захтева и идентитет чињеничног стања, ради се о пресуђеној ствари (*res iudicata*), о чему је суд дужан да води рачуна по службеној дужности и да тужбу одбаци према одредби чл.279 тач.4 ЗПП.

Из образложења:

Одлучујући о више тужбених захтева тужила, првостепени суд је изреком пресуде под један, тужбу тужила којом су према туженој задрузи, С.А. и Граду тражиле да се утврди према овим туженима да су тужиле **носиоци станарског права** на становима ближе означеним у том делу изреке, **одбацио** због пресуђење ствари.

Увидом у правноснажну пресуду Општинског суда од 19.10.2005. године утврдио је да је одбијен тужбени захтев обе тужиле према свим туженима, да се утврди да су тужиле **носиоци права закупа** на неодређено време на истим становима.

С обзиром да су тужиле у новој – текућој парници тражиле да се према свим туженима, као и у раније окончаној парници, утврди да су тужиле **носиоци станарског права** на истим становима, правилно је утврдио првостепени суд да у обе парнице постоји идентитет странака, идентитет тужбеног захтева и идентитет чињеничног стања. Због тога су испуњена сва три услова која има у виду одредба чл. 346 ст. 2 ЗПП за успешно истицање приговора пресуђене ствари и за одбацивање тужбе у смислу одредбе чл. 279 тач. 4 ЗПП.

На правилност одлуке првостепеног суда није од утицаја жалбени навод тужила да је донетом правноснажном пресудом одбијен тужбени захтев тужила којим су тражиле да се утврди да су **носиоци права закупа** на неодређено време на истим становима, а да у новој парници не траже утврђење истог права, већ да су **носиоци станарског права** на истим становима.

Ово са разлога што је станарско право, на које се тужиле позивају, а које су евентуално имале у време важења Закона о стамбеним односима СРС („Службени гласник“, бр.29/73 са касним изменама) преименовано –

трансформисано у право трајног закупа ступањем на снагу Закона о становању („Службени гласник РС“, бр. 50/92 са каснијим изменама), јер је у чл. 30 сада важећег Закона изричито наведено да се од дана ступања на снагу овог Закона на стану не може стећи станарско право и да је у чл. 31 Закона прописано да ранији носиоци станарског права **настављају да користе стан као закупци** друштвеног стана на неодређено време, тако да се у суштини ради о истом праву.

Како је о **праву закупа** тужилца на спорним становима, на које су претендовале у време закључења оспореног уговора о купопродаји, одлучено правноснажном пресудом од 19.10.2005. године, нису могле покренути текућу парницу против истих тужених у којој сада траже да се утврди да су **носиоци станарског права** на истим становима, које садашњи закон не познаје, јер је трансформисано у право закупа друштвеног стана, које је у погледу права коришћења друштвених станова суштински исто као и право носилаца станарског права према ранијем важећем Закону о стамбеним односима СРС.

Са напред наведених разлога, неосновани су сви жалбени наводи тужилца којима се оспорава одлука првостепеног суда о одбачају тужбе, због правноснажно пресуђене ствари.

(пресуда Основног суда у Ужицу П-1345/10 од 11.02.2011. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу ГЖ-1374/11 од 14.06.2011. године.

*Сентенцу приредио: Обрен Јездић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА (чл. 296 ст. 2 ЗПП)

Првостепени суд је учинио битну повреду одредбе из чл. 296 ст. 2 ЗПП, када је у одсуству уредно позваних странака, које нису оправдале изостанак, одржао главну расправу и побијаном пресудом усвојио тужбени захтев, уместо да решењем утврди да се тужба сматра повученом.

Из образложења:

Када су обе странке које су уредно позване неоправдано изостале са рочишта за главну расправу, наступа законска претпоставка о повлачењу тужбе, како је прописано одредбом чл.296 ст.2 ЗПП.

У конкретном случају, доношењем пресуде којом је усвојен тужбени захтев, првостепени суд је поступио супротно одредби чл.2 ст.1 ЗПП, којом је прописано да странке имају право на закониту, једнаку и правичну заштиту својих права и дозволио тужбу располагање које је у супротности са одредбом чл.3 ст.3 ЗПП. На тај начин, првостепени суд је учинио битну повреду поступка из чл.361 ст.2 тач.5

ЗПП, коју је Апелациони суд отклонио и констатовао повлачење тужбе са даном одржавања главне расправе пред првостепени судом.

(пресуда Основног суда у Краљеву – Судска јединица Рашка П.бр.5353/10 и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Гж.бр.1235/11 од 17.10.2011. године)

*Сентенцу приредила: Весна Цветковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

ПРАВНА ЗАШТИТА ГАРАНТОВНИХ ОСНОВНИХ ЉУДСКИХ ПРАВА ПРЕД ОРГАНИМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

(чл.172 ЗОО)

О повреди људских права и слобода зајемчених Европском конвенцијом о људским правима и Уставом РС, какво је и право на суђење у разумном року, не одлучује суд, већ Уставни суд као посебан државни орган у поступку прописаном чланом 82-92 Закона о уставном суду.

Одлука Уставног суда којом се утврђује повреда основних људских права је основ, вид сатисфакције и предуслов за покретање поступка за накнаду штете у поступку пред судом.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крушевцу ЗП.бр.706/10 од 18.05.2011. године изреком под I, одбијен је тужбени захтев тужиоца Ж. М. којим је тражио да суд утврди постојање повреде права личности која му гарантује Устав Србије и ЕК/П 11, а коју је узроковао Општински суд у Крушевцу пропуштањем и неразумним одуговлачењем у спровођењу извршног поступка у предмету И.бр.622/95, као неоснован.

Изреком под II, одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражио да суд утврди према њему постојање штете и право на потпуну накнаду узроковане штете коју је скривио Општински суд у Крушевцу, као орган тужене, а због пропуштања и неразумног одуговлачења извршног поступка И.бр. 622/95, као неоснован.

Изреком под III, одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражио да суд обавезе тужену Републику Србију да му плаћа новчане пенале у износу од 100 евра дневно за сваки дан повреде права, а почев од пресуђења, па све док повреда траје, као неоснован.

Апелациони суд у Крагујевцу пресудом Гж.бр.94/11 од 31.03.2011. године је укинуо првостепену пресуду под I и II изреке и тужбу у овом делу одбацио применом одредби чл.361 ст.2 тач.2 ЗПП у вези са чл. 376 ст. 2 и чл. 16 ЗПП, јер је првостепени суд, не препознајући положај Уставног суда у систему власти одлучио о захтеву који не спада у судску надлежност. Како је тужбеним захтевом садржаним под тачком I, II и III тужбеног захтева тражено утврђење повреде основних људских права гарантованих Европском конвенцијом о људским правима и Уставом Србије због суђења у неразумном року, а са тим у вези и утврђење постојања штете и права на потпуну накнаду штете коју је, према наводима тужбе, скривио Општински суд у Крушевцу због неразумног одуговлачења извршног поступка И.бр.622/95, мирног уживања својине, дискриминације тужиоца у извршном поступку као страног држављанина и недостатка делотворног правног средства против оваквог поступања суда и налагање туженој да прекине повреду права личности тужиоца, ова права се сходно чл. 17, 18, 21, 32, 36. и 58. у вези са чл.166 и чл.170 Устава Републике Србије штите пред Уставним судом Републике Србије, као посебним државним органом у поступку прописаним чл.82-92 Закона о уставном суду („Службени гласник РС“, бр.109/2007), који поступак, како произилази из списка предмета већ тече по Уставној жалби тужиоца, али још није завршен.

Како Уставни суд као надлежни орган није одлучио о повреди ових права тужиоца, није доспео тужбени захтев тужиоца за накнаду штете према Републици Србији, због чега је првостепена одлука потврђена у изреци под III, а како тужилац није доказао да су испуњени услови из чл.302 у вези са чл.291. Закона о извршном поступку, за одређивање привремене мере ради обезбеђења неновчаног потраживања према Републици Србији, одбијен је захтев тужиоца и у овом делу.

Кроз наведену одлуку Апелациони суд у Крагујевцу је заузео став о правном путу који следом наведених одредби Устава и Закона о Уставном суду претходи подношењу тужбе суду за накнаду штете због повреде гарантованих основних људских права и слобода.

(пресуда Основног суда у Крушевцу II бр. 706/10 од 18.05.2001. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж.94/11 од 31.03.2011. године)

*Сентенцу приредила: Надежда Видић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕЗАКОНИТ И НЕПРАВИЛАН РАД ДРЖАВНОГ ОРГАНА (чл. 172 ст. 1 ЗОО)

Постојање одговорности правног лица није условљено намером или грубом непажњом, јер је постојање намере или грубе непажње правно релевантно само у регресној парници.

Из образложења:

Према утврђеном чињеном стању тужилац тражи накнаду штете због некоришћења стана и то у виду закупнине од 01.07.2000. године до 31.10.2005. године, а због недоношења одлуке о расподели стана солидарности због које је лишен од државине стана. Првостепени суд налази да тужилац од доношења коначне одлуке о расподели стана има право на накнаду стварно претрпљене доказане штете коју је трпео због немогућности коришћења стана. Међутим, тужбени захтев тужиоца је неоснован, будући да је тужени обезбеђивао тужиоцу месечну саобраћајну карту тако да тужилац није трпео материјалну штету за трошкове превоза у овом временском периоду.

Другостепени суд налази да је првостепени суд на потпуно и правилно утврђеном чињеничном стању правилно применио материјално право. Чињеница је да по чл.172 ст.1 ЗОО, правно лице одговара за штету коју је његов орган проузроковао трећем лицу у вршењу или у вези са вршењем своје функције. Да би странка имала право на накнаду штете потребно је да је штета настала као последица противправности односно незаконитог или неправилног рада што проистиче из чл.25 Устава РС, по коме свако има право на накнаду материјалне и нематеријалне штете коју му незаконитим или неправилним радом проузроковало службено лице. Произилази да би оштећени остварио право на накнаду штете од правног лица по правилима одговорности за другог оштећени треба да докаже поред општих услова за грађанско правну одговорност (узрочна веза и штета) да је штету причинио орган правног лица незаконитим радом у вршењу својих функција, односно неправилним радом. Постојање одговорности правног лица није условљен намером или грубом непажњом јер је постојање намере или грубе непажње правно релевантно само у регресној парници. Одговорност правног лица условљена је непримењивањем или погрешним примењивањем одређених прописа. С обзиром да у конкретном случају нема незаконитог и неправилног рада службеног лица туженог услед одлучивања о додели спорног стана, односно расподеле спорног стана, те су неосновани наводи тужиоца да истом припада накнада како материјалне, тако нематеријалне штете по овом основу. При том, треба имати у виду да је одлука о додели стана на коришћења једном укидана и враћена на поновни поступак што не подразумева аутоматски постојање неправилног рада органа туженог. Наиме, стамбена комисија је поступала као надлежни орган у прописној процедури у којој је тужилац користио прописана правна средства и остварио своје право. Овим начином неправилност и незаконитост одлуке стамбене комисије је испитивана и стављена у поступку по правним лековима. Произилази да погрешно правно становиште чланова стамбене комисије настала као резултат тумачења прописа сама себи не значи неправилан рад органа тужене.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж.бр.3338/10 од 1. 12. 2010. године и пресуда Основног суда у Пожеги 6П-94/10 од 28. 04. 2010. године)

*Сентенцу приредила: Смиљана Ристић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕМАТЕРИЈАЛНА ШТЕТА (чл. 200 и чл. 204 ЗОО)

Потраживање накнаде нематеријалне штете гаси се смрћу оштећеног тако да не може прећи на његове наследнике ако није признато правоснажном пресудом донетом пре смрти оштећеног или писменим споразумом.

Из образложења:

Пресудом првостепеног суда усвојен је тужбени захтев тужиоца В.Ж. и обавезан је тужени В.К. да тужиоцу исплати нематеријалну штету и то: на име душевних болова због умањења животне активности, на име претрпљених физичких болова и на име претрпљеног страха номиналне износе ближе наведене у том делу изреке, са законском затезном каматом, од дана пресуђења па до исплате.

Тужени је против ове пресуде изјавио жалбу. Првостепени суд је на основу извода из матичне књиге умрлих, утврдио да је тужилац умро 01.03.2010. године, после доношења првостепене пресуде, а пре него што су списи достављени жалбеном суду.

Апелациони суд је, одлучујући о жалби туженог, на основу чл. 380 тач. 4 ЗПП првостепену пресуду преиначио, тако што је одбио као неоснован тужбени захтев тужиоца сада пок. В.Ж. да му тужени исплати нематеријалну штету по основима и у износима досуђеним првостепеном пресудом, а са следећих разлога:

Правилним тумачењем одредбе чл.200 ст.1 ЗОО произилази да оштећеном, за повређена лична добра којима се проузрокују: физички болови, душевни болови због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица и због претрпљеног страха, припада одговарајућа новчана накнада нематеријалне штете, као посебан вид материјалне сатисфакције за физичке и душевне патње које оштећени трпи као последицу штетне радње. Ови видови нематеријалне штете везани су за личност оштећеног (*Intuitu personae*). Због тога се право на накнаду за означене видове нематеријалне штете **гаси након смрти оштећеног**, односно тужиоца, а што произилази и на основу анагалогног тумачења одредбе чл.204 ЗОО према којој потраживање накнаде нематеријалне штете прелази на наследнике само ако је признато правоснажном одлуком или писменим споразумом. Због тога, под истим условима, то потраживање може бити предмет уступања, пребијања или принудног извршења.

Новчана накнада нематеријалне штете има за циљ да оствари сатисфакцију за оштећеног лично, тако да му се иста може досудити **само ако је жив у моменту правоснажног окончања парничног поступка**, а на шта упућује и одредба чл.200 ст.2 ЗОО, којом је између осталог прописано да суд приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете између осталог мора водити рачуна и о њеној висини, значају повређеног добра, старости оштећеног, циљу коме служи та

накнада и да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Код утврђене и неспорне чињенице да је **тужилац умро**, после доношења првостепене пресуде, а пре одлучивања о поднетој жалби, односно пре правноснажности пресуде, по оцени Апелационог суда нема право на новчану накнаду за означене видове нематеријалне штете и поред чињенице да му је иста досуђена првостепеном пресудом и да је по предлогу наследника сада пок. тужиоца првостепени суд прекинути поступак наставио, тако што је списе доставио другостепеном суду, ради одлучивања о жалби туженог.

Пазећи по службеној дужности на правилну примену материјалног права, а у смислу одредбе чл.372 ст.2 ЗПП, а поводом утврђене чињенице да је тужилац умро, после доношења првостепене пресуде, Апелациони суд је, имајући у виду напред наведене материјалноправне одредбе, сходно чл.380 тач.4 ЗПП, одлучио као у изреци.

(пресуда Основног суда у Јагодини П-478/09 од 07.10.2009. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу ГЖ-1109/11 од 27.05.2011. године)

*Сентенцу приредио: Обрен Јездић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

КОНВЕРЗИЈА (чл. 395 и чл. 195 ЗОО)

Ако нема договора странака о конверзији девизног потраживања при испуњењу обавеза, потраживање ће бити исплаћено у динарској противвредности стране валуте.

Из образложења:

У првостепеном поступку је утврђено да је тужилац задобио тешке телесне повреде у саобраћајној незгоди која је настала искључиво кривицом возача возила које је било осигурано код туженика. У време повређивања тужилац је био запослен у Италији, те је остваривао зараду у иностраној валути – еврима. Тужилац потражује накнаду штете због изгубљене зараде након повређивања и то у динарима – домаћој валути, а не у иностраној валути - еврима коју је остваривао. Првостепени суд налази да је тужбени захтев тужиоца основан, те након што је изведеним доказима утврдио висину изгубљене зараде тужиоца, обавезао је туженика да исту плати тужиоцу, сходно чл.195 ст.1 у вези чл.277 Закона о облигационим односима.

Другостепени суд налази да је првостепени суд потпуно и правилно утврдио чињенично стање, али је погрешно применио материјално право услед чега је одлука преиначена. Наиме, сходно чл.195 ЗОО, одговорно лице је дужно да накнади штету лицу коме је због телесне повреде или нарушења здравља радна

способност потпуно или делимично смањена, ако повређени због тога трпи штету у виду изгубљене или смањене зараде. Значи, основ за остварења права на накнаду овог облика материјалне штете постоји само ако се утврди да повређени услед претрпљених повреда и нарушења здравља не може да остварује зараду коју је остваривао до повређивања, односно зараду коју би остварио да је здрав и да му није смањена радна способност, а не с обзиром на утврђени степен смањене радне способности. У конкретном случају, првостепени суд је утврдио да тужилац због задобијених повреда остварује мању зараду. Тужилац је остваривао зараду у иностраној валути, те другостепени суд налази да му припада накнада штете у еврима, а не у динарима. Одредбом чл.395 ЗОО је прописано да уколико новчана обавеза гласи на плаћање у иностраној валути или злату њено испуњење се може захтевати у домаћем новцу према курсу који важи у тренутку испуњења обавезе. У конкретном случају обавеза туженика је да исплати тужиоцу накнаду зараде у иностраној валути, будући да је зараду остваривао у Италији, те му припада накнада у еврима у динарској противвредности. При том треба имати у виду да нема договора странака о конверзији девизног потраживања при испуњењу обавезе. Тужиоцу припада накнада због изгубљене зараде услед делимичне неспособности за рад од њеног настанка до доношења судске одлуке. Ово са разлога што штета која је већ наступила у периоду од њеног настанка па до доношења судске одлуке нема карактер ренте, већ накнаде преостале штете због изгубљене зараде услед делимичне неспособности за рад.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, ГЖ-1113/11 од 23.06.2011. године и пресуда Општинског суда у Чачку, П-1980/05 од 25.11.2009. године)

*Сентенцу приредила: Смиљана Ристић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

УГОВОР О УСТУПАЊУ ПОТРАЖИВАЊА - ЦЕСИЈИ (чл. 438 ст.1 ЗОО)

Пропуштање повериоца да обавести дужника о закључењу уговора о уступању потраживања, не утиче на правну ваљаност тог уговора већ има за последицу да уколико дужник испуни своју обавезу према уступнику, то ће бити пуноважно и довешће до престанка његове обавезе.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда, тужена је као наручилац, са СЗГ „Г...“ чији је власник Р.Г., као извођачем, закључила Уговор о грађењу у писаној форми, дана 06.05.2003.године. Р.Г. је по завршетку радова одјавио СЗГ и основао предузеће, коме је Уговором о уступању – цесији уступио потраживање које има према туженој по основу наведеног Уговора о градњи.

Тужилац као пријемник потраживања, тужбом тражи од тужене исплату доспелог, а неисплаћеног дуга.

Првостепени суд је утврдио да је извођач радова своју уговорну обавезу према туженој као наручиоцу, испунио, а да тужена своју уговорну обавезу плаћања уговорене накнаде за изведене радове коју је била у обавези да исплати извођачу до 01.01.2005.године, није у целости испунила, већ је остао дуг у износу од 2.217,34 еура, који није измирила у уговореном року.

На основу утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је делимично усвојио тужбени захтев тужиоца и тужену обавезао да тужиоцу исплати утврђени износ дуга, са домицилном каматом од дана доспелости до исплате, све у динарској противвредности.

Одлучујући о жалби тужене, Апелациони суд је нашао да су неосновани жалбени наводи да Уговор о уступању потраживања - цесији закључен између извођача радова, као уступиоца потраживања и тужиоца, као пријемника потраживања, не производи правно дејство због тога што тужена, као дужник, није обавештена о уступљеном потраживању.

Уговор о уступању потраживања закључује се између повериоца и трећег лица, под условима прописаним у чл.436 ЗОО.

Сходно чл.438. ст.1 ЗОО, за пренос потраживања није потребан престанак дужника али је уступилац дужан обавестити дужника о извршеном уступању.

Међутим, пропуштање повериоца да изврши обавештавање дужника о закључењу уговора о уступању потраживања трећем лицу, не утиче на правну ваљаност уговора о уступању већ има за последицу да уколико савестан дужник који није знао за извршено уступање, испуни своју обавезу према уступиоцу, то ће бити пуноважно и довешће до престанка његове обавезе. Положај дужника услед те промене се у суштини не мења у погледу обавезе која га терети, обзиром да према чл.436 ЗОО, предмет уступања не могу бити потраживања везана за личност. Једина промена за њега огледа се у томе што уместо уступиоца, после уступања дугује пријемнику, а он према пријемнику има право да истакне све приговоре које је могао истицати према уступиоцу.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу ГЖ-4122/10 од 19. априла 2011.године и пресуда Основног суда у Пожеги 3 П-177/2010 од 11.10.2010.године)

*Аутор сентенце: Јасмина Симовић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ ПОВРЕДЕ ПРАВА
НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ
(чл.90 Закона о Уставном суду у вези чл.172 ст.1 ЗОО)**

По захтеву за накнаду штете због повреде права на суђење у разумном року, а након што је Уставни суд својом одлуком утврдио да је повређено право и признао подносиоцу уставне жалбе право на накнаду штете, те након што пред

надлежном комисијом није постигнут споразум о накнади штете, у парници је по захтеву за накнаду штете пасивно легитимисана држава Србија, а не противна странка у текућој парници.

Из образложења:

Тужила је против тужених водила парницу ради накнаде материјалне и нематеријалне штете проистекле из телесне повреде коју је тужила задобила у саобраћајној незгоди. Пошто је парница дуго тражила, тужила се уставном жалбом обратила Уставном суду који је својом одлуком утврдио да је повређено право тужиле на суђење у разумном року, те је тужили признао право на накнаду штете. Након те одлуке тужила је у текућој парници преиначила тужбу, на тај начин што је према туженицима истакла нов тужбени захтев за накнаду штете због дискриминаторског поступка према њој и повреде права на суђење у разумном року, а првостепени суд је такав тужбени захтев одбио као неоснован сматрајући да тужила није пружила доказе да је према њој извршена било каква дискриминација.

Одлучујући по жалби Апелациони суд је нашао да новопостављени тужбени захтев тужиле према туженим јесте неоснован али не из разлога које је навео првостепени суд већ због тога што у односу на тако постављен тужбени захтев туженици у текућој парници нису пасивно легитимисани. Ово због тога, што одлука Уставног суда којом је утврђено да је повређено право на суђење у разумном року и којом је признато право на накнаду штете успоставља однос између тужиле и државе Србије чији је орган у конкретном случају одлучивао и поступао на начин како је то утврдио првостепени суд и тиме повредио тужилино право, а туженици у текућој парници у односу на то не могу бити пасивно легитимисани.

(пресуда Вишег суда у Крагујевцу П.бр.5/11 од 25.03.2011. године и допунска пресуда истог суда П.бр.5/11 од 29.07.2011. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу ГЖ.бр.2361/11 од 26.09.2011. године)

*Сентенцу приредио: Божидар Вујичић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

СТВАРНО-ПРАВНИ ОДНОСИ

Фактичка експропријација (чл. 42 ст. 2 Закона о експропријацији и чл. 38 Закона о планирању и изградњи)

Када је за одређену непокретност донет план регулације грађевинске линије и нивелације сходно чл. 38 Закона о планирању и изградњи, када је иста непокретност планирана као улица, када је улица и формирана то тужилац има право на накнаду за фактички изузето земљиште.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужилац је корисник кп.бр.3568/22 КО Н.П. која се налази у месту које је предвиђено и намењено за становање - породични објекти и иста парцела је намењена као прилазни пут за суседне парцеле. Према чл.36 Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 47/03) који се има применити, у конкретном случају Генералним планом одређује се дугорочна пројекција развоја и просторног уређења насеља, а исти се односи на Град Београд, с тим што се може донети за градска и остала насеља. Генералним планом се уређују и утврђују нарочито грађевински реони, намене површине које су претежно планиране у грађевинском реону, градски коридори и капацитети за саобраћајну, енергетску, водопривредну, комуналну и другу инфраструктуру и зоне или целине за које ће се ради урбанистички планови и зоне или целине за које Генерални план садржи иста правила града. Према изводу из урбанистичког плана за град Н.П. од 24.03.2008. године, произилази да за кп.бр.3568 КО Н.П. која се налази у оквиру Генералног плана града Н.П. до 2010. године донета су иста правила о уређењу и правилима грађења исте парцеле. Према изводу из урбанистичког плана за кп.бр.3568 КО Н.П. донет је план регулације, те по истом плану формирана је кп.бр.3568/22 која је намењена као Улица Пештерска. Према чл.38 истог закона, план генералне регулације односи се на насеља за која се не доноси Генерални план, као и за мања насеља и села за које се не доноси план општег уређења. Планом генералне регулације за цело насеље одређује се дугорочна пројекција развоја и просторног уређења насеља као и правила регулације уређења и грађења. План из става 1. овог члана, може да се донесе за део насеља, а које је тако одређено Генералним планом. План генералне регулације ближе разрађује и то поделу грађевинских реона, на јавно грађевинско земљиште и остало грађевинско земљиште, трасе коридора и капацитете за саобраћајну, енергетску, водопривредну, комуналну и другу инфраструктуру, висинске коте, раскрсница улица (нивелациони план), намене површина које су претежно планиране у грађевинском реону, поделу на зоне или линије са истим правилима грађевине и локације за јавне објекте. За кп.бр.3568 КО Н.П. донет је план регулације грађевинске линије и нивелације сходно наведеној законској одредби, па је кп.бр.3568/22 КО Н.П. планирана као улица и формирана је Улица Пештерска, те тужилац има право на накнаду за фактички изузето земљиште, сходно чл. 42

Закона о експропријацији. Наиме, спорна парцела спада у регулационе линије улица, те је тужени у обавези да накнади штету тужиоцу.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1867/11 од 23.09.2011. године и пресуда Вишег суда у Новом Пазару П.бр. 66/10 од 11.04.2011. године)

*Сентенцу приредила: Смиљана Ристић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ТУЖБА ЗА УТВРЂЕЊЕ ПРАВА КОРИШЋЕЊА (чл. 22 ст. 2 Закона о уређењу судова)

О праву коришћења грађевинског земљишта, које је мањег обима од најсроднијег права својине стварно надлежан је да одлучује Основни суд у првом степену, јер је у питању грађанскоправни спор, у смислу одредбе чл. 22 ст. 2 Закона о уређењу судова („Службени гласник РС“, бр. 116/08).

Из образложења:

Ставом првим изреке првостепене пресуде у спору између тужиоца М.Ј. и тужене општине утврђено је да је тужилац по основу изградње сопственим радом и средствима власник породичне стамбене зграде изграђене без одобрења за изградњу.

Изреком у ставу другом, првостепени суд се огласио **апсолутно ненадлежним**, за део тужбеног захтева којим је тужилац тражио да се утврди према туженој, да је тужилац **корисник парцеле** која је уписана у поседовни лист на име тужене, а на којој се налази кућа.

Против наведене пресуде садржане у ставу другом жалбу је изјавио само тужилац, због учињене битне повреде поступка.

Према постављеном тужбеном захтеву произилази да тужилац поред права својине на породичној стамбеној згради, које је утврђено и које се жалбом не оспорава, тражи и **право коришћења** на парцели на којој је тужена општина уписана као корисник.

Одредбом чл.22 ст.2 Закона о уређењу судова („Службени гласник РС“, бр. 116/08) изричито је прописано да основни суд у првом степену суди у грађанскоправним споровима, ако за поједине од њих није надлежан други суд.

Првостепени суд се, према разлозима из побијане пресуде, **огласио апсолутно ненадлежним** сматрајући да се право коришћења градског грађевинског земљишта утврђује у управном поступку као и конверзија права коришћења у право својине, не позивајући се ни на једну законску одредбу. Дало би се закључити да је имао у виду одредбу чл. 70 Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09) који је важио у моменту подношења тужбе, а

којим је прописано да је земљиште за редовну употребу, земљиште испод објекта и земљиште око објекта у површини која је одређена као минимална за формирање нових парцела за ту зону, по важећем планском документу за тај објекат. Ставом другим наведеног члана прописано је да по захтеву власника објекта, орган локалне самоуправе надлежан за имовинско-правне послове, доноси решење о утврђивању земљишта за редовну употребу објекта и формирању грађевинске парцеле између осталог када се ради о објекту за који је поднет захтев за легализацију и за који је надлежни орган утврдио да постоји могућност легализације, односно донето решење о легализацији у складу са раније важећим Законом. У ставу четвртном наведеног члана наведено је да се уз захтев, за доношење решења о утврђивању земљишта за редовну употребу постојећег објекта и формирању грађевинске парцеле, доставља доказ о праву својине на објекту, односно доказ да је по поднетом захтеву за легализацију надлежни орган утврдио могућност легализације, односно решење о легализацији и копију плана парцеле.

Имајући у виду да тужилац, према постављеном тужбеном захтеву, **не тражи да му се додели земљиште** за редовну употребу бесправно изграђеног објекта, испод самог објекта и земљишта око објекта у површини која је одређена као минимална за формирање нове парцеле, без обзира што је покренуо и поступак легализације, већ тражи да се према туженој као уписаном кориснику означене парцеле, утврди да је **корисник исте тужилац**, произилази да је у питању грађанско правни спор о коме је надлежан да одлучује првостепени суд, а не орган локалне самоуправе надлежан за имовинско-правне послове (орган тужене). Због тога није имало основа да се првостепени суд огласи апсолутно ненадлежним да одлучује и о овом делу тужбеног захтева и да тужбу одбаци сходно одредби чл. 16 ст. 1 и ст. 2 ЗПП.

(пресуда Основног суда у Новом Пазару П-1803/10 од 28.12.2010. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу ГЖ-845/11 од 31.05.2011. године)

*Сентенцу приредио: Обрен Јездић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ТУЖБА ЗБОГ УЗНЕМИРАВАЊА
(Actio negatoria)
(чл.42 ЗОСПО)

Власник не може остварити заштиту права својине тужбом због узнемиравања ако радња коју је тужени предузео нема значење неоснованог узнемиравања права власништва, у смислу чл. 42 ЗОСПО.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда, тужилац је као поклонопримац, са својим оцем као поклонодавцем, закључио Уговор о поклону 03.07.2009. године, по коме је стекао и уписао у СКН, право својине на непокретностима које су биле предмет Уговора о поклону. Тужени је поднео тужбу

суду против овде тужиоца 03.08.2010.године, ради побијања дужникових правних радњи, тражећи да се утврди да наведени Уговор о поклону, у односу на њега као повериоца, не производи правно дејство у делу који је потребан за намирење потраживања које он има као поверилац, према тужиочевом оцу као дужнику, по правноснажним судским одлукама, чије извршење је покренуо пред судом, што је овде тужилац дужан да призна.

Тужилац тужбом тражи заштиту права својине од узнемиравања, на основу чл.42 ЗОСПО, сматрајући да га преко наведеног судског поступка, тужени узнемирава као власника непокретности које је стекао Уговором о поклону, јер у том поступку тражи од тужиоца да призна да Уговор о поклону у односу на овде туженог не производи правно дејство. Тужбеним захтевом тужилац тражи да се обавезе тужени да престане да га узнемирава у коришћењу непокретности које су биле предмет Уговора о поклону, тако што неће захтевати од тужиоца да призна престанак правног дејства Уговора о поклону по коме је стекао право својине на тим непокретностима.

Код овако утврђеног чињеничног стања, правилно је првостепени суд применио материјално право када је тужбени захтев тужиоца одбио као неоснован, јер у конкретном случају нису испуњени услови из чл.42 ЗОСПО, да се тужиоцу пружи правна заштита од узнемиравања својине на начин како тужбом тражи.

Чланом 42. став 1. ЗОСПО, прописано је да ако треће лице неосновано узнемири власника или претпостављеног власника на други начин, а не одузимањем ствари, власник, односно претпостављени власник, може тужбом захтевати да то узнемиравање престане.

За примену наведеног члана потребно је да је узнемиравање неосновано. Подношење тужбе од стране туженог против овде тужиоца, ради побијања дужникових правних радњи, по закону је дозвољено, јер је тужени као поверилац, био овлашћен на подношење такве тужбе, на основу чл.280 и чл.283 ЗОО, ради заштите својих права. Стога ова радња нема значење неоснованог узнемиравања права власништва у смислу чл.42. ЗОСПО, па власник не може остварити заштиту права својине тужбом због узнемиравања.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу ГЖ-1630/11 од 20.09 2011.године и пресуда Основног суда у Ужицу 7 П.2410/10 од 26.04.2011.године).

*Сентенцу приредила: Јасмина Симовић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРАВО СЛУЖБЕНОСТИ (чл. 49 ЗОСПО)

Право стварне службености предпоставља постојање две непокретности, повласног и послужног добра тако да се не може стећи на истој неподељеној парцели која је сувласништво тужиоца и туженог.

Из образложења:

Изреком побијане првостепене пресуде, усвојен је тужбени захтев тужилаца и утврђено да имају право службености пролаза колског и пешачког у корист својег дела кп.бр.5816/4 преко дела кп.бр.5816/4 који користе тужени.

Усвајајући тужбени захтев тужилаца суд се позвао на одредбе чл. 49 и чл.52 ЗОСПО, које се односе на појам стварне службености и правне основе стицања исте.

Основано се у жалби туженог указује да у првостепеном поступку није разјашњено да ли се ради о сувласничкој непокретности странака или су у питању две посебне парцеле, јер суд није прибавио од Службе за катастар непокретности власнички лист, не старији од шест месеци у односу на моменат пресуђења, ради утврђивања чињенице да ли је у питању једна или две парцеле и која лица су уписана као њихови власници, односно сувласници.

Правилним тумачењем одредбе чл.49 ст.1 ЗОСПО, произилази да је стварна службеност право власника једне непокретности - повласног добра, да за потребе те непокретности врши одређене радње на непокретности другог власника – послужног добра или да захтева од власника послужног добра да се уздржава од вршења одређених радњи које би иначе имао право вршити на својој непокретности. То подразумева постојање **два добра**, различитих парцела, које су у власништву странака. Због тога се, у спору за утврђивање права службености по било којем правном основу који има у виду одредба чл. 52 ЗОСПО, морају прибавити одговарајући писмени докази о томе ко је власник повласног и послужног добра ради правилне оцене активне и пасивне легитимације странака у конкретној парници.

Службеност се не може стећи на истој неподељеној непокретности, чак и уколико су сукорисници исте усменим споразумом одредили које делове заједничке непокретности ће држати, односно користити.

На заједничкој непокретности, до њене пуноважне деобе, странке једино могу уредити начин коришћења у ванпарничном поступку, ако о томе између њих не постоји сагласност, али не и стећи право било које стварне службености по било којем правном основу.

Због тога што првостепени суд није утврдио све напред наведене релевантне чињенице, побијана пресуда морала је бити укинута.

(пресуда Основног суда у Крушевцу П-295/10 од 10.03.2011. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу ГЖ-2249/11 од 04.10.2011. године)

*Сентенцу приредио: Обрен Јездић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОРОДИЧНО ПРАВО

САМОСТАЛНО ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА (чл. 77 ст. 1 Породичног закона)

Један родитељ сам врши родитељско право када је други родитељ умро. Због тога су трећа лица, код којих се деца затекну у моменту смрти другог родитеља, дужна да децу предају родитељу који сада сам врши родитељско право.

Из образложења:

Тужила је снаха туженим по умрлом сину – њеном супругу. За живота супруга тужила је заједно са њим и двоје малолетне деце живела у породичној заједници са свекром, свекрвом и девером а и после смрти супруга је наставила да живи у тој заједници. Временом су се пореметили односи између тужиле са једне стране и свекра, свекрве и девера са друге стране, због чега је тужила одлучила да напусти заједницу. Међутим, при напуштању заједнице тужени јој нису дозволили да са собом поведе малолетну децу тврдећи да она угрожава телесни интегритет деце, њихово здравље и живот. Стога је тужила тужбом тражила да се према туженима утврди да она самостално врши родитељско право, те да су тужени дужни да јој њену малолетну децу предају, а првостепени суд је такав тужбени захтев усвојио.

Решавајући по жалби тужених, Апелациони суд је жалбу одбио као неосновану, сматрајући да у конкретном случају основаност тужбеног захтева практично произилази из самог закона. Наиме, одредбом чл.77 ст.1 Породичног закона је предвиђено да један родитељ сам врши родитељско право када је други родитељ умро. Садржина родитељског права, а сходно одредбама чл.68–74 Породичног закона, подразумева чување, подизање, васпитање, образовање, заступање, издржавање и управљање и располагање имовином детета. По чл.60 ст.1 дете има право да живи са родитељима и да се родитељи о њему старају, а у истом члану је предвиђено да право детета да живи са родитељима може бити ограничено само судском одлуком када је то у најбољем интересу детета. Имајући у виду ове законске одредбе и чињенично стање које је несумњиво утврђено у првостепеном поступку произилази да је тужила несумњиво родитељ који самостално врши родитељско право у конкретном случају, те да она због тога има право и да врши све оно што чини садржину родитељског права укључујући и да буде заједно са малолетном децом како би мога извршавати то што садржину родитељског права чини. Са друге стране по чл.60 Породичног закона, дете има право да живи са родитељем и право да се родитељи о њему старају пре свих других, а то право може бити ограничено само судском одлуком у случају када постоје разлози да се

родитеље потпуно или делимично лиши родитељског права или у случају насиља у породици. Ништа у конкретном случају од овога није присутно, па самим тим произилази и да је првостепена пресуда на закону заснована.

(пресуда Основног суда у Крушевцу, Судска јединица Трстеник IV6П2. бр. 275/11 од 22.07.2011. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу ГЖ2. бр. 378/11 од 21.10.2011. године)

*Сентенцу приредио: Божидар Вујичић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ИЗДРЖАВАЊЕ ОД СРОДНИКА

Чињеница незапослености родитеља и одсуства редовних прихода, није сама по себи довољна за обавезивање сродника да доприносе издржавању.

Из образложења:

Из утврђеног чињеничног стања првостепеног суда произилази да су малолетни тужиоци редовни ученици и то мал. С.Ш. четвртог разреда средње, а мал. П.Ш. осмог разреда основне школе, да живе са мајком која је запослена и има зараду 28.000,00 динара. Отац малолетних тужилаца обавезан је на допринос у њиховом издржавању пресудом из 2001. године са по 15% од гарантоване зараде у Републици Србији, по којој пресуди не плаћа издржавање, а у поступку принудног извршења његове обавезе, констатована је немаштина. Здрав је и радно способан, а живи са туженом која му је мајка и она га практично издржава. Тужена је пензионер са пензијом од 18.000,00 динара месечно, а остварује приход и од издавања у закуп стана, чији је сувласник, у износу од 15.000,00 динара. Стара је и болесна и има издатке за лечење. Потребе за издржавањем млађег тужиоца износе 15.000,00 динара, а старијег 18.000,00 динара месечно, које је до сада у целости подмиривала мајка са којом малолетни тужиоци живе.

Код овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд налази да су испуњени услови да се тужена, применом одредбе чл. 154 ст. 2 Породичног закона, обавезе да доприноси њиховом издржавању са по 3.000,00 динара месечно по детету или укупно 6.000,00 динара за оба тужиоца, како је одлучио у ставу 1. изреке првостепене пресуде.

Апелациони суд налази да је овакав став и закључак првостепеног суда погрешан и да се за сада не може прихватити као правилан.

Тачно је да је одредбом чл.154 ст.2 Породичног закона, предвиђено да малолетно дете има право на издржавање од других крвних сродника у правој усходној линији, ако родитељи нису живи или немају довољно средстава за издржавање.

У конкретном случају, малолетни тужиоци имају оба жива родитеља, односно осим законског заступника, мајке са којом живе и која их је до сада у потпуности издржавала, они имају и другог родитеља, оца за кога је првостепени суд утврдио да је здрав и радно способан, али не доприноси њиховом издржавању, иако је на то обавезан правноснажном пресудом. Сама чињеница, да је родитељ деце без запослења и редовних прихода није сама по себи довољна, како је то погрешно закључио првостепени суд, да уместо њега као дужник издржавања ступи његова мајка, односно баба по оцу, што се основано њеном жалбом истиче.

Наведена законска одредба мора се тумачити рестриктивно, а чињеница незапослености родитеља сама по себи, при постојању његове радне способности, не значи да се овај родитељ своје обавезе може ослободити и да његова обавеза треба да буде преваљена на другог сродника, што би био случај када би се прихватио овакав став првостепеног суда.

По налажењу Апелационог суда, да би сродници малолетног детета били обавезани да доприносе његовом издржавању, потребно је најпре утврдити да ли су исцрпљене све могућности остваривања издржавања од родитеља и да ли постоје нарочито оправдавајући разлози за обавезивање сродника, као и у чему се они огледају, што је првостепени суд пропустио да утврди, због чега је првостепена одлука и морала бити укинута.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу, 7П2.бр.566/10 од 08.03.2011. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Гж2.бр.393/11 од 01.11.2011. године)

*Сентенцу приредила: Сузана Видановић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

СУПРУЖНИЧКО ИЗДРЖАВАЊЕ

(чл. 151 ст. 1 Породичног закона и чл. 163 Породичног закона)

Супружничко издржавање се досуђује на одређено време, односно не може трајати дуже од 5 година од развода, с тим што се може продужити на захтев повериоца издржавања када постоје нарочито оправдани разлози.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању странке су живеле у брачној заједници у којој имају двоје малолетне деце, с тим што је фактички брачна заједница престала 1997. године. Тужилац је у међувремену засновао ванбрачну заједницу у којој заједници има једно малолетно дете. Вештачењем од стране вештака психијатра утврђено је да тужена болује од хроничног душевног оболења параноидне шизофреније и да није способна за било какав рад, нити за самостално остваривање било каквих прихода. Тужена живи с родитељима који делимично доприносе њеном издржавању. Тужилац доприноси издржавању троје малолетне деце, са којима живи у заједници.

У конкретном случају су испуњени објективни услови на страни тужене као повериоца издржавања, будући да иста нема довољна средстава за издржавање, да је неспособна за рад што је током првостепеног поступка утврђено вештачењем путем вештака медицинске струке. При том су испуњени и субјективни услови. Наиме, право на издржавање нема супружник ако би прихватање његовог захтева за издржавање представљала очигледну неправду за другог супружника, а сходно чл.157 ст.3 Породичног закона. Ради се о субјективним околностима због којих не би било правично досудити издржавање у корист једног супружника. Међутим, у конкретном случају досуђивањем супружничког издржавања туженог не чини се очигледна неправда тужиоцу као дужнику издржавања. Осим тога, тужилац је у могућности да доприноси издржавању тужене. Чињеница је да тужилац сада није запослен и да има обавезу да издржава троје малолетне деце, али је чињеница и то да је тужилац млађа особа старости 40 година, здравствено способан и у могућности да остварује приходе са којим ће доприносити како свом издржавању, тако и издржавању тужене и троје малолетне деце. При томе ће тужилац да плаћа издржавање туженој до 25.07.2013. године, будући да се супружничко издржавање досуђује на одређено време, односно не може трајати дуже од 5 година од развода брака, а сходно чл.163 Породичног закона, с тим што се може продужити на захтев повериоца издржавања, ако постоје нарочито оправдани разлози. Поступак за продужење издржавања после истека 5 година покреће се тужбом повериоца издржавања пре истека рока од 5 година. Постављеним тужбеним захтевом тужена је тражила да јој тужилац плаћа издржавање и након 25.07.2013. године, али је у наведеном делу захтев одбијен, будући да се супружничко издржавање досуђује на одређено време.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-50/10 од 29.11.2010. године и пресуда Основног суда у Пожеги, Судска јединица Ивањица П4, П2, 1/10 од 31.03.2010. године)

*Сентенцу приредила: Смиљана Ристић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ДЕОБА ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ (чл. 177 Породичног закона)

У спору за деобу заједничке имовине супружника утврђују се сувласнички удели сваког супружника у заједничкој имовини. Отуда се у таквој парници не може унапред испитати облигационо тражење на име сувласничког удела.

Из образложења:

У парници за деобу заједничке имовине по основу стицања у брачној заједници, поред захтева да се утврди да је власник на 1/2 непокретне имовине, тужилца је навела и да је у току заједнице живота са туженим стечена роба која је остала у самосталној трговинској радњи коју користи тужени. Тужилца је сматрала

да је власник и на 1/2 те робе, али је у том делу уместо стварноправног захтева истакла облигационо тражење у вредности 1/2 те робе. Првостепени суд је такав захтев одбио као неоснован, а са тим ставом су се сагласили и Апелациони суд у Крагујевцу, као и Врховни касациони суд решавајући по ревизији.

Наиме, одредбом чл.177 Породичног закона је предвиђено да се деобом заједничке имовине у смислу тог Закона, сматра утврђивање сувласничког удела сваког супружника у заједничкој имовини. Из тога произилази да се из претходног утврђивања сувласничког удела не може у парници из поменутог основа истицати облигационо тражење.

(пресуда Општинског суда у Крагујевцу, П-XXV-596/03 од 09.09.2009. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Гж.бр.1934/10 од 28.06.2010. године)

*Сентенцу приредио: Божидар Вујичић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

Напомена: Врховни касациони суд је пресудом Рев.бр.3443/10 од 10.02.2011. године, одбио као неосновану ревизију изјављену против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу.

РАДНО ПРАВО

ОТКАЗ УГОВОРА О РАДУ ОД СТРАНЕ ЗАПОСЛЕНОГ (чл. 178. ст 1. Закона о раду)

За престанак радног односа запосленог довољна је само изјава воље запосленог, због чега решење послодавца о отказу уговора о раду има само деклараторан карактер, односно њиме се само констатује да је до престанка радног односа дошло по вољи запосленог.

Из образложења:

У конкретном случају тужени је као послодавац оспореним решењем од 22.09.2009.године тужиоцу отказао уговор о раду, и анекс бр. 43 од 02.09.2009.године, због тога што је тужилац доставио писану изјаву број 270 којом је отказао уговор о раду. Одредба члана 178. став 1. Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05 и 61/05) прописује да запослени има право да послодавцу откаже уговор о раду. Из садржине наведне законске одредбе произилази да запослени може послодавцу да откаже уговор о раду из било ког разлога, односно без навођења разлога због којих уговор отказује. Како је радноправни однос и уговорни однос то се на њега примењују и одредбе Закона о облигационим односима, па изјава воље запосленог којом отказује уговора о раду мора да буде, не само писана, већ и изричита, конкретна, јасна и недвосмислена зато што мане у вољи спречавају њена дејства у смислу чл.60, 61 и 65 Закона о облигационим односима. Ако таквих мана нема, онда изјава којом запослени отказује уговор о раду послодавцу, представља једини валидни основ у смислу члана 178. став 1. Закона о раду, за отказ уговора о раду од стране запосленог и она делује од дана достављања послодавцу. У првостепеном поступку са сигурношћу су утврђене чињенице да је тужилац писаном изјавом отказао уговор о раду туженом, да је исту потписао и доставио туженом и да она није била изнуђена силом, претњом, нити је дата у заблуди или услед преваре. По оцени Апелационог суда, писана изјава тужиоца од 10.09.2009.године је резултат воље коју је тужилац изразио слободно и самостално, па је у складу са датом изјавом, у којој је сам навео дан престанка радног односа, престанак радног односа тужиоца код туженог наступио *ipso iure*. Дакле, за престанак радног односа тужиоца код туженог била је довољна само изјава воље тужиоца као запосленог, па оспорено решење туженог о отказу уговора о раду има само деклараторан карактер, односно њиме је само констатовано да је до престанка радног односа по вољи запосленог дошло.

Из изнетих разлога, незаконитост самог Анекса уговора о раду од 02.09.2009.године, којим је тужилац фактички био распоређен на друге послове, не

утиче на другачији одлуку суда, јер се поништајем истог не мења начин престанка радноправног статуса тужиоца насталог као искључива последица његове изјављене воље код отказивања уговора о раду туженом.

(пресуда Основног суда у Крушевцу, СЈ у Варварину ПП-1154/10 од 10.11.2010.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж.1-1000/11 од 23.08.2001.године)

*Сентенцу приредила: Оливера Павловић
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЈУБИЛАРНА НАГРАДА

Право на јубиларну награду се не остварује самим навршењем потребног броја година радног стажа, већ мора постојати општи акт или уговор о раду који предвиђа ово право запосленог.

Из образложења:

У ситуацији када је, одредбом чл.120 Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05 и 61/05), прописано да, општим актом или уговором о раду, може да се утврди право на јубиларну награду, а да у конкретном случају у моменту када је тужилац навршио 30 година радног стажа, дана 22.11.2008.године, није постојао општи акт којим би било утврђено право на јубиларну награду (јер је претходни Посебан колективни уговор за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, бр.86/05) престао да важи 15.10.2008. године док је наредни Посебан колективни уговор за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС“, бр.12/09) ступио на снагу 21.02.2009. године), првостепени суд је, према оцени Апелационог суда, правилно поступио када је одбио као неоснован тужбени захтев тужиоца.

Право на јубиларну награду не остварује се аутоматски, самим навршењем потребног броја година радног стажа запосленог, већ мора постојати општи акт или уговор о раду који предвиђа ово право запосленог. Како општег акта није било, а парничне странке нису предложиле извођење доказа читањем уговора о раду закљученим између тужиоца и туженог, то тужилац нема право на јубиларну награду.

(пресуда Основног суда у Краљеву ПП 2680/10 од 27.05.2010. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1 396/11 од 12.07.2011. године)

*Сентенцу приредила: Марија Цимеша Фуртула,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

УПУЋИВАЊЕ ЗАПОСЛЕНОГ НА РАД

Да би запосленом мировала права из радног односа нужно је да запослени буде упућен на рад у иностранство од стране послодавца или у оквиру међународно-техничке или просветно-културне сарадње и да то упућивање буде у дипломатска, конзуларна и друга представништва.

Из образложења:

Према члану 63. став 1. тачка 2. Закона о раду („Службени гласник РС“, број 70/01 и 73/01), који је важио у време доношења оспореног решења, запосленом мирују права и обавезе које се стичу на раду и по основу рада ако одсуствује са рада због упућивања на рад у иностранство од стране послодавца или у оквиру међународно-техничке или просветно-културне сарадње у дипломатска, конзуларна и друга представништва. Према томе, да би по наведеном основу запосленом мировала права из радног односа нужно је да запослени буде упућен на рад од стране послодавца или у оквиру међународно-техничке или просветно-културне сарадње и да то упућивање буде у дипломатска, конзуларна и друга представништва. Како у конкретном случају тужилац није упућен на рад у међународну агенцију од стране туженог, као свог послодавца, а ни у оквиру међународно-техничке или просветно-културне сарадње, већ је исти радно ангажован од стране међународне агенције на основу конкурса који је та агенција расписала, за који рад није дато одобрење, нити сагласност туженог или надлежног органа Републике Србије, то у конкретном случају није испуњен основни услов за примену овог правног института, с обзиром да се овде не ради о упућивању на рад, већ о самосталном избору тужиоца да ради у овој агенцији. Такође, позитивним прописима није предвиђено да се заснивање радног односа у некој међународној агенцији може сматрати упућивањем на рад у смислу члана 63. наведеног Закона о раду.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу ПП-2112/10 од 28.03.2011. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1 бр.1498/11 од 13.07.2011. године)

*Сентенцу приредила: Марија Цимеша Фуртула,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ НЕЗАКОНИТОГ ПРЕСТАНКА РАДНОГ ОДНОСА

Ако запослени, пре доношења одлуке суда о поништају решења о престанку радног односа, одбије позив послодавца да се врати на рад, суд ће ту чињеницу ценити приликом одлучивања о накнади штете због незаконитог престанка радног односа.

Из образложења:

Тужени је у одговору на тужбу и у току главне расправе делимично оспорио тужбени захтев истичући да је одмах по пријему тужбе на дан 21.02.2008. године позвао тужиљу да се врати на рад, а затим и након пријема првостепене пресуде, што тужиља није прихватила, јер није желела да ради код туженог, иако је тужбеним захтевом у предмету Општинског суда у Крушевцу П1.бр.31/08 тражила да се врати на рад и првостепени суд је такву одлуку и донео.

Међутим, првостепени суд уопште није узео у обзир наводе одговора на тужбу и битну чињеницу да је тужени позвао тужиљу да се врати на рад, чиме би тужиља умањила штету, односно спречила даљи настанак штете, па како је та чињеница од значаја за правилну примену материјалног права које се односи на кривицу туженог, обим накнаде материјалне штете и подељену одговорност, то првостепени суд није утврдио чињенице, које су од значаја за доношење одлуке о тужбеном захтеву. Наиме, према члану 154. став 1. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени лист СРЈ“, бр. 31/93) ко другоге проузрокује штету дужан је накнадити је, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице, према члану 192. став 1. овог закона оштећеник који је допринео да штета настане или да буде већа него што би иначе била, има право само на сразмерно смањену накнаду, а према ставу 2. овог члана кад је немогуће утврдити који део штете потиче од оштећеникове радње, суд ће досудити накнаду водећи рачуна о околностима случаја. Како је тужени на дан 21.02.2008. године позвао тужиљу да се врати на рад, што је иста одбила, што није спорно, то је било нужно да првостепени суд оцени од каквог је значаја чињеница што је тужиља одбила да ради код туженог и тиме умањи штету која је настала због незаконитог престанка њеног радног односа.

(пресуда Општинског суда у Крушевцу П1.бр.256/08 од 16.10.2009. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1 2202/10 од 19.01.2011. године)

*Сентенцу приредила: Марија Цимеша Фуртула,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОВРЕДА РАДНЕ ОБАВЕЗЕ

Запосленом се може отказати уговор о раду само ако је повреда радне обавезе утврђена општим актом који је објављен или уговором о раду. Стога, општи акт који није објављен не може производити правно дејство и не може бити основ за доношење појединачног акта.

Из образложења:

Према члану 179. тачка 2) Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05 и 61/05) послодавац може запосленом да откаже уговор о раду ако за то постоји оправдани разлог који се односи на радну способност запосленог, његово понашање и потребе послодавца, и то ако запослени својом кривицом учини

повреду радне обавезе утврђену општим актом или уговором о раду. Према томе, запосленом се може отказати уговор о раду само ако је повреда радне обавезе утврђена општим актом који је објављен и ступио на снагу или уговором о раду. Међутим, како тужени није доказао у смислу члана 223. ЗПП, да је Појединачни колективни уговор туженог од 09.08.1999. године објављен и ступио на снагу, то се има узети да овај колективни уговор није објављен, и да исти није ступио на снагу у складу са Уставом, па самим тим не може производити правно дејство. Објављивање општег акта је прописано чланом 196. став 1. Устава Републике Србије, да би општи акт био доступан јавности, а општи акт послодавца да би био доступан запосленима. Тиме се свако може упознати са правима и обавезама, начином и условима стицања и губитка одређених права, као и свим другим питањима која су уређена општим актом и последицама које његова примена доноси. Обавеза објављивања настаје пре ступања на снагу општег акта и њоме је условљено ступање на снагу и примена тог акта. Стога, општи акт који није објављен не може производити правно дејство и не може бити основ за доношење појединачног акта. С обзиром да је тужиоцу отказан уговор о раду на основу Појединачног колективног уговора туженог од 09.08.1999. године који није објављен, а самим тим ни ступио на правну снагу, то је само по себи довољно да оспорено решење о отказу уговора о раду чини незаконитим.

(Пресуда Основног суда у Пожеги П1-13/10 од 23.08.2010. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1 бр.3505/10 од 24.02.2011. године)

*Сентенцу приредила: Марија Цимеша Фуртула,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

РОК ЗАСТАРЕЛОСТ НАКНАДЕ ТРОШКОВА ЗА ИСХРАНУ У ТОКУ РАДА И РЕГРЕС ЗА КОРИШЋЕЊЕ ГОДИШЊЕГ ОДМОРА (чл. 196 Закона о раду)

Потраживања запосленог на име накнаде трошкова за исхрану у току рада и регрес за коришћење годишњег одмора су самостална потраживања и као таква имају свој ток застарелости, независно од других потраживања по основу рада.

Из образложења:

На основу чињеничног стања утврђеног у првостепеном поступку првостепени суд је закључио да потраживања тужиле на име накнаде трошкова за исхрану у току рада за 2005.годину и за регрес за коришћење годишњег одмора за 2005.годину нису застарела јер је тужени, исплатама зараде за 2005.годину извршеним дана 08.06.2007.године и исплатама зараде за јануар, фебруар и март 2006.године, извршеним дана 26.01.2007.године, прекинуо ток застарелости и у односу на наведена потраживања тужиле, па је усвојио тужбене захтеве тужиле и одлучио као у изреци побијане пресуде.

Апелациони суд налази да овакав закључак првостепеног суда није правилан и да је првостепени суд на правилно и потпуно утврђено чињенично стање погрешно применио материјално право.

Ово са разлога, што су потраживања тужиље на име накнаде за исхрану у току рада и регрес за коришћење годишњег одмора самостална потраживања која, као таква имају и свој ток застарелости, па чињеница да је тужени исплатио зараду за јануар, фебруар и март 2006. године дана 26.01.2007.године и зараду за 2005.годину дана 08.06.2007.године није од утицаја и не прекида ток застарелости потраживања тужиље за накнаду трошкова за исхрану у току рада и регрес за коришћење годишњег одмора. При чињеници да је тужба у овој парници поднета суду 03.03.2009.године, да се потраживања накнаде трошкова за исхрану у току рада и за регрес за коришћење годишњег одмора односе на 2005.годину, да у складу са одредбом члана 196. Закона о раду („Службени гласник РС“ бр.24/05 и 61/05) сва потраживања из радног односа застаревају у року од три године од дана настанка обавезе, то су наведена потраживања тужиље застарела.

(пресуда Основног суда у Новом Пазару ПП.189/11 од 14.04.2011.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Гж1-1546/11 од 06.09.2011.године)

*Сентенцу приредила: Оливера Павловић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

РЕХАБИЛИТАЦИЈА

РЕХАБИЛИТАЦИЈА (чл.1 Закона о рехабилитацији)

Правна рехабилитација зависи од тога да ли је неко био лишен живота, слободе или неког другог права из политичких или идеолошких разлога.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању решењем секретаријата друштвених прихода СОТ од 15. 11. 1983. године утврђено је да ТВ-предлагач у поступку није имао законска стечена својства за куповину путничког аутомобила марка „Мерцедес бенц 200“. Истим решењем од ТВ-предлагач у поступку а у корист општине тужене одузет је износ од 739.089,85 динара. Првостепени суд налази да је неоснован предлог предлагача којим је тражио да се утврди да је спорно решење ништаво од тренутка његовог доношења и да су ништаве све правне поступке истог. Наиме, по члану 1 Закона о рехабилитацији, рехабилитација се односи на актове, пресије и насиља учињених само из политичких или идеолошких разлога. Против предлагача је вођен поступак у складу са Законом о пријављивању имовине и испитивању порекла имовине (Службени Гласник СРС бр. 10/77 који је тада био на снази) да је предлагач могао да користи сва правна средства која су му у поступку била на располагању и то како редовне, тако и ванредне правне лекове, те да суду није достављен доказ да је поступак против њега вођен из политичких или идеолошких разлога.

Другостепени суд налази да је првостепени суд правилно одлучио када је одбио предлог предлагача као неоснован. Чињеница је како то предлагач истиче у жалби да је Закон о рехабилитацији донет ради исправке, очигледне неправде извршене у дугом периоду, али је предлог предлагача неоснован са разлога што током поступка није утврђено да је против истог поступак вођен из политичких или идеолошких разлога. Наиме, према члану 1 Закона о рехабилитацији могу се рехабилитовати лица која су из политичких или идеолошких разлога лишени живота, слободе или неког другог права од 6. априла-45 година, до дана ступања на снагу овог закона, ако имају пребивалиште на територији РС. При том, правна рехабилитација значи и правне мере, пре свега стављање осуде ван снаге које се предузимају поводом осуђивања и кажњавања које су руковођене идеолошким мотивима, а не начелима правне државе. Значи, правна рехабилитација зависи од тога да ли је неко био лишен живота, слободе или неког другог права и са политичких или идеолошких разлога, с тим што закон није конкретизовао ни један разлог. При том се рехабилитују они који су у ауторитарном режиму били жртве политичких репресија. Правном рехабилитацијом се са жртве правно скида знак неке такве осуђености и кажњивости неспојиве са људским правима и правном државом, осуђеност и кажњивост од стране таквог правосуђа, осуђености,

кажњивости које су проистекле из таквих политичких и идеолошких разлога. У конкретном случају не произилази да је предлагач кажњен из политичких или идеолошких разлога, односно не произилази да је био жртва политичких или идеолошких репресија, тако да је предлог предлагача неоснован.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Рех. бр. 12/11 од 18. 07. 2011. године и решење Вишег суда у Крушевцу Рех. бр. 2/11 од 20. 05. 2011. године)

*Сентенцу приредила: Смиљана Ристић
судија Апелационог суда у Крагујевцу*